

SPATIA
Raportteja 4/2009

UUSIUTUVA VANHA KAUPPALA

Nurmeksen Asemapuiston suunnittelun lähtökohtia

Hannu Ryhänen (toim.)

 SPATIA

Alue- ja kuntatutkimuskeskus
Joensuun yliopisto

Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia
Raportteja 4/2009

UUSIUTUVA VANHA KAUPPALA
Nurmeksen Asemapuiston suunnittelun lähtökohtia

Hannu Ryhänen (toim.)

Julkaisija: Joensuun yliopisto, Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia

Saatavana (pdf): www.joensuu.fi/spatia

Kansikuva: Nurmeksen asema 1920-luvulla

Kuva: Matti Turunen, Nurmes

Joensuun yliopistopaino

Joensuu 2009

TIIVISTELMÄ

Hannu Ryhänen (toim.)

UUSIUTUVA VANHA KAUPPALA
Nurmeksen Asemapuiston suunnittelun lähtökohtia

Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia, Raportteja 4/2009

Joensuun yliopisto

Joulukuu 2009

ISBN 978-952-219-328-5 (pdf)

ISSN 1795-9594

Avainsanat: syrjäinen maaseutu, asema-alue, rakennussuojelu, tietotyö, etätyö, maankäytön osallistava suunnittelu, ekologia, strateginen eheyttäminen, puurakentaminen, täydennysrakentaminen, elinkeinojen kehittäminen

Uusiutuva Vanha Kauppala -raportti tarkastelee eri näkökulmista Nurmeksen kaupungin ns. Vanhan Kauppalan osataajamaan liittyvän, kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Asemapuiston yhteissuunnittelun lähtökohtia. Suunnitteluprosessin käynnistivät Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy:n VALUE-projekti ja Nurmeksen kaupunki. Nurmes sijaitsee itäisessä Suomessa keskellä syrjäistä maaseutua. Suunnittelun tavoitteena on edistää tämän alueen elinkeinojen uudistumista maankäytön entistä paremmalla suunnittelulla ja yhdyskuntaratkaisulla. Strategisena ideana ja konkreettisena tavoitteena on rakentaa Asemapuiston alueelle yrityspuisto ja -yhteisö luovien alojen, tietotyön ja vapaiden ammattien yrittäjille, erityisesti etätyöntekijöille. Alueen erityispiirteenä on asumisen, työn, vapaa-ajan ja palvelujen sujuva kytkeminen toisiinsa pienen yhdyskunnan puitteissa. Raportin artikkelit osoittavat millaiset ovat Nurmeksen Asemapuiston suunnitteluprosessin lähtökohdat sekä millaiselta alueen tulevaisuus mahdollisesti näyttää suunnittelutyön jälkeen. Raportin kirjoittajat edustavat Museoviraston, yhdyskuntasuunnittelun, rakentamisen, maaseudun ja tietotyön asiantuntemusta sekä paikallisia kehittäjiä.

ESIPUHE

Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy:n Paikallinen tietoyhteiskunta ja uudistuvat verkottuneet yhteisöt Pielisen Karjalan aluekehityksessä -nimisessä (VALUE) kehittämishankkeessa asetettiin yhdeksi tavoitteeksi laatia toimintamalli yhdyskuntasuunnittelusta, joka edistää syrjäisen pikkukaupungin elinkeinorakenteen monipuolistumista. Erityinen paino mallissa tuli olla etätöiden edellytysten parantamisessa. Toimintamallia tuli myös soveltaa käytännön esimerkkikohteeseen. Etätöihin ryhtymisen suurin vetovoimatekijä on hyvä arjen elämänlaatu. Etätöiden positiivisten vaikutusten perustekijä puolestaan on asunnon ja työpaikan läheisyys, usein yhdistäminen. Suomalaiset asunnot ovat kuitenkin keskimäärin ahtaita eikä erillistä työtilaa yleensä ole järjestettävissä. Samat tekijät pätevät käsityöläis- ja luovien alojen ammatinharjoittajiin. VALUE-projektissa etsittiin sopivaa esimerkkikohteesta, jossa näihin tekijöihin voitaisiin vaikuttaa yhdyskuntasuunnittelun keinoin.

Nurmeksen kaupunki hankki tammikuussa 2009 omistukseensa VR:n vanhan asema-alueen rakennuksineen. Kaupunki päätti VALUE-projektin aloitteesta teettää alueelle projektin tavoitteita edistävän ja kaupungin omia maankäyttötarpeita tukevan kehittämissuunnitelman. Kaupunginhallitus antoi tästä toimeksiannon VALUE-projektille ja laajensi samalla suunnittelualueen koskemaan myös asema-alueeseen liittyviä kaupungin omistamia puistoalueita. Koko aluetta alettiin nimittää Asemapuistoksi. Alueesta tuli suunnitella asumista, työtä ja vapaa-aikaa yhdistävä yhteisöllinen kokonaisuus, joka palveluiden osalta nojautuu Nurmeksen keskustaajaman, vanhan kauppalan, tarjontaan. Suunnittelu-työtä ohjaamaan ja suunnitteluperiaatteita selventämään järjestettiin työpajapäivä toukokuussa 2009. Työpajan alustusten pohjalta alustajat kirjoittivat artikkelin kukin omasta erikoisalastaan. Tämä raportti on toimittu noista artikkeleista.

Nurmeksessa 7.12.2009
projektipäällikkö Veli-Matti Hurskainen
VALUE-projekti

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
	<i>Hannu Ryhänen</i>	
2	SUUNNITTELUN TAUSTAT	8
2.1	Asemapuiston sijainti ja toimintaympäristö.....	8
	<i>Hannu Ryhänen & Martti Piironen</i>	
2.2	”Nopea hidas” – asema-alueen uusi tulevaisuus.....	19
	<i>Sinikka Joutsalmi</i>	
3	SUUNNITTELUKÄYTÄNNÖT	29
3.1	Asemapuisto osana Nurmeksen strategista eheyttämistä	29
	<i>Raine Mäntysalo</i>	
3.2	Asemapuiston ekologinen täydennys- ja puurakentaminen.....	38
	<i>Markku Karjalainen</i>	
4	TIETOTYÖ SUUNNITTELUHAASTEENA.....	47
4.1	Tietotyöläisen asemapuisto	47
	<i>Hannu Ryhänen</i>	
4.2	Tietotyö maaseudun toimintaympäristössä	71
	<i>Timo Suutari</i>	
4.3	Tietotyöntekijän kirje tulevaisuudesta	82
	<i>Hannu Ryhänen</i>	
5	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA EVÄSTYKSIÄ ETEENPÄIN	87
	<i>Hannu Ryhänen</i>	
	Artikkelien kirjoittajat.....	93

1 JOHDANTO

Hannu Ryhänen

Tämän raportin artikkelit perustuvat Nurmeksen kaupungintalolla 14.5.2009 VALUE-projektin järjestämässä yleisötilaisuudessa (Pielisen Karjalan yhdyskuntasuunnittelun workshop; maankäytön tavoitteelliset strategiat ja osallistuva yhdyskuntasuunnittelu aluekehityksen välineinä) pidettyihin asiantuntijaesitelmiin. Artikkelit kokoavat yhteen Nurmeksen kaupungin Vanhassa Kauppalassa sijaitsevan ja Asemapuistoksi kutsutun yhdyskuntakohteen suunnittelua sekä kehittämistä käsittelevien esitysten keskeisen sisällön.

Työpajan tarkoituksena oli avata uusia näkökulmia siihen, että kuinka kunnallisen maankäytön entistä paremmalla suunnittelulla ja strategisesti perustelluilla yhdyskuntaratkaisuilla kyetään edistämään Pielisen Karjalan tapaisen syrjäisen maaseutualueen elinkeinojen uudistumista. Konkreettisenä kehittämiskohteena pohdittiin Nurmeksen Asemapuiston asema-alueen muuntumista yhdyskuntasuunnittelun keinoin historiallisesta asema-alueesta asumista, työtä ja vapaa-aikaa yhdistäväksi yritys- ja etätyöyhteisöksi. Suunnittelukohteen tarkoituksena on houkutella alueelle tieto- sekä luovien toimialojen yritystoimijoita, erityisesti tulomuuttajia muulta Suomesta.

Työpaja oli samalla avaus Nurmeksen Asemapuiston paikallista yhdyskuntasuunnittelua ja -kehittämistä koskevalle yhteissuunnitteluprosessille. Prosessin ensimmäinen vaihe päättyi marraskuun 2009 lopussa julkistettuun Asemapuiston kehittämissuunnitelmaan. Ensimmäiseen työpajaan osallistui kaikkiaan noin 50 henkilöä, joista virtuaalisen nettiyhdyden varassa 17 henkilöä.

Nurmeksen kaupungin alue maaseututyypinä edustaa itäsuomalaisista harvaan asuttua ja syrjäistä maaseutua, jota rasittavat sille tyypilliset aluekehitysongelmat; eläköityminen, korkea työttömyysaste, poismuutto, heikko taloudellinen huoltosuhde, tulotason alhaisuus ja perinteisten elinkeinojen taantuminen. Nurmeksen kaupunkia uhkaa joutuminen pysyvään supistumiskiarteeseen, joka asettaa tietyt taloudelliset ja toiminnalliset reunaehdot Asemapuiston alueen suunnittelu- sekä kehittämiskäytännöille. Erityisiä suunnitteluhaasteita sisältyy Asemapuiston maankäytön avoimeen yhteissuunnitteluprosessiin, josta Nurmeksen

kaupungissa on olemassa toistaiseksi varsin vähän kokemuspohjaa ja siihen lähtökohtaan, että suunnittelukohteena on kulttuurihistoriallisesti merkittävä asema-alue suojeltuine rakennuksineen.

Tässä raportissa näitä yhdyskuntasuunnittelun ja -kehittämisen reunaehtoja tarkastelevat Nurmeksen Asemapuistoon liittyviä kysymyksenasetteluja vasten useat kirjoittajat. Tutkija Hannu Ryhänen ja kaavoituspäällikkö Martti Piironen käsittelevät asiaa laajemmin osana Vanhan Kauppalan historiallisia ja nykyisiä kehittämisen peruslähtökohtia, tutkija Sinikka Joutsalmi tarkastelee historiallista asema-aluetta sen säilyttämisen ja uudistamisen näkökulmasta, professori Raine Mäntysalo pohtii aluetta strategisen eheyttämisen ja kannustavan suunnitteludialogin haasteena, tekniikan tohtori ja arkkitehti Markku Karjalainen tutkii Asemapuistoa maaseutumaisen kuntataajaman ekologisen täydennys- sekä puurakentamisen suunnittelukysymyksenä, tutkija Hannu Ryhänen arvioi suunnittelukohdetta sinne tulomuuttoa harkitsevan tietotyöntekijän näkökulmasta ja tutkija Timo Suutari Asemapuiston potentiaalia tietotyön ja maaseudun toimintaympäristön välisenä yhteytenä. Raportin päättää myönteiseen tulevaisuuskuvaan tietotyöntekijän elämästä Asemapuistossa ja täydentävään yhteenvetoon työpajan keskustelujen sekä suunnittelu-prosessin kokemusten perusteella tutkija Hannu Ryhänen.

2 SUUNNITTELUN TAUSTAT

2.1 Asemapuiston sijainti ja toimintaympäristö

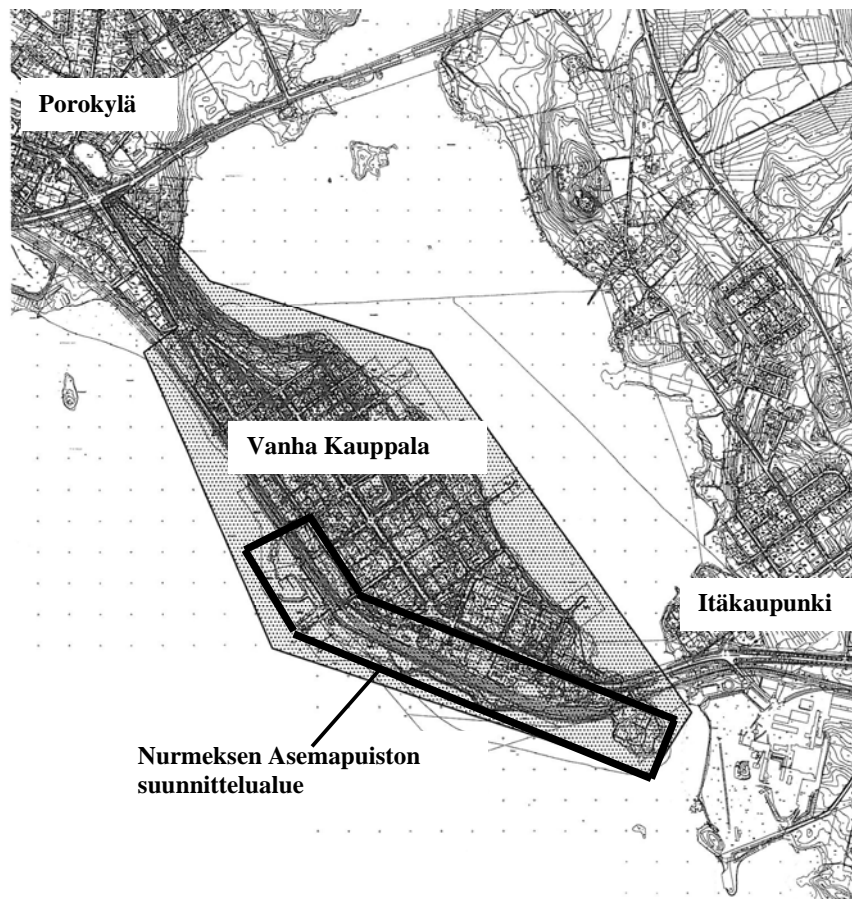
Hannu Ryhänen & Martti Piironen

Suunnittelun lähtökohdat

Suunnittelu- ja kehittämiskohteena oleva Nurmeksen Asemapuisto (eli Nurmeksen kaupungin rautatieaseman alue ja siihen liitetyt muutamat lähialueet) sijaitsee itäisessä Suomessa Pohjois-Karjalan maakunnan pohjoisosassa Pielisen Karjalan seutukunnan alueella.

Nurmes on harvaan asutulla maaseutualueella sijaitseva 9000 asukkaan kaupunki, jonka väestöstä noin 5700 asukasta (65 %) keskittyy sen kuntataajamaan (Kuntaliitto 2009). Kuntataajama on Lieksan kaupungin lisäksi toinen Pielisen Karjalan seutukunnan vahvoista asutus-, työssäkäynti- ja palvelukeskuksista ja siksi potentiaalinen tulomuuttokohde. Aluerakenteessa maakuntien reuna-alueelle sijoittuvia palvelukeskuksia kutsutaan pikku- tai keskisuuriksi kaupungeiksi ja uudella nimikkeellä seutukaupungeiksi (Hirvonen 2009).

Nurmeksen kaupunkikeskus koostuu kolmesta osakeskuksesta. Länsipuolella sijaitsee Porokylä, Itäkaupunki nimensä mukaisesti itäpuolella ja Nurmeksen Vanha Kauppala näiden kahden välissä kapealla, Pielisen ja Nurmesjärven väliin jäävällä kannaksella. Asemapuiston suunnittelualue sijaitsee Vanhan Kauppalan alueella, joka maisemana avautuu rautatien yli Pielisen järven ja sitä taustoittavan vaarajakson suuntaan (kartta 1). Vanhan Kauppalan alueella asuu kaikkiaan noin 1000 asukasta.

Kartta 1. Nurmeksentie Vanhan Kauppalan ydinalue merkitty harmaalla ja Asemapuiston suunnittelualue rajattu mustalla kehällä
(Lähde: Nurmeksentie kaupunki 2009a)

Vanhan Kauppalan maisemakuvaa hallitsee jääkauden aikainen huuhtoutuneen aineksen moreeniharju (Kirkkoharju), jonka tasaisella, etelään päin viettävällä, sivulla Asemapuiston alue sijaitsee. Helposti rakennettava maaperä, etelään ja länteen avautuva sijainti, järvi- ja vaaramaisemat, keskeinen taajamasijainti, Vanhan Kauppalan hyvä peruspalveluvarustus ja historiallinen asemamiljöö tekevät Asemapuistosta kiinnostavan yhdyskuntasuunnittelu- ja -kehittämiskohteen (kuva 1).

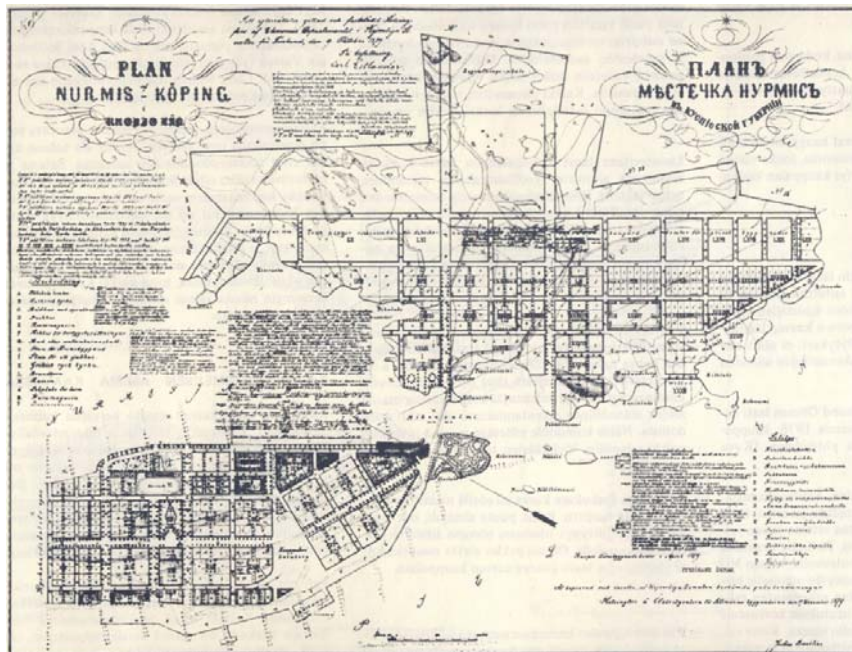
Kuva 1. Nurmeksen nykyinen Vanhan Kauppalan alue etelästä päin kuvattuna. Asemapuiston suunnittelualue rajattu karttaan
(*Kuva: Hurskainen & Meriläinen 2004*)

Historiasta

Nurmeksen kaupunki oli alkujaan kappelina osa laajempaa Pielisjärven seurakuntaa, johon kuuluivat nykyiset Valtimon ja Rautavaaran kunnat sekä osia Kuhmon ja Juuan kunnista. Pitäjä itsenäistyi 1810 ja Nurmeksen kirkonkylä muotoutui Porokylän osakeskuksen paikalle 1800-luvulla (kaupungin historiasta Saloheimo 1953; Elsinen 1984).

Pielisen Karjalan seutukunnan aluetalouteen epävarman vesireitin sijaan vakautta toi vuonna alueelle vuosina 1834–1839 valmistunut pysyvämpi maantieyhteys ja vuonna 1911 käyttöön otettu rautatie (Antila 1996).

Kauppalaoikeudet Nurmes sai vuonna 1876 ja kauppala rakennettiin nykyisen Vanhan Kauppalan alueelle parin kilometrin päähän silloisesta pitäjäkeskuksesta Porokylästä, tuolloin vielä asumattomalle Pielisen ja Nurmესjärven väliselle kannakselle. Kauppalan ensimmäisen asemakaavan, ruutukaavan, saattoi Ferdinand Öhmanin luonnosten pohjalta loppuun Julius Basilier vuonna 1879 (kartta 2).

Kartta 2. Poistunut vanha asemakaava vuodelta 1879
(Lähde: Nurmeksen kaupunki 2009b)

Vanhan Kauppalan asemakaavasta tuli paloturvallisuuden vuoksi rakentamistavaltaan hyvin väljä. Vanhan Kauppalan aluetta leimaavat tilavat, tulipalojen leviämistä estävät, kadut koivuistuksineen ja rakennuksia toisistaan erottavat palokujat (ks. Vuorela 2009).

Vanhan Kauppalan kulttuurihistoriallisesti parhaiten erottuvan ja säilyneen osan Asemapuiston lisäksi muodostaa Puu-Nurmekseksi kutsuttu puutaloalue. Puu-Nurmes on yksi itäisen Suomen rakennuskannaltaan eheimpiä ja laajimpia puutaloalueita. Alueen 12 korttelin rakennushistoriallisesti arvokas puutalokokonaisuus muodostaa koko Vanhan Kauppalan keskustan sydämen (kuva 2) (ks. Vuorela 2009). Puu-Nurmes on olennainen osa laajempaa asemanseuduksi katsottavaa kaupunkikonaisuutta.

Kuva 2. Puu-Nurmeksen nykyisiä puutaloja koivukujineen
(Lähde: *Vanhan Kauppalan asukasyhdistys 2009a*)

Vanhan Kauppalan vanha asemakaava-alue on arvioitu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi ja se on miljöösuojeltu Puu-Nurmeksen rakennetun ympäristön ja kortteleita reunustavien kaksoiskoivukujien osalta kaavoituksella (Museovirasto 1997; 2007). Ainoa erikseen rakennussuojelulla suojeltu kohde Vanhan Kauppalan alueella on funkistyylinen vanha Esson huoltoasemarakennus, joka nykyään palvelee toimistorakennuksena (Vuorela 2009, 12–13).

Vanha Kauppala ja sen asema-alue elivät kiivainta kasvu- ja kehitysvaihetta 1970-luvun alkuun saakka, jonka jälkeen maaseudun rakennemuutoksen kielteiset vaikutukset näkyivät myös Nurmeksessä. Vanha Kauppala ja Nurmeksien maalaiskunta Porokylän pitäjakeskuksineen yhdistyivät vuonna 1973. Kuntaliitoksen tuloksena syntyi ensin Nurmeksien kauppala ja vuonna 1974 kuntamuodoksi tuli kaupunki (esim. Korva & Latvala 2005).

Kuva 3. Nurmeksien Vanha Kauppala 1960-luvulla kuvattuna etelästä saapuvan rautatien suunnasta. Etualalla Nurmeksien saha, sen takana Mikonsalmi siltoineen ja metsäinen Mikonniemi, jonka takana vasemmalla Nurmeksien asema ja ratapiha
(Lähde: *Nurmeksien kaupunki 2009c*)

Nurmeksien Vanha Kauppala asema-alueineen on nykyään toiminnallisesti monipuolinen kunnan osakeskus, vaikka kaupungin keskeinen kaupallinen palvelukeskus sijaitsee Porokylän puolella. Vanhan Kauppalan alueella sijaitsee useita erikoisliikkeitä ja pienten palveluyrittäjien toimistoja, kaksi ruokakauppaa, kunnan hallinto- ja kulttuuriyksiköitä (mm. kunnantalo vanhassa puurakennuksessa, kirjasto ja kulttuuritalo), oppilaitoksia (ala- ja yläaste, lukio, Pohjois-Karjalan ammattiopiston yksikkö)

ja valtionhallinnon yksiköitä (mm. poliisi, työvoimatoimisto). Kaupungin molemmat kirkot, luterilainen ja ortodoksinen, sijaitsevat samoin Vanhan Kauppalan alueella. Vanhan Kauppalan alueen lähivirkistys- ja vapaa-ajan palvelut ovat erittäin hyvät, joista voidaan mainita esimerkiksi Mikonniemen liikuntakohde, alueella sijaitsevien koulujen liikuntatilat, Pielisen rannan ulkoilureitti, Nurmesjärveen pistävät pitkät palolaiturit, Nurmeksen sataman veneilypalvelut ja uimaranta sekä yksityisten palveluntarjoajien liikuntatilat.

Asemapuiston suunnittelu- ja kehittämialue

Nurmeksen Asemapuisto koostuu kahdesta toisiaan täydentävästä kokonaisuudesta: 1) asemanseudusta ja 2) varsinaisesta asema-alueesta.

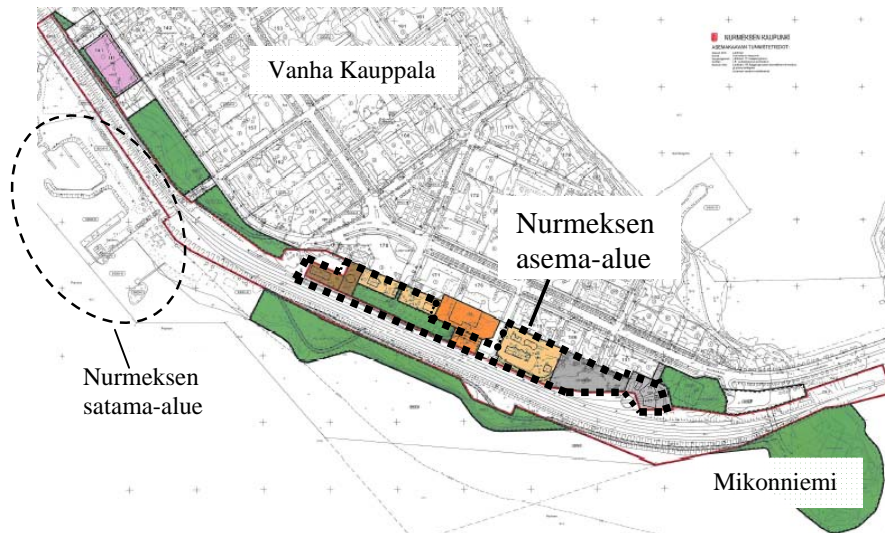
Asemanseudulla tarkoitetaan asema-alueen lisäksi siihen liittyvää taajamaa rakennuksineen ja palveluineen. Asemanseutu ymmärretään tietyn kokoiseksi riippuen asema-alueen luonteesta ja sen merkityksestä lähiympäristölle (Perähuhta et al. 2001, 22). Nurmeksen Asemapuiston suunnittelun ja kehittämisen kannalta on luontevaa, että asemanseuduksi käsitetään toiminnallisesti koko Nurmeksen Vanhan Kauppalan alue.

Asema-alueella tarkoitetaan pitkänomaista rautatietoimintojen aluetta ratapihan ympärillä. Asema-alueen maankäyttöä ja jäsentelyä ovat ohjanneet alun perin rautatieliikenteen tekniikka ja tarpeet. Rautatietä varten tarvittavat maa-alueet lunastettiin rakennusvaiheessa valtiolle (ibid., 22). Nurmeksen asema-alueen jugendtyylinen rakennuskanta on rakennettu pääosin vuonna 1910.

Nurmeksessa asema-alue on kapeimmillaan noin 22,60 m ja leveimmillään 60,65 metriä. Alueen koko pituus on noin 656 metriä. Asema-alueen pinta-ala on yhteensä noin 2,53 ha. Nykyisessä voimassa olevassa asemakaavassa Asemapuiston alue on vielä rautatiealuetta (LR), mutta sen muuttaminen käynnistyy heti kun VALUE-projektin suunnittelutyö valmistuu marraskuun 2009 lopussa.

Nurmeksen Asemapuiston suunnittelualue ei rajaudu tiukasti asema-alueelle, vaan laajenee koskemaan myös sen jatkeita (kartta 3). Suunnittelualueen eteläpää ulottuu Mikonniemen vapaa-ajan alueelle ja pohjoisessa alue jatkuu Vanhan Kauppalan alueella Maariankadulle saakka. Laajennusosan alueet ovat saaneet kaavamerkinnot VP (Puisto), VU (Virkistys-

ja urheilualue) tai VL (lähivirkistysalue) ja Maariankadun pään alueella on YH (hallinto- ja virastorakennusten kortteli) merkintä.

Kartta 3. Nurmeksen asema-alueen laajennetun suunnittelualan rajat merkitty tummennetulla ja yhtenäisellä viivalla. Varsinainen asema-alue erotettu katkoviivalla

(Lähde: Nurmeksen kaupunki 2009d)

Asemapuiston suunnittelualueesta Nurmeksen satama-alue on jäänyt pois, sillä alueena se kuuluu Nurmeksen Vanhan Kauppalan alueella toimivan asukasyhdistyksen käynnistämän ”Sujuvan arjen vanha kauppa, uudistuva kyläyhteisö” kehittämishankkeen piiriin. Vanhan Kauppalan alueelle laaditaan erillinen kehittämissuunnitelma asuinyhteisön uudistamista varten (Vanhan Kauppalan asukasyhdistys 2009b).

Nurmeksen kaupungin näkökulmia Asemapuistoon

Nurmeksen kaupungin lähtökohdat Asemapuiston alueen suunnittelulle ovat seuraavat: 1) voimassa oleva asemakaava, alueella oleva rakennuskanta ja sen omistusolosuhteet, 2) maakauppa vuoden 2009 alussa Nurmeksen kaupungin ja Senaattikiinteistön kanssa ja 3) Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus OY:n (PIKES) VALUE-projekti, jolloin suunnittelualue ja

sen kehittämistavoitteet määriteltiin yhteistyössä Nurmeksen kaupungin kanssa.

Näitä lähtökohtia vasten Nurmeksen kaupunginhallitus on kaupungin puolelta hyväksynyt helmikuussa 2009, että VALUE:n Asemapuistoa koskevan suunnitteluprojektin tavoitteena on synnyttää asumista, työtä ja palveluja yhdistävä aseman yrityspuistoalue, jossa on yritys- ja asuintiloja tieto- ja luovien alojen sekä vapaiden ammattien yrittäjille ja etätyöntekijöille. Suunnittelu kohdistuu sekä alueen olemassa olevaan rakennuskantaan että uudisrakentamiseen. (Nurmeksen kaupunki 2009e.)

Asemapuiston suunnittelualueen suhteellinen kehittämisetu perustuu sen keskeiseen sijaintiin Vanhan Kauppalan palveluiden ja esteettisesti kauniiden luonnonmaisemien (Pielinen, Nurmesjärvi ja vaaramaisemat) äärellä. Vanhan Kauppalan puistomainen katuilme kahden järven välisellä kapealla kannaksella ja nimensä mukaisesti Asemapuiston yhtenäinen viheralue vanhoine lehmuksineen suunnittelualueen keskellä luo viihtyisää asuinympäristöä. Vanhan Kauppalan taajama on melko väljästi asutettu ja siltä osin myös viihtyisä olemukseltaan.

Asemapuiston suunnittelualueella ja sen lähialueilla on olemassa varsin paljon mahdollisuuksia täydennysrakentamiseen. Lisäksi Asemapuiston liikenteellinen sijainti on keskeinen, sillä sen äärellä sijaitsevat päälinja-autoasema, rautatieasema ja vain hieman kauempana näistä satama-alue.

Asemapuiston suunnittelun eräitä keskeisiä haasteita kunnan maankäytön näkökulmasta ovat, että kuinka yleensä liikenne ja yleinen auto-paikoitus järjestetään Asemapuiston lähiympäristössä, kuinka ratahallintokeskuksen ohjauslaitteet ja radan alitukset järjestetään sekä kuinka veturitallin piha-alue järjestetään kun siitä osa jää (raiteet ja siitä 3 m ulospäin) edelleen Ratahallintokeskuksen omistukseen.

Erillisen haasteen Asemapuiston jatkoalueella muodostaa Mikonniemen alueen maankäyttö, virkistysreitien jatkuminen ja miten liikennöinti sinne järjestetään. Mikonniemeä ovat kuntalaiset tottuneet käyttämään lähivirkistysalueena ja sen kehittäminen edelleen virkistyskohteena edellyttää maankäytön järjestämistä raivaamalla ja kunnostamalla aluetta sekä mahdollisesti sijoittamalla sinne uutta julkista vapaa-ajan rakentamista.

Kaavakartassa (kartta 3) näkyvät Asemapuiston suunnittelualueen kohteet, joiden maankäyttöön tulisi VALUE-projektin suunnittelupro-

sessin aikana löytää realistisesti toteuttavissa olevia ratkaisumalleja. Ratkaisematta ovat kysymykset siitä, että tulisiko alueelle sijoittaa KL-, YH-, AL-, AR-, AP-, V-, L- ja T- sekä TY-alueita tai miten nykyisessä asemakaavassa olevat virkistysalueet (VP, VL ja VU) ja hallinto- ja virastorakennusten korttelialue (YH) otetaan suunnitteluun mukaan. Iso kysymys myös on, että miten Nurmeksen Vanhan Kauppalan kauppatorin vaikutus ulottuu Asemapuiston alueen suunnitteluun?

Lähteet

- Antila, K. (1996) 1809–1945. Teoksessa Turunen, Mattu (toim.) Tienraivausta Pohjois-Karjalassa 1500–1990, 109–195. Tiemuseon julkaisu 14. Tielaitos, Savo-Karjalan piiri. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Elsinen, P. (toim.) (1984) Nurmeksen kunnallishallinto. Länsi-Savo Oy, Mikkelin.
- Hirvonen, T. (2009) Seutukaupungit aluerakenteessa. Teoksessa Hirvonen, T. & Suikkanen, A. (toim.) ESPON Pohjoisessa, Työ- ja elinkeinoministeriön alueiden kehittäminen julkaisu 55. Edita Publishing Oy, Helsinki. 138–153.
- Hurskainen, V-M. (2004) Valokuva Nurmeksen Vanhasta Kauppalasta.
- Hurskainen, V-M. & Meriläinen, J. (2004) Nurmeksen Vanhan Kauppalan ilmavalokuva. Nurmes.
- Korva, M. & Latvala, H. (2005) Nurmeksen historia ja alueen kuvaus. Teoksessa Mönkkönen, M. & Durchman, K., Hentilä H-L., Mäntysalo, R. (toim.) Kolmen keskuksen kaupungissa. Kuntasuunnittelun kurssi & jatkokurssi Nurmeksessä 2004–05, 19–27. Oulun yliopiston Arkkitehtuurin osaston Yhdyskuntasuunnittelun laboratorion julkaisu C 91. Oulun yliopistopaino, Oulu.
- Kuntaliitto (2009) Aluetietopankki, yleistilastot. <http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tilastot/kuntakortti2.asp>. Luettu 30.9.2009.
- Museovirasto (1997) Museoviraston suojeluesitys 10.10.1997 Nurmeksen liikennepaikasta.
- Museovirasto (2007) Läntisen 111 kaupunginosan asemakaavamuutos ja sitovat tonttijaot (aseman seudun rautatiealue). Museoviraston lausunto 22.8.2007. Karttaliite.
- Nurmeksen kaupunki (2009a) Nurmeksen Vanhan Kauppalan alue. Nurmeksen kaupungin tekninen toimi.

- Nurmeksen kaupunki (2009b) Nurmeksen kauppalan ensimmäinen asemakaava. Nurmeksen kaupungin tekninen toimi.
- Nurmeksen kaupunki (2009c) Nurmeksen Vanha kauppala. Nurmeksen kaupunki, kaupungin museo.
- Nurmeksen kaupunki (2009d) Asema-alueen laajennetun suunnittelualan kartta. Nurmeksen kaupungin tekninen toimi.
- Nurmeksen kaupunki (2009e) Asemapuiston kehittämisprosessin käynnistämispäätös 72/02/025/. Nurmeksen kaupunginhallitus § 53 2.2.2009, § 66 16.2.2009.
- Saloheimo, V. (1953) Nurmeksen historia. Savon Sanomain kirjapaino Oy, Kuopio.
- Perähuhta, U. & Joutsalmi S., Ahoniemi, A. (toim.) (2001) Paluulippu. Kulttuurihistoriallisesti merkittävien asema-alueiden uusi käyttö. Tampereen teknillinen korkeakoulu, arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos. Tampere. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Vanhan Kauppalan asukasyhdistys (2009a) Sujuvan arjen vanha kauppala, uudistuva kyläyhteisö projektin kuva-aineisto. Nurmes.
- Vanhan Kauppalan asukasyhdistys (2009b) Sujuvan arjen Nurmeksen Vanha Kauppala, uudistuva kyläyhteisö -projekti. Nurmes.
- Vuorela, V. (2009). Vanhan talon henki. Neuvoja vanhojen puurakennusten hoitoon. Sujuvan arjen Vanha Kauppala -projekti. Nurmes.

2.2 ”Nopea hidas” – asema-alueen uusi tulevaisuus

Sinikka Joutsalmi

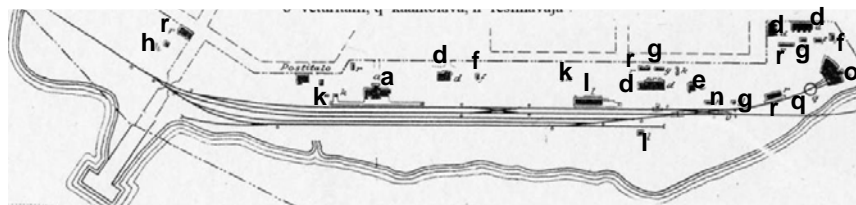
”Kesäiseen aikaan Nurmes muistuttaa idyllistä huvilakaupunkia, missä lehtipuiden vihreät värivahduukset ja värjyvät vedet ovat kuvan edustavimpia piirteitä. Talvisinkin, jolloin puut seisovat huurteisina ja lumi peittää maan, tekee kauppala sangen miellyttävän vaikutuksen.”

Suomenmaa VIII, 1927

Suomenmaa-teoksen kuvaus Nurmeksesta sopii myös asema-alueeseen, joka Nurmeksessa, kuten monilla muillakin paikkakunnilla, on kuin kylä kylässä. Vaikka asemarakennus ja junalaituri ovat julkisia paikkoja, kätkee asema-alue puistoonsa monitoimisen pienoismaailman.

Asema-alue työ- ja asuinpaikkana

a=asema, k=käymälä, r=halkovaja, d=asuinrakennus, f=ulkohuone, l=tavarasuoja, g=kellari, e=pesutupa, sauna, n=vaunuvaaka, o=veturitali, q=kääntölava, h=resinavaja

Kartta 1. Nurmeksens asema-alueen alkuperäinen rataprofiili

(Lähde: VR-Yhtymä 2009)

Rautatiestä tuli heti sen perustamisen jälkeen suuri ja vaikuttava työnantaja. Virkamieskunta ja työntekijät järjestyivät hierarkkisesti kuin asemapäällikön johtamassa armeija. Asemapäällikkö oli merkittävä mies myös yhdyskunnassa lääkärin, opettajan ja apteekkarin rinnalla.

Hierarkia näkyi myös asumisessa. Asemapäällikön asunto oli ensi vaiheessa asemarakennuksessa, mutta pian ryhdyttiin rakentamaan erillis-

taloja lähelle asemarakennusta. Asunnon pinta-ala pysyi vakaasti 150 m² tuntumassa, mutta rakennuksen ulkoarkkitehtuuri noudatti selvemmin kuin muut rautatien asuinrakennukset ajan muotia. Virkamiesten – konttoristin ja sähköttäjän – asunnot olivat lähes puolet pienempiä ja talot yksinkertaisempia, työväestöön lukeutuvat saivat asunnon asuin-kasarmeissa ja ratamiehet vahtituvissa. Vahtitupa oli noin 50 m² huoneen ja keittiön asunto, joka vielä 1900-luvun alussa oli työväen asunnoksi tilava ja pihapiiri muine rakennuksineen toimiva asuin ympäristö.

Jokaisella taloudella oli 1920-luvulle saakka osuus rivistä talousrakennuksia: kellari, aitta, eläinsuoja, käymälä. Nämäkin olivat asemapääl-liköllä omissa rakennuksissa, muut yleensä jakoivat tilan isommasta. Kai-kille yhteinen sauna sijaitsi nurmikentällä pihapiirien ulkopuolella. Sau-nassa saattoi olla myös leivintupa.

Kaikilla oli myös osuutensa kasvimaista ja hedelmätarhasta. Perheet saivat taimia edullisesti tai lahjoituksina rautatien piiripuutarhoista. Piho-jen ja asemapuistojen hoidosta kilpailtiin aina 1960-luvulle asti.

Työtä tehtiin asemarakennuksessa, tavaramakasiinissa, veturitallassa ja sen vierellä sijaitsevassa vesitornissa. Kulkuvälineitä kunnostettiin vari-kolla, mutta myös ratapiha oli vilkas työmaa.

Asema-alue ulkopuolisen silmin

Rautatieläisten itsensä lisäksi asemalla liikkui aina muitakin: matkustajat kiirehtivät junaan ja junasta kaupungille. Kioskilla kävi ostajia, asemara-vintolassa tavattiin kyläläisiä, tavaroita tuotiin ja haettiin. Lennätin ja posti sijaitsivat asemalla, mutta Nurmeksessa postitalo rakennettiin hyvin pian aseman viereen Satamakadulle.

Asemapuisto on ollut useimmilla paikkakunnilla ensimmäinen julki-nen puisto kirkkotarhan rinnalla. Puisto suunniteltiin samaan tahtiin rakennusten kanssa ja sitä hoidettiin keskusjohtoisesti piiripuutarhojen kautta. Rautatie on myös puistokulttuurin välityksellä levittänyt tietoi-ta: vaikutukset näkyvät lähiympäristön tilojen pihapiireissä.

Puukauppalan asema

Rautatieyhteys Nurmekseen rakennettiin 1909–1911 kun Karjalan rataa jatkettiin Joensuusta Pielisen itäpuolta Lieksaan ja Nurmekseen suuntana Oulu. Jatkoyhteys Perämeren rannalle viivästyi ja rata Kontiomäelle valmistui vasta 1929.

Asema sijoitettiin kauppalan ydinkeskustan eteläpuolelle Pielisen rannalle. Näin saatiin höyryveturille välttämättömän pumppuasema järven rannalle ja kaunis näköala asemalta järvelle. Yhteys sekä kauppalan torille että satamaan merkitsivät keskeistä paikkaa liikenteen ja kaupan kannalta.

Nurmekseen rakennettiin III luokan ravintolalla varustettu asema. Rautateiden rakentamisesta tuohon aikaan vastannut tie- ja vesirakennusten ylihallitus pyrki uudistamaan rautatiearkkitehtuuria ja julisti sitä varten 1907 arkkitehtuurikilpailun. Kilpailutöiden vaikutus näkyy mm. Nurmeksen asemarakennuksessa ja asemapäällikön talossa, joissa murros klassismista jugendiin näkyy julkisivujen jäsentelyssä, ikkunoissa ja katumuodossa.

Asema-alue on perinteisesti avoin radan suuntaan kääntäen selkänsä yhdyskunnalle. Rakennuksiin kuljetaan istutusten rajaamia ja suojaamia sisäisiä raitteja pitkin. Rautatieliikenteen vähentyessä tai jopa päättyessä, avautuminen yhdyskuntaan päin aiheuttaa päänvaivaa uuden ja vanhan yhdistämisestä.

Nurmeksen ominaislaatu, sen uhat ja ongelmat

Nurmeksesta kehittyi merkittävä keskisuuri kaupunkiasema, jonka sijainti veden äärellä lisää sen maisemallista arvoa. Rakennuskanta on monipuolinen ja hyvin säilynyt. Siinä näkyvät kaikki rautatieliikenteelle ominaiset toiminnot: matkustajaliikenteen odotustilat, lipunmyynti, konttori, tavaraliikenteen makasiini, liikennevälineiden huolto, asuminen luontaistalouden vaatimine rakennuksineen. Asemapuistoa hoidetaan edelleen ja sen komea lehmusrivi kertoo aseman suuruuden ajoista.

Suurin ja jo todellinen uhka asema-alueen tulevaisuudelle on rautatieliikenteen supistuminen. Se on merkittävin niistä tekijöistä, jotka on

otettava haasteena ja käännettävä positiiviseksi mahdollisuudeksi kehittää uutta toimintaa.

Pahimmillaan liikenteen supistuminen tarkoittaa hoidon puutetta, purku-uhkia ja alueen rappeutumista. Näin ei Nurmeksessa onneksi ole käynyt, vaan väliaikaisen käytön ja kaupungin toimenpiteiden avulla alue on säilyttänyt ominaislaatunsa.

Asema-alue on viihtyisä työn ja asumisen ympäristö, joka odottaa uusia virikkeitä ja käyttöä.

Muutoksen jatkuvuus

Valtionrautateiden asemapuistoja ja rakennuksia on hoidettu pitkäjänteisesti yhden omistajan toimesta. Arkkitehdit ja puutarhurit viihtyivät työpaikassaan pitkään, monet koko virkaikänsä. Muutokset toteutettiin vanhaa kunnioittaen: uutta ei myöhempi katsoja osaa erottaa eikä ihmetellä.

Asemarakennuksia laajennettiin tai supistettiin liikennemäärien muuttuessa. Kaupankäynnin lisääntyessä tavaraliikenteen alue sai uusia rakennuksia. Muutosten tarve näkyi havainnollisesti esimerkiksi veturitallissa, missä pilttuita lisättiin ja jatkettiin ja kattoa korotettiin sen mukaan miten vetureita tai vaunuja lisättiin ja uusittiin. Muutokset tehtiin jatkamalla tiiliseinää ylös tai sivulle ja lisäämällä tiilikuviointeja toiston periaatteella. Materiaaleja ei uusittu eikä ulkonäköön oleellisesti kajottu.

Nurmes kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rautatieympäristöihin. Se on yksi sopimukseen menettelytavoista valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi (YM:n päätös 2/562/96, 9.12.1998) liitetyn kohdeluettelon asemista.

Sopimusteksti liitteineen löytyy osoitteesta:
<http://www.nba.fi/fi/rautatierakennukset>

Sopimuksen mukaan suojele toteutuu ensi sijassa kaavamuutoksen kautta. Kaavamuutoksen viivästyessä tai jäädessä vaillinaiseksi Museovirasto – myös omistaja tai kunta – voi tehdä rakennussuojelulakiin perustuvan esityksen alueen suojelusta.

Rautatiesopimuksen kohteet on kirjattu valmisteilla olevaan, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaan, rakennettujen kulttuuriympäristöjen uusittuun luetteloon (RKY 2009). Valtioneuvoston päätöksen mukaan alueidenkäytön on sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen.

Rautatieliikenteen muutosten myötä Nurmeksenkin asemaa odottaa nyt asemakaavamuutos. Valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna ympäristönä on alueidenkäytön sovelluttava sen historialliseen kehitykseen. Kun rautatietoiminnot supistuvat rata-alueelle, on edessä uuden toiminnan valitseminen olemassa oleviin rakennuksiin niin, että sekä ne että ympäristö pystytään tunnusomaisilta osiltaan säilyttämään.

Asemarakennus

Asemarakennus on luonteeltaan julkinen rakennus, alueen keskipiste. Parhaimmillaan se säilyy avoimena yleisölle, siellä voi oleskella ja viihtyä. Asemarakennuksella on jo uusi omistaja ja uusi – vanha – käyttö ravintolana. Rakennuksessa voisi muilta osin olla liike- ja toimistotiloja.

Kuva 1. Nurmeksen asemarakennus 2009, kuvaaja Veli-Matti Hurskainen (Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy, VALUE-projektin kuvakokoelma)

Asuinrakennukset

Asuinrakennusten luontevin käyttö on asuminen. Asemapäällikön talon kaltaiselle yksittäistalolle lienee helppo löytää omistaja. Tilava yhden perheen asuintalo on hyvällä paikalla kaupunkirakenteen kannalta.

Kuva 2. Asemapäällikön talo 2009, kuvaaja Veli-Matti Hurskainen
(*Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy, VALUE-projektin kuvakokoelma*)

Asuinkasarmissa asui aseman työväki. Seitsemän talouden asuinrakennus muodostuu keittiön ja huoneen asunnoista, joihin on pareittain sisäänkäynti. Jokaisella taloudella oli osuus kellarista, aitasta, eläinsuojasta, puuliiteristä ja käymälästä. Saunavuoro oli yhteissaunassa, missä saattoi leipoa myös suurimmat leipomuksensa.

Kuva 3. Asema-alueen asuinkasarmi 2009, kuvaaja Anne Kokkonen
(Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy, VALUE-projektin kuvakokoelma)

Asuinkasarmin pieniä huoneen ja keittiön asuntoja voi tarvittaessa yhdistää suuremmiksi. Ellei niitä tarjota opiskelijoille tai vanhuksille edullisina vuokra-asuntoina?

Asuinkasarmin pihapiirissä oleva talousrakennus on kasarmia nuorempi eikä ole mahdotonta, että se korvataan nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla piharakennuksella.

Tärkeää asuinrakennusten yhteydessä on rajata pihapiirit siten, että asukkaat voivat käyttää luontevasti talousrakennuksia. Pysäköinti ja autokatokset on pystyttävä järjestämään talousrakennusten lomaan. Alueen yhteinen sauna on parhaimmillaan omassa tehtävässään.

Tavaramakasiini

Asemapuiston kookkaimpia rakennuksia on tavaramakasiini. Avoimena tilana jyhkeine kattorakenteineen siihen sopii arkinen tila yhtä hyvin kuin galleria tai konserttisalia muistuttava juhlavampi yleisötila. Radanpuoleinen tavarasilta jää rautatien käyttöön ja voi aiheuttaa tärinää tai muita rajoitteita.

Kuva 4. Tavaramakasiini 2009, kuvaaja Veli-Matti Hurskainen
(Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy, VALUE-projektin kuvakokoelma)

Veturitalli ja sen ympäristö

Veturitalli vesitorneineen jää toistaiseksi sille ominaiseen käyttöön veturi-
en korjaus- ja säilytystilaksi. Jatkossa sen erikoinen hahmo ja sisätilat
houkuttelevat varmasti monenlaista yrittäjää.

Kokemuksia veturitallien uusiokäytöstä on taidemuseona, ammatti-
korkeakoulun verstaana, kierrätyskeskuksena, myymälänä, liikennemuseo-
seona. Taitoa vaatii kylmän tilan – lämpö syntyi aiemmin työnteon
oheistuotteena – muuttaminen toimintoa vastaavaksi lämpimäksi tilaksi.

Käyttöä vaille jääneet entiset halkolaanit houkuttelevat etsimään
jotain ihan uutta: sirkusvierailut tai ulkoilmakonsertit voisivat mainiosti
sijoittua veturitallin viereiselle kentälle. Yhteiskäytössä jatkava sauna voisi
tarjota sosiaalityöt vierailuille taiteilijoille. Olisiko tässä yksi käyttömuo-
to, joka tukisi alueen julkisten ja yksityisten tilojen välistä suhdetta ja
perinteitä?

Kuva 5. Veturitalli 2009, kuvaaja Anne Kokkonen
(Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy, VALUE-projektin kuvakokoelma)

Asemapuiston tulevaisuus

Asemapuisto ei elä eikä uusiudu ilman jatkuvaa hoitoa. Asemapuisto symboloi rautatien uusia tuulia tuonutta vaikutusta, se on ollut näkyvä merkki kaupungin liittymisestä muuhun maahan ja maailmaan. Asukkaiden ja yrittäjien yhteistyöllä, hoitamalla asemapuistoja ja sen rakennuksia yhdessä yhteisin tavoittein, säilyvät myös yhteisöllisen elämäntavan edellytykset.

Asema-alue kaupunginosana ja Nurmes kaupunkina voisi yhdistää nopean toiminnan väylät Euroopassa leviävään rauhallisen, ystävällisen ja ekologisen kaupunkitilan filosofiaan – cittaslow`hin (Cittaslow 2009).

Lähteet

- Cittaslow (2009) <http://www.cittaslow.org.uk/page.php?Pid1=5&PLv=1>. Luettu 5.10.2009.
- Joutsalmi, S. (2000) Asemapuisto työ- ja asuinympäristönä. Teoksessa Knapas, M. T. (toim.) Muistomerkki Puusta perinnöksi. 101–116. Museovirasto, Jyväskylä.

- Joutsalmi, S. (2001) Asemapuisto. Hortus Fennicus. Suomen puutarhataide. 142–147. Viherympäristöliitto & Suomen puutarhataiteen seura, Forssan Kirjapaino, Forssa.
- Perähuhta, M. & Joutsalmi, S., Ahoniemi, A. (toim.) (2001) Paluulippu. Kulttuurihistoriallisesti merkittävien asema-alueiden uusi käyttö. Tampereen teknillinen korkeakoulu, arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- RKY (2009) Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993-luettelo. Museovirasto. <http://www.nba.fi/rky1993/> Luettu 2.12. 2009.
- VR-Yhtymä (2009) Nurmeksen asema-alueen profiili. VR-Yhtymän kirjasto, Helsinki.

Kuvat

Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy, VALUE-projektin kuvakokoelma.

3 SUUNNITTELUKÄYTÄNNÖT

3.1 Asemapuisto osana Nurmeksen strategista eheyttämistä

Raine Mäntysalo

Epävarmuus ja epäselvyys

Euroopan Unionin aluekehittämisrahaston rahoittamassa VALUE-projektissa tarkastellaan Nurmeksen Asemapuiston historiallisesti arvokasta aluetta VR:n rakennuksineen ja puistoineen. Alue on siirtynyt Nurmeksen kaupungin omistukseen, ja sen kehittämispotentiaali halutaan selvittää laajempaa Nurmeksen strategisen kaupunkisuunnittelun taustaa vasten. Alueeseen liittyy moninaisia intressejä ja tavoitteita, joita voidaan eritellä epävarmuuden ja epäselvyyden ulottuvuuksien kautta.

Tällaisen jaon suunnitteluongelmien kahden ulottuvuuden kesken on tehnyt John Forester (1993; ks. myös Sotarauta 1996). Epävarmuuden ongelma liittyy suunnittelutehtävän monimutkaisuuteen ja tulevaisuuden vaikeaan ennustettavuuteen: miten hallita yhdyskuntakehitystä suunnittelun keinoin silloin, kun tieto tavoitteiden asetteluun ja niiden toteutettavuuteen sekä toiminnan koordinointiin liittyvistä reunaehdoista, mahdollisuuksista ja tarpeista on väistämättä vajavaista? Tällaista epävarmuutta liittyy Nurmeksen Asemapuiston strategisen hyödyntämisen tavoitteisiin osana Nurmeksen elinkeinopolitiikkaa. Tästä tavoitteenasettelusta käsin on pohdiskeltu alueen korjaus- ja täydennysrakentamista sekä markkinointia luovan etätyön, pienimuotoisen ICT- ja käsityörittämisen sekä asumisen paikkana. Epävarmuutta on tämän tavoitteen realistisuuden suhteen: saadaanko alue riittävän vetovoimaiseksi ajateltuja käyttäjiä ajatellen? Saadaanko tarvittavaa kysyntää aikaan? Alueeseen liittyy myös epävarmuutta suunnittelutehtävän monimutkaisuuden suhteen: miten sovittaa yhteen eri käyttäjäryhmien tarpeet, kun myös VR edelleen käyttää aluetta ja tarvitsee mm. veturitallia aluetta osin halkaisevine rai- deyhteyksineen.

Tämän ”teknisen” ulottuvuuden lisäksi suunnitteluun liittyy myös poliittinen ulottuvuus. Siinä keskeistä on epäselvyys suunnittelun tavoitteiden ja keinojen legitiimiydestä. Kun epävarmuuden ongelma kohdataan jonkin annetun arvojärjestelmän sisällä syntyneen tavoitteenasettelun puitteissa, on epäselvyyden ongelma perustavampi. Poliittinen epäselvyys syntyy, kun suunnittelutilanteessa on eri toimijoita, joilla ei olekaan yhteistä arvojärjestelmää, vaan eri tahot tarjoavat tavoitteitaan ja ongelmanratkaisumallejaan erilaisista, keskenään yhteismitattomista arvojärjestelmistään käsin. Miten silloin voidaan oikeuttaa ne perusteet, joihin ehdotetut suunnitteluratkaisut pohjaavat? Onko Asemapuiston suunnittelutehtävässä ensisijaisesti kyse Nurmeksen kaupungin elinvoimaisuuden parantamisesta ja supistuvan väestökehityksen hidastamisesta – vai alueen rakennusten ja miljööön historiallisten arvojen suojelusta, alueen nykyisten toimijoiden (asukkaat, yrittäjät, VR ja sen asiakkaat) arjen sujumuuden ja viihtymisen turvaamisesta vai kenties alueen kiinteistöjen omistamiseen ja ylläpitoon liittyvien taloudellisten järjestelyjen hallinnasta?

Nurmeksen Asemapuiston suunnittelutehtävä on tällä tavoin ilkeä ongelma (vrt. Rittel & Webber 1973; ks. myös Christensen 1985): siihen sisältyy sekä poliittista epäselvyyttä eri arvojärjestelmistä käsin asetettujen tavoitteiden välillä että teknistä epävarmuutta näiden tavoitteiden toteuttavuuden suhteen. Yhdyskuntasuunnittelun ongelmat ovat tyypillisesti juuri ilkeitä. Tarvitaan kykyä hahmottaa suunnitteluongelmaa monista eri näkökulmista käsin yhteisen kommunikoinnin ja ristiriitojen käsittelyn tilaa hakien, ja tarvitaan rohkeutta kokeilla suunnitteluratkaisuja, joiden onnistuneisuuteen ja toteutumisen edellytyksiin liittyy myös tuntemattomia tekijöitä ja hallitsemattomia voimia.

Epäselvyyden ja epävarmuuden hallinnassa tarvitaan suunnittelun ja päätöksenteon toimintamallia, jota kutsun strategiseksi eheyttämiseksi.

Strateginen eheyttäminen

Viime vuosina on puhuttu paljon eheyttävästä yhdyskuntasuunnittelusta. Tässä keskustelussa on korostunut inkrementalistinen näkökulma (Lindblom 1959): parannetaan nykyisten elinympäristöjen viihtyisyyttä ja keskittää olemassa olevan yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen ja täydentämiseen

pala palalta. Käynnissä ja näköpiirissä on kuitenkin merkittäviä elinympäristöjämme ja yhteiskuntiamme koskevia muutosprosesseja, jotka edellyttävät myös strategista valmiutta pelkän olevien ympäristöjen eheyttämisen rinnalle. Näitä muutosprosesseja ovat mm. ilmastonmuutos, markkinoiden globalisoituminen, alueiden polarisoituminen, seutujen verkostoituminen ja kilpailu investoinneista ja resursseista, kunta- ja palvelurakennemuudistus, väestön ikääntyminen ja maahanmuuton kasvu, kaupan keskittyminen sekä elämäntapoja muokkaavat uudet teknologiat.

Paluuta sellaiseen pitkän tähtäimen suunnitteluun, jota 1950- ja 1960-lukujen kiihkeinä suuren muuton ja yhdyskuntien modernisoinnin vuosina harjoitettiin (nk. blueprint-suunnittelu) ei kuitenkaan ole. Tällöinhän suorastaan nojaututtiin pitkän tähtäimen kehitysennusteisiin ja niiden pohjalta mitoitettuihin keskustojen uudistamisoperaatioihin ja uusien kaupunginosien ja lähiöiden rakentamisprojekteihin. Ennusteiden petettyä ja arvojen muututtua rakennusperintöämme kunnioittavammasi siirryttiin vähin erin 1970-luvun loppupuolelta lähtien inkrementalistiseen epävarmuuden hallintaan. Suuret aluerakentamishankkeet ja kanta-kaupunkien purkukaavat vaihtuivat postimerkkikaavoitukseksi ja ”pieni on kaunista” -ajatteluksi (Vuorela 1991; Lehtonen 1991; Mäntysalo 2007).

Parhaillaan on käynnissä 1950- ja 1960-lukuihin verrattavissa oleva rakennemuutos, jossa suurimmat kaupunkiseudut kasvavat muiden alueiden kustannuksella, mutta meidän on otettava opiksemme blueprint-suunnittelua rasittaneesta varmuuden harhasta. Sen sijaan, että tämän päivän asemakaava- ja hankepäätöksissä nojaututtaisiin yleiskaavaan piirrettyyn, 20–30 vuoden päässä siintävään tulevaisuuden kuvaan, on lähtökohdaksi epävarmuuden hallinnan periaatteen mukaisesti otettava nykytilanne, josta käsin strategisia kehitysnäkymiä luodataan. Tarvitsemme strategisia maankäyttösuunnitelmia, mutta nykytodellisuudesta irrallisen ja kaukaisuuteen ajoittuvan visionäärisen kuvan sijaan niiden on ennen kaikkea toimittava ajankohtaisten suunnitteluratkaisujen strategisen arvioinnin välineinä: ollaanko nyt tekemässä maankäyttöpäätöksiä, joilla avataan toivottuja kehityssuuntia ja suljetaan ei-toivottuja, mahdollistaanko tarvittava joustavuus tulevan kehityksen ennakoimattomuudelle ja turvataanko samalla suojeluarvot? Tällainen strateginen eheyttäminen muistuttaa epävarmuuden hallinnan ulottuvuuden osalta Amitai Etzionin jo vuonna 1967 esittelemää mixed-scanning-teoriaa (Etzioni 1967)

jossa suunnittelu on edestakaista luotausta strategisen ja inkrementalistisen (tai operatiivisen) tason välillä. Etzionin malli on kuitenkin liian teknokraattinen ja asiantuntijavaltainen vastatakseen epäselvyyden hallinnan haasteeseen.

Myös epäselvyyden hallintaan liittyy pitkän aikavälin näkökulma sikäli, että ajankohtaisista suunnittelukysymyksistä keskustellessamme me väistämättä rakennamme sosiaalisia ja poliittisia edellytyksiä tulevien suunnittelutehtävien kommunikaatioprosesseille: rakennetaanko keskinäistä luottamusta ja kunnioitusta sekä yhteistyöverkostoja vai ei. Jean Hillier kutsuu agonistiseksi suunnitteluksi sellaista vuorovaikutteista suunnittelukäytäntöä, jossa habermasilaisen konsensus-orientaation sijaan hyväksytään intressien osittainen yhteensovittamattomuus ja keskittyy keskinäisen kunnioituksen ja luottamuksen ilmapiiriin luomiseen, jotta muodostettaisiin kykyä intressiritiriitojen ja konfliktien käsittelyyn (Hillier 2002; ks myös Pløger 2004; Bäcklund & Mäntysalo 2009). Lähtökohtana on Chantal Mouffin (2000) agonistisen demokratian teoria, jossa pakonomainen konsensukseen pyrkiminen nähdään perimmältään vallankäyttönä, jossa hämärretään aidot vastakkainasettelut eri ideologioiden välillä ja jossa politiikka sen perusolemuksen vastaisesti yritetään puristaa jonkin universaalien kommunikaation rationaliteetin tai järjen muottiin. Strateginen eheyttäminen epäselvyyden hallintana tarkoittaa pitkäjänteistä vuorovaikutteisen suunnittelun kulttuurin rakentamista keskinäisen kunnioituksen ja luottamuksen perustalle, missä ymmärretään, että kulloinenkin käsillä oleva suunnitteluprosessi on ratkaiseva lenkki tälle suunnittelukulttuurin rakennustyölle. Keskinäisen kunnioituksen ja luottamuksen suunnittelukulttuuri voidaan tulevaisuudessa saavuttaa vain siten, että nykyhetkestä alkaen itse kukin toimija toimii sen edellyttämien periaatteiden mukaisesti.

Tässä hahmottelemani idea strategisesti eheyttävästä epäselvyyden hallinnasta muistuttaa nk. iteroituvien pelien teoriassa kehitettyä rationaalisen toiminnan mallia. Omaa etuaan maksimoimaan pyrkivien pelaajien rationaalisen toiminnan kannalta on ratkaiseva ero sillä, onko kyseessä ainutkertainen peli heidän kesken, vai ovatko pelaajat osallistumassa määräämättömään sarjaan pelejä tietoisina siitä, että muita pelaajia kohdataan myös myöhemmissä peleissä. Jälkimmäisessä tapauksessa vastapelaajien harhauttaminen ja vilppi kertavoiton toivossa ei tule kyseeseen, jos pelaaja ei halua, että myöhemmissä peleissä muut pelaajat vastavuoroi-

suuden periaatteen mukaisesti toimivat samalla tavoin häntä kohtaan. Kestäväksi pelissä menestymisen strategiaksi muodostuukin kanssapelaajien kunnioittaminen ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen. Iteroituvien pelien logiikka merkitsee siirtymää yksilöllisestä rationaalisuudesta kollektiiviseen rationaalisuuteen – ei kuitenkaan niin, että näin välttämättä haettaisiin kollektiivista konsensusta tavoitteista vaan ensisijaisesti kollektiivista kykyä käsitellä ristiriitoja tavoitteiden välillä keskinäistä luottamusta ja kunnioitusta rakentavalla tavalla. (Ks. Rapoport 1989, 270–72; Kangas 1994, 79–83; von Hertzen 1993, 50–52, 60; Kauffman 1995, 219.) Yhdyskuntasuunnittelussa monet intressitahot, kuten kunnan viranhaltijat ja luottamushenkilöt, muut viranomaistahot, suuret maanomistajat, keskeiset rakennuttajat ja yritykset, paikallisyhdistykset ja aktiiviasukkaat ovat tällaisia ”pelaajia”, joille kaava- ja rakennushankkeisiin osallistuminen ja vaikuttaminen ei jää vain kertaluonteiseksi ponnistukseksi, vaan oman kunnan tai seudun rakennetun ympäristön kehittämisen ja vaalimisen merkeissä nämä toimijat kohtaavat toisiaan yhä uudelleen (Mäntysalo 2000, 67–68).

Nurmeksen Asemapuiston suunnittelu ja kehittäminen strategisena eheyttämisenä

Epävarmuuden hallinnan kannalta Nurmeksen Asemapuiston suunnittelu- ja kehittämishanke toteuttaa varsin hyvin strategisen eheyttämisen periaatteita. Hankkeella eheytetään ja tiivistetään olevaa Vanhan kauppalan rakennettua ympäristöä. Tavoitteena on rautatieaseman ympäristön kaupunkikuvallinen parantaminen ja historiallisesti arvokkaan miljöön säilyttäminen samalla, kun haetaan alueen kehittämisen, täydentämisen ja osittaisen uudelleenkäytön konseptoinnista strategista ponnahduslautaa Nurmeksen elinvoimaisuuden, tulomuuton ja uuden yritystoiminnan voimistamiseksi. Parhaimmillaan hanke eheyttää olevaa ympäristöä, niin elinympäristökokemusten, historiallisen jatkuvuuden ja toiminnallisuuden kannalta kuin kaupunkikuvallisesti ja yhdyskuntarakenteellisestikin – ja luo samalla strategisia suuntaviivoja Nurmeksen elinkeino-, asunto- ja maankäyttöpoliittiselle kehittämiselle. Strategista eheyttämistä ei sen sijaan olisi, jos vastaavaa etätöön ja luovan yrittämisen aluetta ryhdyttäisiin perustamaan nykyisen yhdyskuntarakenteen laitamille, kun pienenevän

väestökehityksen oloissa on päinvastoin Nurmeksen yhdyskuntarakenteen supistamiselle tarvetta, joskin keinot tähän vähissä (vrt. Raatikainen 2004; Mäntysalo 2006; Mönkkönen 2006).

Kriittinen kysymys Asemapuiston strategisessa konseptoinnissa kuitenkin on, miten strategiaan sisältyvä epävarmuus huomioidaan alueen suunnittelussa ja toteutuksessa. Alueen tavoiteltu käyttö ei välttämättä toteudu. Nykyisten rakennusten uudelleenkäyttöä ja peruskorjauksia suunniteltaessa ja täydentävää rakentamista kaavailtaessa on siis syytä mahdollistaa myös rakennusten ja koko alueen vaihtoehtoisia käyttöjä. Tärkeintä on ylipäätään alueen käytön jatkuvuuden varmistaminen. Vain yhden kortin varaan rakennettu strategia voi sortuessaan lamauttaa myös eheyttämisen edellytykset.

Asemapuiston alueen suunnittelun vuorovaikutusprosessi käynnistettiin Nurmeksen kaupungintalolla 14.5.2009 VALUE-projektin ja Pieliisen Karjalan Kehittämiskeskuksen yhdessä järjestämällä workshopilla, joka oli yleisölle avoin. Osana tätä vuorovaikutusprosessia kolme arkkitehtiopiskelijaa laatii alueelle diplomitöinään maankäytön ja rakentamisen ideasuunnitelmat Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston Puustudion koordinoimana. Jotta tämä vuorovaikutusprosessi toimisi strategisena eheyttämisenä epäselvyyden hallinnan merkityksessä, siinä ei tulisi pyrkiä konsensukseen väkisin. Ennemmin pitäisi luoda edellytykset ennakkoluulottomuuteen ja luovaan ideointiin kannustavalle suunnitteludialogille, jossa haetaan eri intressien rinnakkain olon mahdollistavia suunnitteluratkaisuja. Esimerkiksi taloudelliset intressit ja suojeluintressit ovat usein vaikeasti yhteen sovitettavia, mutta agonistisen suunnittelun idean mukaista ei ole hakea yhteistä rationaliteettia perustellun valinnan tekemiseksi näiden välillä. Sen sijaan siinä hyväksytään taloudellisten ja suojeluintressien keskinäinen yhteismitattomuus ja silti kummankin yhtäläinen oikeutettavuus omina tavoitteenasettelun ja suunnittelukohteen arvottamisen sfääreinään. Suunnitteludialogi, jossa puolin ja toisin hyväksytään omasta poikkeava tavoitteenasettelun logiikka ja jossa aidosti pyritään asettumaan vastapuolen asemaan, voi synnyttää yhteisesti hyväksyttäviä suunnitteluratkaisuja – joko intressien kompromisseina tai, parhaimmillaan, näiden symbiooseina. Intressien symbioosilla tarkoitan tässä tapauskohtaista suunnitteluratkaisua, jossa mahdollistuu abstraktilla tasolla vastakkaisten tavoitteiden yhtäaikainen konkreettinen toteutuminen (ks. Mäntysalo 2003).

Tätä suunnittelun luovaa potentiaalia ei tavoita sen paremmin habermasilainen kommunikatiivinen rationaalisuus kuin lindblomilainen win/win-logiikkakaan. Luova suunnittelu on rationaliteetit ylittävää toimintaa (Mäntysalo 2002, 422–26). ”Ilkeän” suunnittelutehtävän tapauskohtainen problematiikka ei voi olla selvillä suunnittelutyöhön ryhdyttäessä, vaan se voi hahmottua vain yhdessä suunnittelemalla. Näin myös intressien konkreettiset merkitykset ja keskinäissuhteet sekä ylipäätään tarve debatoida ja tehdä perusteltuja valintoja niiden välillä saavat muotonsa yhteisen ”sense-makingin” myötä (ks. Forester 1989, 120–21). Tähän sisältyvät mahdollisuudet hukataan ennenaikaisella kantojen lukinnalla ja puolustusasemiin hakeutumalla.

Yhdellä suunnitteluprojektilla voi olla ratkaiseva strateginen merkitys epäselvyyden hallinnan suunnittelukulttuurin luonnissa; lenkkinä, joka vahvistaa koko ketjua siihen punoutuvine intressien säikeineen. Uskoa tuleviin suunnittelun vuorovaikutustilanteisiin luovat yhdessä suunnitteluprosessissa saadut rohkaisevat kokemukset keskinäisestä luottamuksen ja kunnioituksen ilmapiirin luonnista ja aidosta halusta sovittaa yhteen vastakkaisia näkemyksiä niiden oikeutus tunnustaen. Asemapuiston suunnitteluhanke voi olla tällainen lenkki nurmeslaiselle maankäytön suunnittelukulttuurille. Siinä pyrkimyksessä jokaisella suunnittelun osapuolella on oma tärkeä roolinsa.

Lähteet

- Bäcklund, P. & Mäntysalo, R. (2009) Yhdyskuntasuunnittelun teorioiden kehitys ja asukkaiden osallistumisen tarkoitus. *Terra* 121: 1, 19–31.
- Christensen, K. (1985) Coping with Uncertainty in Planning. *Journal of the American Planning Association* 51:1, 63–73.
- Etzioni, A. (1967) ”Mixed-scanning: A ”Third” Approach to Decision-making”. *Public Administration Review* 27 (Dec.), 385–392.
- Forester, J. (1989) *Planning in the face of power*. University of California Press, Berkeley, LA.
- Forester, J. (1993) *Critical Theory, Public Policy, and Planning Practice*. State University of New York Press, Albany.
- Hertzen von, G. (1993) *The Spirit of the Game*. Fritzes, Stockholm.
- Hillier, J. (2002) *Shadows of power*. Routledge, London.

- Kangas, O. (1994) Rationaalisen valinnan teorit. Teoksessa Heiskala, R. (toim.) Sosiologisen teorian nykysuuntauksia. 63–87. Gaudeamus, Helsinki.
- Kauffman, S. (1995) *At Home in the Universe*. Viking, London.
- Lehtonen, H. (1991) Arkkitehtuuri- ja yhdyskuntasuunnittelu etsimässä itseään. Teoksessa P. von Bonsdorff et al. Rakennetun ympäristön kauneus ja laatu. Esteettisesti ja laadullisesti korkeatasoinen fyysinen ympäristö ja uudet suunnittelutekniikat. Osa 1. Valtion teknillinen tutkimuskeskus, Tiedotteita 1234, Espoo. 18–31.
- Lindblom, C.E. (1959) "The Science of Muddling through". *Public Administration Review* 19:2, 79–88.
- Mouffe, C. (2000) *The Democratic Paradox*. Verso, New York.
- Mäntysalo, R. (2000) Land-use planning as inter-organizational learning. *Acta Universitatis Ouluensis Technica*, C 155, Oulu. <http://herkules oulu.fi/isbn9514258444/>. Luettu 14.6.2009.
- Mäntysalo, R. (2002) Dilemmas in critical planning theory. *Town Planning Review* 73: 4, 417–436.
- Mäntysalo, R. (2003) Kaupunkisuunnittelun arvostiriidat: Legitiimi valinta vai tapauskohtainen yhteensovittaminen?, Teoksessa Tikka, R. & Turpeinen, J. (toim.) Arvot ja korjausrakentaminen. Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus, Oulu. 54–63.
- Mäntysalo, R. (2006) Kunnan supistumiskehitys suunnittelun haasteena – esimerkkinä Suomussalmi. Teoksessa Hentilä, H.-L. & Mäntysalo, R., Sundsaari, L. (toim.) EkoSuKaT – Ekotehokkuus Supistuvissa ja Kasvavissa Taajamissa: Muuttuvan yhdyskuntarakenteen fyysinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys. Loppuraportti. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston julkaisuja B 27, Oulu. 80–87.
- Mäntysalo, R. (2007) Yhdyskuntasuunnittelun teorioiden kehitys osallistumisen näkökulmasta, teoksessa Ilmonen, M. & Lehtovuori, Pakarinen, P. (toim.) *Prospectūs*. Kirjoituksia kaupungista ja suunnittelusta. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 63, Espoo. 69–110.
- Mönkkönen, M. (2006) Supistuminen, väestönmuutokset ja elinkeinorakenne, Teoksessa Karsikas, A. & Mäntysalo, R., Sfakiotaki, D. (toim). Suomussalmen Taivalalanen ja Pitämä. EkoSuKaT-tutkimushankkeen väliraportti 6. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston julkaisuja C 105, Oulu. 47–60.
- Pløger, J. (2004) *Strife: Urban Planning and Agonism*. *Planning Theory* 3:1, 71–92.
- Raatikainen, S. (2004) Pienenevän infrastruktuurin suunnittelu ja hallinta. *Acta Universitatis Ouluensis Technica* C 199, Oulu.

- Rapoport, A. (1989) *Decision Theory and Decision Behaviour*. Kluwer, Dordrecht.
- Rittel, H.W. J. & Webber, M. M. (1973) Dilemmas in a General Theory of Planning, *Policy Sciences* 4:2, 155–69.
- Sotarauta, M. (1996) Kohti epäselvyyden hallintaa. Pehmeä strategia 2000-luvun alun suunnittelun lähtökohtana. Finnpublishers, Gummerus, Jyväskylä.
- Vuorela, P. (1991) Rakennetun ympäristön suunnittelun johtavista periaatteista Toisen maailmansodan jälkeen, Teoksessa von Bonsdorff (toim.) *Rakennetun ympäristön kauneus ja laatu. Esteettisesti ja laadullisesti korkeatasoinen fyysinen ympäristö ja uudet suunnittelutekniikat. Osa 1. Valtion teknillinen tutkimuskeskuksen tiedotteita 1234*, Espoo. 92–153.

3.2 Asemapuiston ekologinen täydennys- ja puurakentaminen

Markku Karjalainen

Valtakunnallinen Moderni puukaupunki -hanke (1997–2013) ja Nurmeksen Asemapuisto

Nurmeksen Asemapuiston alueen kehittäminen päätettiin liittää vuoden 2009 alussa yhdeksi valtakunnallisen Moderni puukaupunki -hankkeen (1997–2013) osaprojektiksi. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston Puustudion käynnistämän ja koordinoiman Moderni puukaupunki -hankkeen päätehtävänä on synnyttää puurakentamisen avulla asukaslähtöisiä, viihtyisiä ja esimerkiksi kelpaavia asuinmiljöitä eri puolille Suomea. Nurmeksen Asemapuisto täydennysrakentamisnäkökohtineen istuu hyvin useiden Moderni Puukaupunki -hankkeen valtakunnallisten osaprojektien ja muiden samankaltaisten, suhteellisen tiiviiden ja matalan kaupunkimaisen miljöön kehittämiseen tähtäävien hankkeiden, perustavoitteisiin.

Keväällä 2009 Nurmeksen Asemapuiston alueen kehittämissuunnitelmaa tarjottiin tehtäväksi Oulun yliopiston, TKK:n ja TTY:n arkkitehtiosastojen yhteisenä ideointiprojektina, johon kustakin korkeakoulusta valittiin yksi diplomityöntekijä: Mikaela Neuvo, TKK; Laura Hietakorpi, TTY ja Jenni Leinonen, Oulun yliopisto.

Lopputavoitteeksi määriteltiin yksi eheä kehittämissuunnitelma, ei kolmea erillistä diplomityötä. Työtavaksi valittiin yhteistyössä Pielisen Karjalan Kehittämiskeskus Oy:n VALUE-projektin henkilöstön kanssa vaiheittain etenevä ja ohjattava työskentelymetodi, josta kullakin arkkitehtikoululla on yli kymmenen vuoden hyvät kokemukset ja rutinoituneet toimintatavat yhteisiin Moderni puukaupunki -osaprojekteihin liittyen.

Nurmeksen asemapuiston kehittämisnäkökohtia

Nurmeksen vanha Kauppala edustaa vanhaa suomalaista puukaupunki-perinnettä. Sen suojeltu empire-ruutukaava on peräisin vuodelta 1879.

Vanhan Kauppalan alueelle on vuosien saatossa tehty useita kehittämissuunnitelmia, joissa keskeisiksi kehittämiskohteiksi on mainittu muun muassa venesatama, toriaukio, Pielisen ranta-alue, asemanseutu ja Mikonniemi. Liikenteellisesti on pohdittu myös pääliikenteen johtamista Raatihuoneenkadulta Kirkkokadulle. Nämä teemat ovat kaikki olleet osaltaan mukana myös tässä Asemapuiston kehittämishankkeessa. (Mönkkönen et al. 2005) Tärkeimpänä pitäisin vanhan puukaupunkiperinteen mittakaavan ja hengen ylläpitämistä sekä sen jatkumoa uudisrakentamisen keinoin. Sama koskee myös Asemapuiston aluetta. Alue kaipaa eheyttämistä ja kestäisi suhteellisen tehokastakin lisä- ja täydennysrakentamista. Radan läheisyys ja vanhat säilytettävät kiinteistöt ovat suunnittelutehtävässä haasteellisia lähtökohtia. Alueen kehittämisen pääteemoina ovat myös etätyön mahdollisuuksien ja vanhan kauppalan palvelurakenteen edistäminen. Rataverkoston läheisyys vanhoine rakennuksineen tuo tähän mielenkiintoisen lähtöasetelman. Hyvä ja omintakeinen asuinympäristö vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta ja tukee alueelle juurtumista. Seuraavassa pohditaan yleisesti suomalaisen puukaupunkiperinteen ominaispiirteitä ja sen hyödyntämisen mahdollisuuksia vanhan puumiljöön lisä- ja täydennysrakentamisessa.

Suomalaisen puukaupunkimiljöön ominaispiirteitä

Suomalaiset kaupungit ovat olleet alkujaan puukaupunkeja. Suomalaisen puukaupungin tunnusmerkkejä ovat olleet säännöllinen katuverkko ja suljettu katutila, jota ovat reunustaneet yhden tai kahden kerroksen korkeiset lamasalvosrakennukset. Rakennukset sijoitettiin 1600-luvun keskivaiheilta lähtien siten, että niiden pitkä julkisivu oli kadun suuntainen. Päätytalot eivät kuuluneet suomalaisen puukaupungin peruspiirteisiin. Vanhimpien suomalaisten puukaupunkien katutilaa rajaavat rakennukset olivat pääasiassa yksikerroksisia. Kaupungeissa alettiin 1750-luvun jälkeen suosia suorakulmaista katuverkkoa ja kaksikerroksisia rakennuksia. Rakennusten lisäksi katu- ja pihatiloja rajattiin korkeilla umpiaidoilla, porttiaiheilla sekä istutuksilla. Puukaupunkien korttelit ja tontit olivat suurikokoisia. Sisäpihat olivat suljettuja ja intiimejä, koska niitä ympäröivät lukuisat pienet talousrakennukset. Kaupunkikuvaa rikastuttivat

julkiset rakennukset ja aukiot. Katutilojen arkkitehtoniseen edustavuuteen kiinnitettiin aina erityistä huomiota.

Suomalaisten puukaupunkien edellä kuvatusta yhdenmukaisuudesta huolimatta puukaupunkien ihanteet ja rakenne ovat muuttuneet ajan saatossa usein. Puukaupunkeja ovat muuttaneet vahvimmin kaupunkien yleiset rakennusjärjestykset, joilla pyrittiin kulloisenkin tyyli-ihanteen mukaiseen yhtenäiseen kaupunkikuvaan sekä paloturvallisuuteen. Kaupunkipalot olivat hyvin yleisiä. Vanhojen suomalaisten puukaupunkien on laskettu tuhoutuneen tulipalossa joka 30.–40. vuosi. Lukuisten kaupunkipalojen jälkeen suomalaisten puukaupunkien katuja levennettiin, katuvarsien lehtipuuistutukset määrättiin pakollisiksi ja usein myös kaksoisrakennusten rakentaminen kiellettiin. Nämä tekijät muuttivat katutilan leveyttä ja korkeutta ajan kuluessa. Muutoksista huolimatta puukaupunkien ruutu- ja umpikorttelikaava suljettuine katu- ja pihatiloineen säilyi.

Tulipalojen vuoksi valtaosa säilyneistä puukaupungeistamme on peräisin vasta 1800-luvulta, jolloin kaupunkipalot saatiin eri keinoin loppumaan. Suomalaisten puukaupunkien kehityksen lasketaan päättyneen 1800-luvun lopulla. Tällöin lakkasi rakennuskannan ja ruutukaavan yhteiskehitys. Pohjoismaisen klassismin aikakaudella, 1920-luvulla, rakennettiin vielä muutamia puurakenteisia kaupunkikokonaisuuksia (esimerkiksi Puu-Käpylä), mutta ne eivät sijoittuneet enää keskusta-alueille, vaan kaupunkien laitaosiin ja reuna-alueille. Myös 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa sotien jälkeisellä jälleenrakennuskaudella rakennettiin eri puolelle Suomea puukaupunkiosia (esimerkiksi Oulun Karjasilta), joita arvostetaan nykyisin niiden rakennuskannan yhtenäisyyden vuoksi. Suurin osa säilyneistä yhtenäisistä puukaupungeistamme ovat rannikkomme pikkukaupunkeja. Tällaisia ovat muun muassa Raahe, Kokkola, Pietarsaari, Kaskinen, Kristiinankaupunki, Rauma, Uusikaupunki, Porvoo ja Naantali.

Suomalainen useampikerroksinen kaupunkikivitalo kehittyi 1860–1900. Kivikaupunki syrjäytti puukaupungin suuremman tehokkuutensa vuoksi. Tällöin alkoi kaupunkien rakennuskannan muuttaminen puurakennuksista monikerroksisiksi kivrakennuksiksi. Tätä täydensi 1930-luvulla alkaneen funktionalismin ihannoima avoin kaupunkirakenne, joka tuhosi suljettuun katu- ja pihatilaan perustuvan puukaupunkimiljööajattelun lopullisesti.

Suojellun puukaupunkimiljöön ja rakennuskannan ominaispiirteiden hyödyntäminen

Maamme säilyneitä puukaupunkeja arvostetaan yleisesti vielä nykyäänkin niiden arkkitehtonisen selkeyden ja yhdenmukaisuuden sekä katu- ja pihatilojen sulkeutuneisuuden ansiosta. Lisäksi vanhojen puukaupunkien tunnelmaa, mittakaavaa ja yksityiskohtien rikkautta pidetään miellyttävänä. Viime aikoina onkin esitetty kysymys siitä, miksei näitä ominaispiirteitä voitaisi toteuttaa nykyajan kaavoituksessa, täydennys- ja uudisrakentamisessa. Miksei myös Puu-Nurmeksen kehittämisessä?

Liikenteen kasvun ja kunnallistekniikan kehittymisen mukana nykyinen katutila on muodostunut vanhoja katuja leveämmäksi. Katutilojen yhtenäisyys jää myös usein keskeneräiseksi, koska rakentamisen tyylit vaihtuvat nopeasti ja arkkitehtuurissa pyritään usein ainoalaatuiseen sankariarkkitehtuuriin yksittäisiä rakennuksia korostaen. Lisäksi avoimen rakennustavan vuoksi katu- ja pihatilojen sulkeutuneisuus jää usein toteutumatta. Autojen pysäköinti saa monesti hallitsevan aseman. Umpiainojen käyttö katu- ja pihatilojen rajaamisessa on niin ikään unohdettu. Samoin ovat köyhtyneet puun käytön estetiikka sekä puurakentamisen tietämys ja käsityötaito.

Ympäristöön sopiva täydennysrakentaminen

Edellä luetellut asiat ovat merkittäviä haasteita uudenlaisen puukaupunkimiljöön kehittämiseksi. Näihin kysymyksiin on pyritty hakemaan vastauksia esimerkiksi valtakunnallisten *Moderni puukaupunki-* ja *Tiivis ja matala* -hankkeiden avulla. Käytännönläheisillä esimerkihankkeilla on haluttu luoda pienimittakaavaista arkkitehtuuria, jossa voidaan yhdistää sekä kerrostalorakentamisen että pientalorakentamisen hyvät puolet. Puurakentamisen etuna on pidetty esimerkiksi sitä, että rakennusten erilaiset vaaka- ja pystysuuntaiset porrastukset voidaan tehdä helposti, koska kylmäsiltojen eliminoiminen rakennusmassojen ulokkeissa ja terasseissa on keveillä puurakenteilla suhteellisen yksinkertaista. Lisäksi pienillä rakennusmassoilla, kuten varastoilla, autokatoksilla ja -aitauksilla, on helppo ja luontevaa jäsentää pihan käyttöä. Koska nykymääräysten mukaan myös 3- ja 4-kerroksiset asuinrakennukset voidaan tehdä puuverhoiltuina

eli samasta materiaalista kuin yleensä tehdään pihaa rajaavat keveät ja yksikerroksiset varastorakennukset, katokset ja aidat, voidaan pihamiljöö saada materiaaleiltaan yhtenäiseksi, ja näin piharakennukset eivät jää välttämättä niin irrallisiksi kuin tavanomaisessa kerrostalomiljöössä.

Lisäksi nykyisin on ilmaantunut ajatuksia tiivistää kaupunkirakennetta siten, että ihmisille voitaisiin tarjota kaupunkimaista pientaloasumista edullisesti. Tavoitteena on tarjota myös pienille, jopa noin 400–600 m²:n tonteille rakennettavia pienehköjä (noin 80–90 m²) omakotitaloja, joita voitaisiin laajentaa asujan varallisuuden kasvaessa tai elämäntilanteen muuttuessa. Tällainen vaiheittain rakennettavuus, laajennettavuus ja muunneltavuus sopisivat luontevasti puurakentamiseen. Käytännön ongelmana on ollut sovittaa tämä uusi asumisen vaihtoehto vakiintuneisiin kaavoituskäytäntöihin, rakennuttamisprosesseihin ja tyyppiasuntotuotantoon. Asuntopoliittisesti muutos olisi järkevää, sillä maamme rakennettavien omakotitalojen keskikoko on ollut kasvamassa (>150 h-m²), kun taas kerrostaloasuntojen keskikoko on pysytellyt alle 60 h-m²:ssä. Näiden asumismuotojen väliin tarvittaisiin kohtuuhintaisia uusia asuntotyyppisiä.

Ekologisuus, energiatehokkuus ja puurakentaminen

Kestävä kehitys

Otsonikato sekä kasvihuonekaasujen vaikutukset ilmaston lämpenemiseen ja merenpinnan kohoamiseen ovat maailmanlaajuisesti yleisesti tiedostettuja ilmiöitä. Vuodesta 1987 lähtien Brundlandin komission raportin julkaisemisen jälkeen kestävä kehityksen käsitteelle on haettu konkreettista muotoa myös rakentamisessa. Yhdistyneiden kansakuntien Rio de Janeirosa vuonna 1992 järjestämässä konferenssissa allekirjoitettu Agenda 21 velvoittaa myös Suomea toteuttamaan kestävä kehityksen ohjelmaa ja seuraamaan sen toteutumista. Ympäristövaikutuksia vähennettäessä keskeisiä tavoitteita ovat rakennusten kestävyys, pitkäikäisyys, muuntojoustavuus, kunnostettavuus ja korjattavuus. Kestävä kehityksen periaatteiden huomioon ottaminen juuri rakentamisessa on erityisen tärkeää, koska maamme kansallisuusvarallisuudesta lähes 2/3 on rakennuskannassamme.

Ekologisuus ja elinkaariajattelu osana puurakentamista

Sana ekologia tulee kreikan sanoista ”oikos”, joka tarkoittaa taloa, kotia tai asuinpaikkaa, ja ”logos”, joka tarkoittaa tietoa tai oppia. Tiedostettuna ongelmana on se, että rakentamiseen ja asumiseen liittyvä uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö sekä ympäristön kuormittaminen jätteillä ja päästöillä ovat puolessa vuosisadassa moninkertaistuneet. Vaikka kehitys on merkinnyt asumistason ja elinympäristön hygieenisen tason parantamista, varsinaisia jäte- ja päästöongelmia ei ole kuitenkaan kyetty riittävästi ratkaisemaan. Tulevaisuuden ekologisesti kestävä asumistapa voidaan kiteyttää neljään käsitteeseen: energiavirrat, luonnonprosessit, kiertokulut ja hallittavuus. Tulevaisuuden rakennusten, rakennusmateriaalien ja rakennusosien tuotannossa painottuu myös niin kutsuttu elinkaariajattelu. Tämä suosii rakennusmateriaalina uusiutuvia luonnonvaroja, joiden valmistukseen sitoutuu vähän energiaa ja joiden valmistusprosessi tuottaa vähän päästöjä ja jätteitä. Lisäksi tällaisten materiaalien käytön aikaiset päästöt ovat vähäisiä, ja niiden kierrätettävyys ja käsittely jätteenä on helppoa. Lämmitysenergian valinta on keskeisintä rakennusten elinkaaritarkasteluissa, koska nykyaikaisen talon elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista 80–90 % aiheutuu lämmitysenergian tuottamisesta.

Puun kuivapainosta noin puolet on hiiltä. Puun lisäkäytölle on ekologiset perusteet, koska puu sitoo kasvaessaan ihmisen ilmakehään vapauttamaa hiilidioksidia: yksi tonni puuta pystyy sitomaan itseensä kaksi tonnia hiilidioksidia. Hiilidioksidi on merkittävin niin kutsutuista kasvihuonekaasuista, joiden määrä ilmakehässä on jatkuvasti kasvanut lisääntyneen fossiilisten polttoaineiden käytön vuoksi. Hiilidioksidipäästöjä voidaan rajoittaa vähentämällä fossiilisten polttoaineiden käyttöä sekä lisäämällä metsiä ja puuntuotantoa ja siten hiilidioksidin sitoutumista metsiin ja pitkäaikaisesti puutuotteisiin. Vanhoissa metsissä hiilidioksidin sitoutuminen vähenee, koska metsien kasvu hidastuu ja toisaalta lahoavista puista vapautuu hiilidioksidin muodossa hiiltä ilmakehään. Nuori, nopean kasvun vaiheessa oleva elinvoimainen metsä sitoo tehokkaasti ilman hiilidioksidia. Jos metsissä kasvavaa puuta ei käytetä ja metsät vanhenevat, puun tuotanto ja hiilidioksidin sitoutuminen vähenevät. Sen sijaan käytettäessä puuta rakennuksissa tai huonekaluissa niihin sitoutunut hiilidioksidi on poissa luonnon kiertokulusta.

Puun hyödyntäminen on kestävä kehityksen periaatteiden mukaisena, koska puu on uusiutuva luonnon raaka-aine. Käsittelyprosessin aikana puu kuluttaa vähemmän energiaa ja saastuttaa vähemmän kuin useimmat kilpailevat materiaalit. Käsittelemätön puu on käytön jälkeen helppo hävittää. Lisäksi puu on kotimainen ja usein paikallinen materiaali, jolloin vältytään käyttämästä fossiilisia polttoaineita pitkiin kuljetuksiin. Puun käyttöä tulisi lisätä, koska siten voidaan varastoida ilmakehän hiilidioksidia puuhun sitoutuneena hiilenä hyödyllisesti ja kiinteässä muodossa. Ellei puuta käytetä sahatavarana tai muina puutuotteina, jää metsien hiilinieluvaikutus hyödyntämättä. Puutuotteiden käyttö on suurimmillaan rakennusteollisuudessa (70–90 %), joten ekologiselta kannalta tarkasteltuna puulla tulisi korvata laajalti muita rakennusmateriaaleja. Viime vuosina Suomessa on etsitty ratkaisuja rakentamisen ja asumisen kestäväan kehitykseen, ekologisuuteen ja elinkaaritarkasteluun muun muassa puurakentamisen lisäämisen ja kehittämisen avulla.

Ongelmana Suomessa on tällä hetkellä se, että rakentamisen ja rakennusmateriaalien ympäristövaikutusten pisteyttämiselle ja rakennusten koko elinkaaren ajan tarkasteluille ei ole vielä luotu sellaisia pelisääntöjä, jotka vaikuttaisivat käytännössä rakentamisen materiaalien ja teknisten ratkaisujen valintoihin. Rakentamista käsitellään yleensä kertaluonteisesti rakennuksen koko elinkaaren ajan tarkastelujen jäädessä taka-alalle. Ekologisen rakentamisen ratkaisut ovat yleensä keskittyneet yksittäisiin kokeiluihin ja projekteihin. Kuitenkin yleisten ekologisuus- ja elinkaaritarkastelukäytäntöjen luomiseen on ollut paineita 1990-luvulta lähtien muun muassa Valtion Asuntorahaston suuntaan. Kun ekologiset arvot tulevat vaikuttamaan rakentamisen arvomaailmaan lähitulevaisuudessa nykyistä yhä enemmän, tulee puurakentamisen suosio kasvamaan. Tällainen ajattelu on jo vahvasti vallalla esimerkiksi Keski-Euroopassa, erityisesti Saksassa, Itävallassa ja Sveitsissä.

Kiinteistö- ja rakennusalalle on ennustettu rakennemuutosta, jossa asiakaslähtöisyys tulee nykyistä merkittävämpään osaan. Asuntojen laatu ja kestävyys, materiaalien kierrätettävyys, terveellisyys ja erityisesti energiatalous tulevat korostumaan. Lisäksi uudet joustavat hallintamuodot tulevat muuttamaan yksityisen ja julkisen alan suhtautumista kiinteistöjen rakennuttamiseen, käyttöön ja omistamiseen. Puurakentamisen kysyntään ja puutuotteiden markkinoihin tulevat vaikuttamaan muun muassa

assa laatuvaatimusten kasvu, ekologisuus ja kestävä kehitys sekä sisäilman laadun korostuminen.

Energiatehokkuus

Suomessa kaikkien rakennusten energiankulutus on noin 40 % maamme kokonaisenergian käytöstä. Rakennusten energiankulutus muodostaa myös noin 30 % maamme kasvihuonepäästöistä. Asuntorakentaminen on Suomessa rakentamisen merkittävin osa-alue: Rakennuskannastamme 86 % on asuinrakennuksia. Maassamme on noin 2,8 miljoonaa rekisteröityä asuntoa noin 5,33 miljoonalle asukkaalle. Asumisväljyys on täten noin 1,9 asukasta/asunto. Asuntojen keskikoko on noin 77 h-m²/asunto. Vuosittain rakennetaan reilut 30 000 uutta asuntoa lisää. Sotiemme jälkeen maamme uudisasuntotuotanto on ollut kerrostalopainotteista ja nykyisin Suomi on Espanjan jälkeen Länsi-Euroopan kerrostalovaltaisimaa: 44 % maamme asunnoista sijaitsee kerrostaloissa. Useiden laajojen tutkimusten ja asukasbarometrien mukaan noin kahdeksan kymmenestä suomalaisesta haluaisi kuitenkin asua pientalossa tai pienimittakaavaisessa asuinmiljöössä. Vanhojen puukaupunkien suosio onkin noussut 1990-luvulta lähtien ihan uuteen arvostukseen ja niitä pidetään usein ihanasuinympäristönä.

Maamme uudisrakentamisen energiatehokkuusvaatimukset ovat kiristymässä vuoden 2010 alussa noin 30 % ja seuraavan kerran vuonna 2012 arviolta 20 % lisää. Uusien asuinmiljöiden on syytä olla kokonaisvaltaisesti energiatehokkaita. Yhdyskuntarakenteen hajaantumista on vältettävä. Tämä tarkoittaa eheää ja tiivistä yhdyskuntarakennetta, mikä ei kuitenkaan merkitse kerrostalovaltaisuutta. Liikenteen energiankulutusta on vähennettävä. Tämä merkitsee vääjäämättä palvelujen keskittämistä asuinalueiden yhteyteen, joukkoliikenteen lisäämistä, yksityisautoilun vähentämistä ja etätyöskentelymahdollisuuksien lisäämistä. (Karjalainen 2002). Nurmeksen Asemapuiston alue voisi olla tällaisessa ajattelussa yksi valtakunnan pilottihankkeista.

Lähteet

- Mönkkönen, M. & Durchman, K., Hentilä, H-L. & Mäntysalo, R. (toim.) (2005) Kolmen keskuksen kaupungissa; kuntasuunnittelun kurssi & jatkokurssi Nurmeksessa 2004–05. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston yhdyskuntasuunnittelun laboratorion julkaisuja C 91. Oulun yliopistopaino, Oulu.
- Karjalainen, M. (2002) Suomalainen puukerrostalo – Puurakentamisen kehittämisen etulinjassa. Acta Universitatis Ouluensis C Technica 166, Oulun yliopisto.

4 TIETOTYÖ SUUNNITTELU- HAASTEENA

4.1 Tietotyöläisen asemapuisto

Hannu Ryhänen

Tässä artikkelissa tarkastellaan tieto- ja etätöiden lähtökohtia, potentiaalia ja pohditaan niitä osatekijöitä, jotka vaikuttavat yksittäisten tietotyöntekijöiden tai -yritysten tulomuuttoon Nurmeksen Asemapuiston alueelle.

Työn tietoistuminen ja sen potentiaali

Tietotyö

Tietointensiivisellä työllä tai lyhyesti tietotyöllä tarkoitetaan työtä, jolle on tunnusomaista ”Tiedon vastaanottamiseen, käsittelyyn ja uuden tiedon tuottamiseen liittyvät työn vaatimukset. Tietointensiivistä työtä tehdään usein tieto- ja viestintäteknologian avulla ja työlle ominaista on osaamisen suuri merkitys yksittäisten työntekijöiden, työryhmien ja työorganisaatioiden tasolla” (Sitra/Työterveyslaitos 2000,6).

Tietotyön ydin ei ole tietotekniikka, vaan työntekijän kyky soveltaa ja käyttää tietoa hyväkseen luovan innovatiivisella tavalla (Blom et al. 2000, 422–423; Leppänen 2004, 152). Tietotyön taitoja ovat mielikuvitus, luovuus, kokemus, analysointikyky, merkityksenanto, tulkinta, ymmärrys, ongelmanratkaisu, tiedon eri muotojen hyödyntäminen, yksilöllinen ja yhteisöllinen oppiminen (esim. Blom et al. 2000; Leppänen 2004; Norros & Savioja 2004). Yleensä ihmisen kognitiivisten, sosiaalisten ja tieto- ja viestintäteknisten taitojen merkitys korostuu tietotyössä (ks. *ibid.*, Norros & Savioja 2004, 101–103). Tietotyö edellyttää usein teoreettisen (vaikeatajuinen abstrakti) ja kontekstuaalisen tiedon (muodollinen ja hiljainen tieto, joka on uppoutunut esim. organisaation standardoituihin menettelytapoihin) tiedon synteesiä (Leppänen 2004, 152–153).

Tietotyön toimintaympäristöt ovat monipaikkaisia ja työn sisältö vaihtelee jatkuvasti tilan, ajan, paikan, kulttuurien, organisaatioiden, osaamisten, fyysisen ja henkisen intensiteetin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen laadun sekä määrän suhteen (Leppänen 2004; Vartiainen et al. 2005). Tietotyö on siksi paineista ja tekijälleen fyysisesti sekä henkisesti kuluttavaa, jossa ihmisen työ- ja yksityisaika sekoittuvat helposti keskenään (Härmä & Nupponen 2002; Nätti & Anttila 2002; Hyrkkänen & Vartiainen 2005).

Tietotyön sisältö muuttaa ihmisten suhdetta ja roolia aikaan, paikkaan, työsuoritteisiin, asumisen ja vapaa-ajan toimintoihin. Asemapuiston alueen suunnittelu- ja kehittämistilanne on sikäli uusi, että sen miljöö on alun perin palvelut teollisen työn ja tuotannon – hierarkkisen, institutionaalisen, massoihin perustuvan ja sosiaalisesti yhteen paikkaan ankkuroituneen – mallia (ks. Julkunen 2008, 13). Nyt Asemapuiston suunnitteluprosessissa alueen olisi uusiuduttava palvelemaan tietoistuvan tietotyöntekijän työn ja asumisen erityistarpeita, jossa työ siirtyy käsistä ihmisen korvien väliin, fyysinen pääoma korvautuu aineettomalla ja työn tulokset välittyvät virtuaalisesti markkinoille rautatieliikenteen sijasta (ks. Kautto & Koivula 2006, 210–211; Julkunen 2008, 19).

Etätyö

Tietotyön yhtenä organisointimuotona korostetaan usein etätyötä (telework, telecommuting, distance work, remote work), koska se sopii sisältönsä vuoksi tietotyötä tekeville, kuten esimerkiksi tutkijoille, toimittajille, erilaista suunnittelutyötä tekeville, kääntäjille, verkkokouluttajille tai musiikin tekijöille (Heinonen et al. 2003, 104–105; Heinonen 2004, 128). Etätyö on ”Työn organisointimuoto, jossa normaalisti varsinaisella työpaikalla tehtävää työtä tehdään tarkoituksenmukaisella tavalla muualla osa- tai kokoaikaisesti hyödyntäen ainakin osittain tieto- ja viestintätekniikoita” (Heinonen 2004; Heinonen & Saarimaa 2009; Piispa & Hänninen 2006).

Etätyöratkaisut ja -muodot vaihtelevat useiden eri muuttujien mukaan (taulukko 1). Yleisenä kriteerinä on, että etätyö sopii keskittymistä ja työrauhaa vaativille töille (Heinonen 2004, 128–134). Suurimpia etätyön esteitä ovat siihen kohdistuvat asenteet, työn perinteiset johtamista-

vat, tietoteknisen osaamisen vajeet, työyhteisöstä erkaantumisen pelot, tietoturvan puutteet ja hiljaisen tiedon siirron vaikeudet (Helle 2004; Heinonen & Saarimaa 2009).

Taulukko 1. Etätöön muuttujia ja erilaisia ulottuvuuksia

Etätöön muuttujia	Etätöön ulottuvuuksia
Paikka	Työnantajan toimitilat tai sivutoimipiste, oma koti, kotitoimisto, etätökeskus, asiakkaan luona, liikkuvana, tietoverkot ja virtuaalimaailma, tietotupa, kirjasto, kakkosasunto jne.
Aika	Kiinteä työaika, joustava, mutta rajattu työaika, ei aikarajoitteita (esim. luova työ)
Frekvenssi	Kokoaikaisesti (jatkuvana, määräaikaisena), osaaikaisesti, osittaisesti (muutamia päiviä kuukaudessa), satunnaisesti täydentävänä joitakin tunteja kuukaudessa (esim. lisätyöt)
Status	Palkansaaja, yrittäjä ja näiden eri yhdistelmät (prekari-aatti)
Etätötoiminnot	Varsinainen etätö, etäopiskelu, etäpalvelut
Motivaatio	Työ- ja keskittymisrauha, työn autonomia, perheen etu, asuinpaikkavalinta, opiskelu, ekologiaperuste, joustava ajankäyttö, virkistävyys ja jaksaminen, työn luonne jne.
Sopimusjärjestely	Etätöön puitesopimus, etätöösopimus, epäviralliset etätöjärjestelyt
Tieto- ja viestintätekniikka	PC ja sitä täydentäen puhelin, sähköposti, erilaiset sovellusohjelmat ja sovellukset www-alustalla, tietokannat, digitaalinen teknologia ja sitä tukevat ohjelmistoratkaisut, uudet kommunikaatiovälineet
Vaikutukset	Ekohallittu/ ekohallitsematon etätö, työn tuottavuuden lisäys, työnarkomania, loppuunpalaminen

(Lähteet: Hanhike & Nupponen 2000; Lemetyinen & Kahila 2002; Hanhike 2004; Heinonen 2004; Heinonen et al. 2004; Helle 2004; Hintikka 2007)

Tieto- ja viestintäteknologian nopeista edistysaskeleista johtuu, että huomio kohdentuu työhön liittyviin tietojen ja prosessien sijaintiin tietoverkko- ja etätyöympäristöissä, ei niinkään fyysiseen sijaintiin (Hanhike 2004, 15). Olennaisia tekijöitä ovat tietotyön sisältö ja tiedon tuotannon moniulotteiset teknologiset-sosiaaliset, verkostosuhteet, joissa tieto välittyy ja jalostuu (Heinonen et al. 2004; Heiskanen 2006). Tällöin etätyön käsite laajenee e-työn, jousto- ja liikkuvan työn tai hajautetun työn areenoille (Hanhike 2004; Heinonen et al. 2004).

Joissakin visioissa ihminen on osa ”ubiikkiyhteiskuntaa”, jossa tieto- ja viestintäteknologia on läsnä kaikkialla ihmisen arjessa, ei vain työnteossa (Mannermaa 2008, 29–30). Tietoyhteiskuntaa on luonnehdittu myös fuusio- tai elämysyhteiskunnaksi, jossa kaikkialle tunkeutuva tieto- ja viestintäteknologia, paikkasidoksen murtuminen, ajantajun muutos, erikoistunut asiantuntijuus ja ihmisten elämishakuisuus tuottavat uusia ammattiryhmiä, heimoja tai osajayhteisöjä (Jensen 1999; Florida 2005; Heiskanen 2006; Mannermaa 2008). Tieto- ja etätyön uusille ammattiryhmille arvot, identiteetti, elämäntapa ja -tyyli vaikuttavat entistä enemmän työtä, asumista, liikkumista, kulutusta ja vapaa-ajan järjestelyjä koskeviin yksilöllisiin valintoihin sekä ratkaisumalleihin (Heinonen 2004; Kytö et al. 2006; Kytö et al. 2008; Mannermaa 2008).

Tieto- ja etätyön mahdollisuudet

Tietotyöläisten¹ osuuden kaikista palkansaajista (noin 2,5 milj. henkeä) arviointiin olevan vuonna 1988 12 % ja vuonna 2000 peräti 39 %, joista huomattava osa julkisen sektorin ammattilaisia (ks. myös Blom et al. 2001, 423). Yleensä informaatioammattien osuuden arvioidaan vakiintuneen noin 46 % työllisistä (Pyöriä 2009).

Arviot etätyöntekijöiden määrästä vaihtelevat suuresti käytettyjen kriteerien perusteella. Suurimmillaan osa- tai kokopäiväisten etätyöntekijöiden arviot lähentelevät 500000 ja alimmillaan noin 100000 henkilöä

¹ **Tietotyöläisiksi** luettiin ne palkkatyöntekijät, jotka käyttävät tietotekniikkaa työssään, jotka ovat suorittaneet vähintään ylemmän keskiasteen tutkinnon ja joiden työ edellyttää suunnittelua sekä ideointia (Pyöriä 2002, 60).

työllisistä (EcaTT 2000; Korte & Gareis 2002; Helminen et al. 2003, 32; Gareis & Kordey 2009). Todellinen potentiaali asettunee mieluummin alas kuin ylös, jos etätyöllä ymmärretään tiukasti työpaikan ulkopuolella tapahtuvaa työtä, mutta ei korvauksetonta ylityötä, työasiamatkoja, koulusta tai vastaavaa (vrt. Helminen et al. 2003, 32). Etätyönteosta sopineita palkansaajia oli Suomessa vuonna 2003 vain 6 %, miehistä 7 % ja naisista 4 % (Malo 2006, 39–42).

Halukkuutta etätyöhön on runsaasti, mutta se ei toistaiseksi realisoitu etätyön esteiden takia todelliseksi etätyöratkaisuksi (Heinonen 1998; Heinonen & Saarimaa 2009). Asemapuiston kehittämisen kohdalla lie nee syytä lähteä mahdollisimman väljästä etätyön määritelmästä, mutta huomioida etätyön esteiden lisäksi alueen sijainti- ym. rakennetekijät, jotka realisoivat sen etätyöpotentiaalinsa keskimääräistä alemmalle tasolle.

Tieto- ja etätyöntekijöiden sosioekonominen asema on jokseenkin samanlainen. Yleisimmin he ovat ylempiä toimihenkilöitä, jotka toimivat erilaisissa asiantuntija- tai johtotehtävissä (Nätti & Anttila 2002, 71; Mustikkamäki 2003, 2; Malo 2006, 42–43). Pienempiä ryhmiä ovat alemmat toimihenkilöt, opetus- ja tutkimustyötä tekevät tai Asemapuistoon sijoittumisen kannalta mielenkiintoiset ryhmät kuten työntekijäasemassa olevat, yrittäjät, konsultit tai freelancerit (ibid.). Nämä sosioekonomiset ryhmät tekevät pääasiassa tietotyötä, joka ei ole kuitenkaan välttämätön ehto sille, että he tekisivät sitä etätyönä.

Etätyö asiantuntijaorganisaatioissa on yleisempää kuin muun henkilörakenteen omaavissa organisaatioissa (Malo 2006, 41–42). Etätyötä käyttävä organisaatio on mieluummin pieni kuin iso (ibid., 41). Tyypillinen tieto- ja etätyöntekijä on keski-ikäinen (ikäryhmä 35–50 vuotta) henkilö, joka tietotyöntekijänä on useammin nainen, mutta etätyöntekijänä useammin mies (ibid.). Toimialoista etätyötä tehdään eniten yksityisten kiinteistö-, tutkimus- ja liike-elämän palveluissa, johon ryhmään kuuluvat tietoteknisiä palveluja tarjoavat yritykset, vähemmän julkisten palvelujen ja teollisuuden toimialoilla (Malo 2006, 41–42).

Pääosin etätyö on edelleen epävirallista, joko osittaista etätyötä tai ylityön luonteista etätyötä (Malo 2006, 41). Käytännössä etätyötä tehdään joitakin päiviä kotona, työmatkoilla tai osittain vapaa-ajan asunnolla, mutta pääosa tavanomaisella työpaikalla (Helle 2004, 35–36). Myös etätyö yrittäjän pienessä toimistossa tai kotitoimistossa on yleistä. Suurin etätyöpotentiaali liittyy osittaiseen etätyöhön, jota tehdään satunnaisesti

eri paikoissa osapäiväisesti (Mustikkamäki 2003, 29; Hanhike 2004, 22; Helle 2004, 36).

Etätö on ollut Suomessa selkeässä kasvusuunnassa ja eniten ovat kasvaneet kotona työskentelevistä niiden osuudet, jotka tekevät satunnaista etätötä vähemmän kuin yhden päivän kotona viikossa (Mustikkamäki 2003; Hanhike 2004; Helle 2004). Samoin työn liikkuvuus ja monesta paikasta tapahtuva etätöskentely on lisääntynyt jatkuvasti (Mustikkamäki 2003, 23). Suomessa päätyönään täysin liikkuvaa etätötä tekee noin 7 % työvoimasta (noin 145000 henkilöä) (Vartiainen et al. 2005, 38).

Etätö on osa työn ja vapaa-ajan hämärtymistä. Vapaa-ajan kakkosasuntojen² varustetaso on noussut ja viipymä lisääntynyt, kannettavat pc:t ja laajakaistat yleistyneet (Nieminen 2009). Suomessa kakkosasunnoilla asuvista säännöllisesti etätöitä tekee tällä hetkellä noin 5–10 % ja suurin osa tekee sitä satunnaisesti (Nieminen 2004, 10–11; 2009, 31). Työpanos voi vaihdella viikosta jopa puoleen vuoteen koko vuoden työpanoksesta (Komulainen 2008, 39). Kakkosasuntojen etätöypotentiaali on suuri, sillä viidennes tai jopa kolmasosa kakkosasunnon omistajista on kiinnostunut tekemään jatkossa etätöitä (Nieminen 2004, 2009).

² **Kakkosasunnolla** (second house, second home) tarkoitetaan perheen tai yksittäisen henkilön toista asuntoa, joka ei ole kausisidonnainen asia (kuten kesämökki käsitteen konnotaatio) ja joka on siihen liitettävien toimintojen suhteen neutraali käsite (Komulainen 2008, 16–17). Kakkosasunto voi olla erillinen asuinrakennus tai asuinhuoneisto pari-, rivi- tai kerrostalossa ja se sopii joko ympärivuotiseen tai kausittaiseen asumiseen (ibid). Kakkosasunnolle on ominaista dynaamisuus, sillä se voi muuntua kakkosasunnosta ykkösasunnoksi tai päinvastoin (ibid., 17). **Kesämökki** on kakkosasunto, jolle luonteenomaista on sijainti maaseudulla, kausiasuminen ja tietty rakennustavallinen vaatimattomuus (ibid, 16–17).

Tietotyöläisten ja tietoyrittäjien sijoittuminen Asemapuistoon

Maaseutu tieto- ja etätöön marginaalissa

Vaikka tieto- ja etätööhön liittyy runsaasti muuttoliikettä edistäviä mahdollisuuksia, niin käytännössä toiminnot keskittyvät suurimpiin kaupunkeihin ja niiden työssäkäyntialueille (Heinonen 1998; Ilmonen et al. 2000; Lemetyinen & Kahila 2002; Helminen et al. 2003; Mustikkamäki 2003; Heinonen et al. 2004; Helsingin Sanomat 2009). Suomen pääkaupunkiseudulla työskentelevien etätöntekijöiden osuus koko maan etätöntekijöistä on 40 %. Näistä 90 % asuu Helsingin työssäkäyntialueella ja 10 % muualla Suomessa (Helminen et al. 2003, 51–52). Etätöön kannalta hiljaisimmat työssäkäyntialueet sijaitsevat Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla (ibid., 52).

Yritykset yleensä pyrkivät myös sijoittumaan suuriin kaupunkikeskuksiin missä aluetalouden kasvudynamiikka ruokkii korkeampaa tuottavuutta ja minne yritystoiminnan menestykseen vaikuttavat sisäiset sekä ulkoiset mittakaavaedut kasautuvat (esim. Tervo 2000; Haapanen 2003; Takala & Karppi 2003). Samoin tietoyritykset sijoittuvat pääsääntöisesti sinne missä toimialalle luonteenomaiset sijaintitekijät keskittyvät.

Yrityskohtaiset uuteen paikkaan sijoittumiseen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa koviin ja pehmeisiin tekijöihin (ks. Lemetyinen & Kahila 2002, 28–29). Kovat, perinteiset, tekijät painottavat taloudelliseen ja suoraan sijaintiin liittyviä tekijöitä ja pehmeät erilaisia henkilökohtaisiin valintoihin liittyviä seikkoja (ibid.). Erityisesti tietoyritysten kovia sijaintitekijöitä ovat mm. hyvät liikenneyhteydet ulkomaille, osaavan työvoiman runsas tarjonta, pysyvyys ja saatavuus, saman alan yritysten läheisyys (klusteroituminen), toimivat kommunikaatio- ja yhteistyömahdollisuudet, erikoistuneet alihankintayritykset (mm. rahoitus, markkinointi, lakiasiat) saman toimialan ja muiden toimialojen tuotanto- tai tutkimus- ja tuotekehitysyksiköiden runsaus alueella (Lemetyinen & Kahila 2002, 28; Lievonen & Lemola 2002, 25–27).

Pehmeitä sijaintitekijöitä ovat mm. korkeakoulujen läheisyys, paikallinen ja alueellinen elinkeinoilmasto, sijaintipaikan dynaaminen imago, yleinen vetovoima ja tunnettuus, innovatiivinen tietoympäristö, kulttuuritarjonta ja vapaa-ajan viettomahdollisuuksien suuri kirjo (Raunio &

Linnamaa 2001; Lemetyinen & Kahila 2002). Molemmat tekijäryhmät, kovat ja pehmeät, ovat tärkeitä yritysten tehdessä sijaintipäätöksiä.

Kynnys pitkän matkan muuttoon tietotöihin harvaan asutulle maaseutualueelle on verrattain suuri (vrt. Konttajärvi 2000; Lemetyinen & Kahila 2002). Työskentely maantieteellisesti kaukana työnantajasta ei ole toistaiseksi yleistä (Mustikkamäki 2003, 30–31). Syrjäiset maaseutualueet ovat myös alueita, jonne tietoyritykset harvoin hajauttavat toimintonsa (Lemetyinen & Kahila 2002, 82).

Korkean koulutus- ja osaamistason omaavat tietotyöläiset mittaavat mielellään arvoaan työmarkkinoilla, jolloin heidän on järkevintä muuttaa alueille, jossa erikoistuneille tietotaidoille on eniten kysyntää, urakehitykselle avautuu mahdollisuuksia ja jossa maksetaan parhaat palkat (Haapanen 2003). Maallemuuton profiileissa onkin tunnistettu muuton akanvirta, jossa pienituloisimmat ja ammattitaidottomimmat ovat pakotettuja muuttamaan maaseudulle (Virtanen 2003, 41–42; Aho & Ilola 2004, 47).

Yksilölliset elämäntaparatkaisut

Millä perusteilla tieto- ja/tai etätyöntekijä on sitten valmis muuttamaan Asemapuistoon? Vastausta on etsittävä arkielämän – asumisen, työn ja vapaa-ajan – perusmuuttujien joukosta. Niitä ovat *arvot*, *elämäntapa*³ ja *-tyyli*⁴, asumisen ja työn sijoittuminen elämänkaarelle, taloudellinen liikkumavara, ajankäytön hallinnan tarpeet, turvallisuuskysymykset, yhteisöllisyys ja sukujuuret (Kytö et al. 2006; Kyttä et al. 2008).

Ihmisen mielessä nämä muuttujat vaikuttavat yhdessä, sekoittuneena toisiinsa. Yksilötasolla päätöksenteko eri asioista ja siitä missä käydä töissä, sisältää erilaisia arvoja ja perustuu elämäntilanteen kokonaisarvioon. Päätöksentekoon vaikuttavat ja sitä muokkaavat sekä yhteiskunnalliset

³ **Elämäntapa** on yksilön tai perheen elämänvaiheiden, elämäntoiminnan, arkielämän ja toimintojen kokonaisuus, joka järjestyy yksilöiden subjektiviteetin kautta” (Roos 1985, sit. Tuorila 2006). Elämäntapa kuvaa yksinkertaisesti sitä miten ihmiset elävät (Tuorila 2006, 8).

⁴ **Elämäntyyli** tarkoittaa yksilöllisen identiteetin ja arvojen ilmaisua jokapäiväisessä elämässä, omaperäisten ja tunnistettavien elämisen tapojen kokonaisuutta (Rahtola et al. 2006, sit. Kyttä et al. 2008).

että paikalliset tekijät kuin myös yksilötasoiset sitoumukset, pääomat ja merkityksenannot. (Konttajärvi 2000, 105–106.) Esimerkiksi Hanhiken (2004, 13) mukaan etätööhön ryhtyminen on etätöntekijän kannalta työn, asumisen, liikkumisen sekä vapaa-ajan sisältävä kokonaisratkaisu.

Samoin tietoyritysten hajauttamisratkaisuihin vaikuttaa useampi tekijä. Kovien, suoraan yritystoimintaan vaikuttavien, sijaintitekijöiden rinnalla (esim. työvoiman ja toimitilojen hinta) valintatilanteessa vaikuttavat – etenkin mikrokokoisissa omistajayrittäjävetoisissa tietoyrityksissä – henkilökohtaiset arvovalinnat (Lemetyinen & Kahila 2002, 28–29; Tuorila 2006, 8).

Nurmeksen Asemapuistoon muuttaminen onkin korostetusti yksilötason elämäntapaan liittyvä arvovalinta, jossa korostuvat pehmeämmät, pikkukaupunkimaisen ja maaseutumaisen elämäntavan laatua painottavat puolet (Lemetyinen & Kahila 2002, 29). Kyse on tietoisesta valinnasta elämänvaiheessa, jossa omaan elämäntapaan ja -tyyliin etsitään parempaa elämänlaatua sekä joustoa (vrt. Lemetyinen & Kahila 2002, 28).

Elämänlaatuun perustuvat muuttovirrat ovat hienosyisempiä kuin työperäiset alueelliset muuttovirrat ja ne suuntaavat ihmisiä tarkemmin eri paikkojen välillä (Kytö et al. 2006, 5). Tämä korostaa yksilöiden laadukkaina kokemien asuin- ja työpaikkaympäristöjen merkitystä tulevaisuuden maallamuutossa. Potentiaalisia muuttokohteita ovat silloin miljööltään vetovoimaiset maaseutukohteet, esimerkiksi vanhat säilyneet kylämiljööt tai muut vastaavat maalaisidyllit (Heikkinen et al. 2002).

Elämänlaadun kokemiseen maaseudulla vaikuttavia yleisiä laatutekijöitä ovat mm. luonnonläheisyys, turvallisuus lapsille, ympärivuotiset harrastusmahdollisuudet, yhteisöllisyys ja siihen liittyvät sosiaaliset verkostot, asumisen väljyys ja edullinen hintataso, oma tila ja itsellinen rauha sekä pientaloasuminen (Palttila 2002; Heikkinen et al. 2003; Strandell 2004; Kytö et al. 2006; Tuorila et al. 2006; Koistinen & Tuorila 2007; Sjöblom-Immala 2007). Jos laadukkaana koettu maaseutuympäristö yhdistyy kävelymatkan päässä oleviin monipuolisiin palveluihin, elinympäristö on rauhallinen ja liikenneyhteydet suhteellisen hyvät, tämäntyyppinen kohde on todennäköisesti vetovoimainen (Koistinen & Tuorila 2007). Jokapäiväisen elämän vaivattomuutta ja viihtyisyyttä arvostetaan etenkin lapsiperheissä ja eläköityvissä talouksissa (ibid.; ks. Broberg et al. 2007).

Ollakseen vetovoimainen kohde, Nurmeksen Asemapuiston on tarjottava elämänlaatua tuottavia sujuvan arjen pieniä elämyksiä ja ratkaisuja, jotka muissa kaupunkiympäristöissä eivät ole mahdollisia (Tuorila 2006, 47–48). Asemapuiston kilpailuetu ja erottuminen syrjäisen maaseudun tietotyön asuinyhteisönä vahvistuu, jos sillä on sellaisia laatuominaisuuksia, joista sen asukkaat voivat olla ylpeitä ja jotka herättävät arvostusta sekä ihailua. Ei siis riitä, että autenttinen, juuri kohderyhmää puhutteleva, pitkäjänteisesti suunniteltu teemoittelu ja brändäys näkyvät vain yksittäisissä rakennuksissa, vaan niiden tulisi näkyä koko yhdyskuntarakenteessa, jolloin kaupunkien eri alueille voi kehittyä paikallisidentiteetti ja ainutkertainen imago (Kyttä et al. 2009).

Alueiden välisen ja alueen sisällä tapahtuvan muuton välillä on eroja, sillä kun muuttoetäisyys kasvaa, kasvavat asuinympäristöä koskevat laatuvaatimukset viihtyvyyden ja kiinnittymisen osalta (Kytö et al. 2006, 8). Oletettavaa on, että kaukaa saapuva Asemapuiston tulomuuttaja toivoo ”Löytävänsä omannäköisen asunnon alueelta, joka tukee hänen elämäntapaansa ja sopii yhteen hänen arkeensa sekä elämäntilanteeseensa. Mitä paremmin elinympäristö toteuttaa yksilölliset toiveet ja mieltymykset, sitä vähemmän ympäristö aiheuttaa stressiä ja konflikteja, ja sitä paremmat edellytykset hyvinvoinnille syntyvät” (Kyttä et al. 2009).

Lähimuutossa Asemapuiston laatutekijät eivät liene niin ratkaisevassa asemassa kuin sinne kaukaa tapahtuvassa tulomuutossa. Toisaalta Itä-Suomen keskisuurten kaupunkien (Joensuu, Kuopio, Iisalmi, Savonlinna, Mikkeli, Varkaus, Kajaani) laadukkaat asuinalueet ja tiede- sekä osaamiskeskustoiminnot kilpailevat Asemapuiston kanssa samoista alueelle tulomuuttoa harkitsevista tieto- ja etätyöntekijöistä.

Erityiset laatutekijät

Maaseutukohteen valintatilanteissa yksilön paikkavalintaa ohjaavat keskeisesti erityiset laatutekijät⁵, joihin tietotyön eri muodot kiinnittyvät

⁵ **Erityisillä laatutekijöillä** tarkoitetaan maaseudun tiettyjen paikkojen erityisiä laatutekijöitä, jotka eivät vielä täyty maaseudun yleiskategorioiden kautta esimerkiksi väljempinä ja luonnonläheisinä ympäristöinä. Nämä tekijät ovat leimallisesti asumisen erityisiä laatu- ja kilpailutekijöitä, joilla kaupungeista

(Heikkinen et al. 2003). Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi maatilarakennuksia edellyttävä kotieläinten pito ja kasvatusta, sosiaaliseen ympäristöön liitetyt arvot (inhimillisuus, auttavaisuus, naapuriystävällisyys), ranta-asuminen, maaseutumaiseman ja vanhojen talojen tai pihapiirien esteettisyys, kodikkuus ja idyllisyys, vanhat kulttuuriympäristöt, ainutlaatuiset luontokohteet, mahdollisuus ekologiseen elämäntapaan, avaimet käteen -muuttopalvelut ja joustavat asumisjärjestelyt. (Palttila 2002; Heikkinen et al. 2003; Kytö et al. 2006; Tuorila et al. 2006; Koistinen & Tuorila 2007; Sjöblom-Immala 2007).

Erityisten laatutekijöiden arvostuksesta seuraa, että asuinpaikan ominaisuudet määrittävät osaltaan ihmisen ammatillista identiteettiä (Kytö et al. 2009). Taloudellisesti ja kulttuurisesti toisistaan eroavat ryhmät viestittävät erilaisuutta myös asumisvalinnoillaan (Manninen & Hirvonen 2004; Ruonavaara 1997, sit. Kytö et al. 2009). Tietotyöntekijöiden Asemapuistoon tulomuuton yksi keskeinen edellytys on, että alueelta löytyy heidän identiteettiään ja erottautumistaan vahvistavia erityisiä laatutekijöitä. Kohteen on oltava jollain muista poikkeavalla tavalla tapaa laatumiljöö, että se houkuttelee sinne tulomuuttoa harkitsevia tietotyöntekijöitä yksilöllisine asumispreferensseineen⁶ (Kytö et al. 2009).

Paikan hengen merkitys onkin todettu suureksi tarkasteltaessa luovien alojen ja/tai tietotyöläisten asumispreferenssejä (Ilmonen et al. 2000; Florida 2005). Luovat toimijat asettavat elämäntyylin työn edelle ja he kieltäytyvät paikkakunnista, joilla ei ole heidän haluamaansa monipuolista tarjontaa. Mieluisat ympäristöt eivät välttämättä ole urbaaneja, mutta niiden tulee tarjota sellaisia kokemuksellisia aineksia minkä avulla he rikastavat omaa elämänsisältöään ja jonka kautta he voivat ilmaista itseään sekä vahvistaa identiteettiään. Ympäristöjä luonnehtii kulttuurinen moniarvoisuus ja -muotoisuus, luonnonympäristön vahva asema, aitous, virikkeellisyys ja sopiva sosiaalinen säpinä, joka tarjoaa voimakkaita kokemuksia ja innoittaa. Paikalle antavat vetovoimaista henkeä erityisesti

etäämmälläkin sijaitsevat maaseutukunnat ja – alueet voivat kilpailla maallamuuttajista. (Heikkinen et al. 2002, 126–132.)

⁶ **Asumispreferenssi** on yksilöllinen toive ympäristön mahdollisuuksista sellaisina kuin ne tietyllä yksilöllä näyttäytyvät (Staffans et al. 2008; Kytö et al. 2009).

historialliset rakennukset, vanhat kaupunginosat ja kulttuuriset tunto-merkit, jotka sijaitsevat pienissä kaupungeissa tai metropolien tietyn-tyyppisissä kaupunginosissa. (Florida 2005.)

Esimerkiksi Helsingin seudun tieto- ja taitoammattilaisilla on havaittu toisistaan selvästi poikkeavia elämäntyyliä ja niistä kumpuavia eriytyviä asumistoiveita, jonka johtavat erilaisiin asuinpaikan valintoihin (Ilmonen et al. 2000). Kaupunkikeskusta tai kantakaupunki on mieluisa asuinpaikka taideteollisen alan toimijoille, mutta vain joka kolmannelle tietotekniikka-alan toimijalle (ibid., 140). Haja-ajatusalueelle halusi vain harva, kylään tai maaseututaajamaan jo useampi tieto- ja taitoammattilainen (ibid., 140). Suurin osa halusi asunnon esikaupungista, lähiöstä tai keskustasta tai kantakaupungista, joissa olosuhteissa on mahdollisuus kohdata sekä kulttuuri että luonto yhtä aikaa.

Asuinalueen ominaisuuksina Helsingin seudun taito- ja tietotyöläiset arvostivat ympäristöä ja luontoa, rauhallisuutta ja palvelujen läheisyyttä. Taitoammattilaiset arvostivat kaupunkimaisuutta tietoammattilaisia enemmän ja olivat ”keskustaurbaaneja” (tärkeää luonto, kulttuuri ja kaupunki), kun vastaavasti tietoammattilaiset olivat enemmän ”luontourbaaneja”, joille oli tärkeää luonto (asumisen väljyys), ulkoilu ja kaupunki yhdessä. Tärkeitä paikkoja tieto- ja taitoammattilaisille ovat tietyt ravintolat, kahvilat ja erikoisliikkeet, joiden kautta ilmaistaan ryhmään kuulumista ja kulutuksen kautta erottautumista. (Ibid., 230–232.)

Nurmeksen Asemapuiston yhdyskuntasuunnittelun lähtökohdat ovat erinomaiset luonto- ja kulttuurimiljöön osalta, mutta harvaan asutun maaseutualueen pikkukaupungissa ei ole samanlaisia huvittelumahdollisuuksia, säpisevää kaupunkikulttuuria, monipuolista palvelutarjontaa ja laajoja työmarkkinoita kuin jossain isommassa kaupungissa. Jossain määrin ongelmia tuottanee myös se, että toimintaympäristössä ei ole suurta määrää tieto- ja/tai etätyöntekijöitä, joka houkuttelisi muita luovien- tai tietojen työntekijöitä muuttamaan paikkakunnalle (ks. Heikkinen et al. 2002, 129–130). Tieto- ja etätyöntekijöiden kriittinen massa ei ole vielä tarpeeksi suuri, että se täydentäisi itse itseään ja vetäisi puoleensa muita samojen toimialojen tulomuuttajia.

Asemapuiston etu on, että asuin- ja työyhteisönä se on kiinteä osa Vanhaa Kauppala, joka voi tarjota uusia yhteisöllisyyden kokemuksia. Yksilöllisyys ei tarkoita täydellistä eristäytymistä Asemapuiston alueelle, vaan siellä voi elää omaa ainutlaatuista elämäänsä osana Vanhan Kauppa-

lan yhteisöä (vrt. Koistinen & Tuorila 2008, 51). Vanha Kauppala on asuin- ja työpaikkana fyysisesti kompakti, sosiaalisesti helposti hallittava ja turvallinen, sillä ihmiset tuntevat sen alueella toisiaan laajalti. Paikkana siellä syntyy helposti tuntemus siitä, että joku ”huolehtii ja katsoo perään”, oli sitten kyseessä lapsi tai ikääntynyt henkilö (vrt. *ibid.*). Yhteisöllisyys voi rakentua asuinyhteisön lisäksi elämäntyylin perustalle, jolloin ihmisiä yhdistävät esimerkiksi alueen hyvät luonto- tai kulttuuriharrastusmahdollisuudet (mm. vaellus, kajakkimelonta, perhokalastus, sienestys, viini- ja ruoka-, musiikkiharrastus tai valokuvaus).

Asemapuisto rakennettuna ympäristönä

Maaseudun kulttuurimaisemien ja -miljöiden kysynnän ja tarjonnan laadun välillä on todettu olevan kohtaamattomuutta, mikä tulisi hyödyntää Asemapuiston yhdyskuntasuunnittelussa (ks. Heikkinen et al. 2002, 130). Rakentamistavan on kunnioitettava Asemapuiston historiallista asemamiljöötä, sen erityistä paikan henkeä. Kokonaisuutena alueella tulisi pyrkiä sekä fyysisesti että henkisesti eheyttävään ympäristöön (vrt. Joutsalmen artikkeli, ks. Kyttä 2004).

Tieto- ja etätyön ainutkertaisena kohteena Asemapuistossa on paljon miljööpiirteitä, joita voidaan vahvistaa yhdyskuntasuunnittelun keinoin. Näitä ovat esimerkiksi alueen rautatiehistoria ja alueella sijaitsevien vanhojen rautatierakennusten luontaisen vetovoiman vahvistaminen perinteisiin ja mittakaavaan istuvilla täydennysrakentamiskäytöksillä, asemapuiston ja asemaan liittyvien viheralueiden kunnostaminen ja täydentäminen, avoimen maisematilan säilyttäminen järvelle päin tai alueen vapaa-ajan palveluiden täydentäminen. Miljöönä Asemapuisto istuu hyvin ”hitaan elämän” (slow-life) ideologian, ts. kiireettömyyden, elpymisen, luovan joutilaisuuden ja pakkotahdittomuuden, tuntemusten tyyssijaksi (ks. Heinonen & Halonen 2007; Kopomaa 2008).

Tieto- ja taitoammattilaisille tärkeää asuinratkaisuisissa on käytännöllisyys, toimivuus ja riittävä tila. Ruoanlaitto on yleistynyt vapaa-ajan vieton ja harrastuksena, joka korostaa keittiön ja ruokailutilan merkitystä. Perheisiin ja ystäviin suuntautuneisuus lisää yhteisen fyysisen tilan tarvetta. (Ilmonen et al. 2000, 230–231.) Taitoammattilaiset painottivat asumisessa erityisesti asunnon avaruutta, tunnelmaa, lämpöä, hiljaisuutta ja

talon historiallisuutta, ”talon sielua”. Tietoammattilaiset painottivat enemmän materiaalisia edellytyksiä, kuten rakentamisen laatua, pohjaratkaisuja, valoisuutta, tilan tarvetta ja varustetasoa. He arvostivat myös asunnon uutuutta ja siisteyttä. (Ibid.)

Asunnon ominaisuudet ovat ylipäättään tärkeitä paremmin koulutetuille ja toimeentuleville (tietotyöntekijöille), kuin asuinympäristön epäkohtien vuoksi muuttaneille (Kytö et al. 2006, 7). Hinta ei ole oston kynnyskysymys, jos vain asunnon, tontin ja kulttuurimiljöön laatu on kokonaisuutena tasokas (Heikkinen et al. 2002, 131). Asunnon hinnan merkitystä ei voi ohittaa, sillä Nurmes asuntomarkkinoilla on matalan hintatason aluetta. Tulomuuton rationaalinen odotusarvo on, että vaikkapa Helsingin kantakaupungin asunnon myyntituloilla Nurmeksessa materiaalista nettohyötyä saadaan merkittävästi enemmän joko määrällisesti tai laadullisesti kuin mitä samalla rahalla saisi esimerkiksi Itä-Suomen maakuntakeskuksista (vrt. Pohjois-Karjalan liitto 2000, 8).

Etätyön perusedellytykset on tarpeen huomioida etenkin Asemapuiston täydennysrakentamisessa. Näitä ovat mm. asunnon riittävä tila ja sisustuksen soveltuvuus etätyöhön, asunnon sekä huonejaon helppo muunneltavuus (mm. pikaliitokset, lattiaan upotettavat ja seinään kytkettävät sähkö/telepistokkeet, lista-asennukset, pinta-asennukset, langattomat järjestelmät, irrotettavat ja ehyenä siirrettävät seinäosat, helppo yhteensovitus lvt-osiensa kanssa), uudenmalliset työtila-asunnot ja niihin liittyvät omalla sisäänkäynnillä varustellut erilliset työhuone- tai työtilaratkaisut (Heinonen 2002, 13–14). Yleensä on pyrittävä asumisratkaisuihin monimuotoisuuteen, muuntojoustavuuteen ja tietotyöntekijöiden yksilöllisiä toiveita vastaaviin asuinratkaisuihin (ibid.). Luonnollisesti alueella on oltava kattava valokuituverkko, langaton verkko ja erityyppisiä kodin ulkopuolella sijaitsevia etätyötiloja (esim. fyysinen ja virtuaalinen etätyökeskus).

Johtopäätöksiä

Asemapuiston potentiaalisimmat tulomuuttajat vaikuttaisivat koostuvan seuraavista ihmisryhmistä, mutta ryhmien muuton edellytyksenä on, että Asemapuiston alueen suunnittelu, rakentaminen ja markkinointi istuvat

muuttajien tiettyyn elämäntapaan sekä -tyyliin liittyviin arvo-odotuksiin (vrt. Heinonen 2002; Heikkinen et al. 2003; Kytö et al. 2006; Tuorila et al. 2006; Koistinen & Tuorila 2007; Sjöblom-Immala 2007).

- *Yksinasuvat korkeasti koulutetut akateemiset miehet/naiset alle 50 vuotta*, jotka yhdistävät etätöön vapaa-aikaan (keskittyminen tiettyyn työvaiheeseen osa-aikaisesti).
- *Tietoammattilaisten nuoret lapsiperheet*, jotka etsivät lapsilleen turvallista, luonnonläheistä ja viihtyisää kasvu- sekä puuhastelu ympäristöä lähellä sijaitsevilla palveluilla (mm. päivähoito), ja joilla jotkin juuret (sosiaaliset siteet) alueella sekä mahdollisuus pysyviin etätööratkaisuihin joko kotitoimistossa tai etätöokeskuksessa.
- *Vanhemmat kokeneet tietoammattilaiset* (vanhempi keski-ikä > 55 vuotta), joilla elämäntavan muutostarve ja, jotka ennakoivat jo eläkepäivien asuin- sekä palveluympäristöä. Juuret alueella ja mahdollisuus pysyvään etätöskentelyyn.
- *Maaseutumaisista elämäntapaa hakevat tietoammattilaiset*, jotka katsovat Asemapuiston ympäristön tukevan heidän elämäntapaansa erilaisina yhdistelminä (esim. tietotyö + terveysliikunta, lähiruoka + tietotyö, tietotyö+ ekologinen elämäntapa, tietotyö + downshifting /slow-life maaseudun rauhassa).
- *Liikkuvan tietotyön ammattilaiset (kosmopoliitit)*, joille Nurmes on esimerkiksi vapaa-ajan ”välilasku- ja latauspaikka”, jossa tehdään myös osin töitä (Nurmes Itä-Suomessa logistisesti keskeinen paikka).
- *Luovan tieto- ja taitotyön ammattilaiset*, jotka etsivät itselleen sopivaa ”luovaa kulttuurimiljöötä” ja asuin- sekä työyhteisöä.

Tietoyrityksistä potentiaalisimpia Asemapuiston tulomuuttajia voisivat olla seuraavat yritysryhmät (ks. Heikkinen et al. 2003; Kytö et al. 2006; Tuorila et al. 2006; Koistinen & Tuorila 2007; Sjöblom-Immala 2007).

- *Tieto- ja viestintäteknologian* yrityksistä mm. suunnittelu- ja tuotekehitys-, ohjelmistosuunnittelu-, koodaus-, tiedonkeruu- ja tallennus sekä tukipalvelutoimintaa harjoittavat yritykset.
- *Teknisen alan yrityksistä* mm. tietojenkäsittely- ja suunnittelutyön ja liike-elämän palveluyritykset (mm. taittotyön, käännöstöiden, telemarkkinoinnin ja taloushallinnon yritykset).
- *Luovien alojen yrityksistä* mm. kotigalleristit, käsityö, musiikkipalvelut, radio- ja äänituotanto, viestintäala, etäkoulutus, elokuva ja tv-tuotanto, tanssi ja teatteri, arkkitehtipalvelut.
- *Tutkimus- ja tuotekehitysalan yrityksistä* mm. konsultointi-, markkinointi-, selvitys- (tutkimus) ja tuotesuunnittelu(design)yritykset.

Tietoyritysten yritystoiminnassa tietoteknologiaa hyödyntävä palvelusektori on nopeassa kasvussa. Se antaa olettaa, että esimerkiksi virtuaali- ja etäopettaja, asiakasneuvoja, verkostomarkkinoija, verkkokauppayrittäjä, etättyötä tekevä tutkija, konsultti tai neuvoja, jotka eivät ole ammattiryhminä täysin paikkasidonnaisia, olisivat tulevaisuuden potentiaalisia tietoyrittäjiä Asemapuistossa. Tulomuuttajayrittäjiä todennäköisesti yhdistää idyllisen pikkukaupunki ja maaseutuhenkisen suuntautuneisuuden lisäksi jokin vahva, nykyinen tai entinen, paikallinen sidos alueella (esim. sukulaisuus- ja ystävyssidokset, lapsuus- tai nuoruusmuistot).

Asemapuistossa on vapaa-ajan kakkosasumisen potentiaalia, sillä ihmisten elämäntapojen ja -tyylien moninaistuessa asumisen ja työn muodot sekoittuvat osaksi vapaa-aikaa. Kakkosasunto muuntuu tarpeiden mukaan etättyöpisteeksi lepo- ja rentoutumispaikan sijasta, jossa edelleen säilyy itsellinen vapaus säädellä ajankäytön rutiineja ja sosiaalista kanssakäymistä (Komulainen 2008, 81). Kakkosasunnolla tehdään etättyötä työyhteyttä menettämättä, mutta vaihtamalla hitaammalle ja luontokeskeiselle ”työkaistalle” elämään ihmisen mittaista elämää (ibid., 83). Kakkosasunnon luonnon(työ-)rauha, mahdollisuus luovan vapaaseen joutenoloon ja henkinen sekä ajallinen työn joustavuus ovat paradoksaalisesti työhyvinvoinnin ja elämänlaadun ominaisuuksia, joita tietotyöläiset työympäristössään näyttäisivät kaipaavan (ks. ibid., 42–46, 84 ja vrt. esim. Härmä & Nupponen 2002).

Asemapuistoon muuttota harkitsevan yksilöiden muuttopäätös syntyy lopulta useista pienistä puroista, joista ajan kanssa kasvaa muuttotapah-tuma (ks. Kytö et al. 2006, 2). Ihmisten väliset erot ovat kuitenkin hyvin yksilöllisiä ja on vaikea ennalta arvioida mistä ihmisryhmästä, miltä läh-töalueelta, minkä tekijöiden motivoimana ja millainen henkilö per-soonana on lopulta valmis muuttamaan Asemapuistoon. Kauempaa ta-pahtuvan tulomuuton reaalit mahdollisuudet tiivistyvät räätälöidyn laadukkaissa asumisen, työn ja vapaa-ajan yhdistelmäratkaisuiissa.

Asemapuiston tulomuuttoratkaisuihin vaikuttavat yksilötason teki-jöiden lisäksi seuraavat fyysiseen, toiminnalliseen, taloudelliseen ja sosiaa-liseen elinympäristöön liittyvät osatekijät. Tekijät eivät ole välttämättö-män tärkeitä yksinään, mutta yhdistettynä hyvin toteutuneena niistä muodostuu tietotyöläisille vetovoimainen Asemapuiston toimintaympä-ristö (vrt. Raunio & Linnamaa 2001; Lemetyinen & Kahila 2002). Nurmeksen pikkukaupunkimiljöössä ja palvelurakenteessa näiden teki-jöiden yhdistäminen on joustavaa ja tarjoaa paljon mahdollisuuksia luo-ville kytkennöille, jotka täytyisi myös maksimoida Asemapuiston yksilöl-lisissä asumisen, työn sekä vapaa-ajan kehittämiskätkäisuiissa.

Asemapuiston vetovoimaan vaikuttavia laadukkaan elinympäristön tekijöitä:

- Kulttuurisen asuinmiljööön on oltava ”täydellisen idyllinen” (viihtyisän romanttinen maalaiskyläympäristö) niin estetiikaltaan kuin toiminnoiltaan.
- ”Avaimet käteen” asumis-, työ-, palvelu- ja vapaa-ajanpalvelut ensiyhteydenotosta alkaen aina omalle kotiovella saakka (heti asumaan – ajattelu, jota tukee tehokas tulomuuttopalvelu), jota täydentää täydellinen informaatio Asemapuistosta sekä Nurmeksen toimintaympäristön palveluista ym. erikoispiirteistä, joille tulomuuttajan elämäntapa ja -tyyli voivat perustua.
- Yhdyskunnan asuntoratkaisujen yksilöllinen räätälöinti, jolloin sinne muuttoon harkitsevat pääsevät vaikuttamaan jo varhaisessa vaiheessa tehtäviin työtöihin- ym. ratkaisuihin.
- Alueella/kunnassa on oltava ”sutinaa” ja kriittinen massa ”hyviä tyyppisiä” sillä toimialalla ja niillä harrastussektoreilla, joilla henkilöt toimivat eli monimuotoisia työ- ja vapaa-ajan yhteisömahdollisuuksia omalle asiantuntijuudelle/intresseille sopivia sosiaalisia yhteisöjä, johon tulomuuttajat voivat heti kiinnittyä.
- Kunnan henkisen ilmapiirin ja kehittämisotteen on oltava aktiivinen, sillä sulkeva ja jähmeä ilmapiiri karkottaa maallemuuttajia ja seutukunnan imagon myönteinen. Yleensä paikallishistorian, kulttuurin, sosiaalisen elämän ja paikallisen kehittäjäyhteisöjen on oltava kiinnostavan innostavia tulomuuttajan näkökulmasta, että huomio aluetta kohtaan herää.
- Peruspalvelujen ja erityisesti lapsiperheillä kasvuympäristön (kouluolojen ja asuin- sekä liikenneturvallisuuden) ja täydentävien erikoispalvelujen (mm. viihtyisät kahvilat) on oltava tarpeeksi laadukkaita.
- Varmasti toimivat, nopeat ja turvalliset laajakaistayhteydet (valokuituyhteydet ja suojattu langaton laajakaista koko yhdyskunnan alueella).
- Tieto- ja etätöiden puitteet toiminnallisesti kunnossa (etätötilaratkaisut, työtä tukevat toimistopalvelut ja muut tukipalvelut).
- Oivaltava paikan mielikuvamarkkinointi, joka on perusteellisen informoivaa eri laatutekijät huomioiden ja kohdistuu sekä vetoaa tarkasti toivottujen kohderyhmien elämäntapaan sekä asumispreferensseihin.
- Arkielämän kokonaisuus on oltava palveluiltaan Vanhan Kauppalan alueella (kaikki palvelut kävelymatkan päässä) sellainen, että jokapäiväinen arki järjestyy joustavan sujuvaksi.
- Kahden tulonsaajan talouksissa töitä on löydyttävä mieluummin molemmille henkilöille ja yleisesti on hyvä, jos paikalliset työmarkkinat ovat kunnossa sekä määrällisesti että laadullisesti.

Lähteet

- Aho, S. & Ilola, H. (2004) Maaseutu suomalaisten asenteissa, toiveissa ja kokemuksissa. Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 2. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Blom, R. & Melin H., Pyöriä P. (2000) Tietotyön lumo ja realiteetit. Yhteiskuntapolitiikka 65:5, 422–433. <http://www.stakes.fi/yp/2000/5/005blom.pdf>. Luettu 16.10.2009.
- ECATT (2000) Benchmarking on progress on new ways of working and new forms of business across Europe. EcaTT final report. IST Programme KAll: New Methods of Work and Electric Commerce. August 2000. www.ecatt.com. Luettu 19.10.2009.
- Florida, R. (2005) Luovan luokan esiinmarssi. Talentum, Helsinki.
- Gareis, K. & Kordey, N. (2009) The Spread of Telework. [http://ecatt.com/news/madrid_paper\(final\).pdf](http://ecatt.com/news/madrid_paper(final).pdf). Luettu 14.7.2009.
- Haapanen, M. (2003) Tutkimuksia muuttoliikettä selittävistä tekijöistä ja työvoiman alueellisesta keskittymisestä. Kansantaloudellinen aikakauskirja 99:4, 431–436.
- Hanhike, T. (toim.) (2004) E-työ Suomessa 2003. ETR:n selvitys ja toimenpidesuosituksia e-työn kehittämismahdollisuuksista. Työministeriö. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Hanhike, T. & Nupponen, T. (2000) EWork tänään ja tulevaisuudessa. Etätyön kärkihjelma. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen (TYT) julkaisusarja A1. Cityoffset Oy, Tampere.
- Heikkinen, T. & Hirvonen J., Majjala, O. (2003) Tarjolla maaseutu. Tutkimus maallemuuton toimijoista ja maallemuuttajamielikuvista. Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu B 85. Otamedia Oy, Espoo.
- Heinonen, S. (1998) Suomalaisen etätyöpotentiaalinen analyysi. Toteutumisen edellytyksiä ja vaikutuksia. Työministeriön ESR-julkaisut sarja. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Heinonen, S. (toim.) (2002) Ekoetätyön profiileja. Workshop. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) Rakennus ja Yhdyskuntatekniikan tutkimusraportteja RTE 2205. VTT. Espoo.
- Heinonen, S. & Hietanen O., Kiiskilä K., Koskinen L. (2003) Kestääkö tietoyhteiskunta? Käsiteanalyysiä ja alustavaa arviointia. Suomen ympäristö 603. Ympäristöministeriö. Helsinki. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=5169&lan=FI>. Luettu 16.10.2009.
- Heinonen, S. (2004) Etätyö on varteenotettava vaihtoehto perinteiselle tietotyölle. Työ ja ihminen 18:3, 127–135. <http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/>

- 592B739E-A95B-4ADA-AE03-7EC2027BC873/0/katsaukset_sirkka_heinonen.pdf . Luettu 16.10.2009.
- Heinonen, S. & Huhdanmäki A., Niskanen S., Kuosa T. (2004) Ekohallittu etätyö. Asumisen, työn ja liikkumisen kaupunkirakenteellisen uusjaon ympäristövaikutukset. Ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston Suomen Ympäristö julkaisu 701. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Heinonen, S. & Halonen, M. (2007) Ekotehokkaan maaseudun ja kaupunkiseudun kokeilumalleja. Teoriaa ja käytännön innovaatioita. Ekoseutumallit-hankkeen raportti 2. Valtion tutkimuskeskuksen (VTT) raportti VTT-R-01949-07. VTT. Espoo.
- Heinonen, S. & Saarimaa, R. (2009) Työelämän laadulla parempaa jaksamista – Kuinka etätyö voi auttaa? Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 25. Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Heiskanen, T. (2006) Tilat, rajat ja yhteisöt tiedon luomisessa – esimerkkinä asiantuntijatyö. Teoksessa Parviainen, J. (toim.). Kollektiivinen asiantuntijuus, 188–213. Tampere University Press, Tampere.
- Helle, M. (2004) Etätyö. Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Helminen, V. & Ristimäki, M., Oinonen, K. (2003) Etätyö ja työmatkat Suomessa. Ympäristöministeriön julkaisuja Suomen ympäristö 611. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Helsingin Sanomat (2009) Luova luokka liikkeellä. Helsingin Sanomat 23.8.2009 D1.
- Hintikka, K. A. (2007) Web 2.0 – johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin. Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus (TIEKE) ry. Helsinki. http://www.tieke.fi/mp/db/file_library/x/IMG/20815/file/julkaisu_28.pdf. Luettu 30.9.2009.
- Härmä, M. & Nupponen, T. (toim.) (2002) Työn muutos ja hyvinvointi tietoyhteiskunnassa. Sitran raportteja 22. Edita Prima Oy, Helsinki. <http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti22.pdf>. Luettu 9.12.2009.
- Hyrkkänen, U. & Vartiainen, M. (2005) Mobiili työ ja hyvinvointi. Työministeriön työpoliittisia tutkimuksia 293. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Ilmonen, M. & Hirvonen, J., Knuuti, L., Korhonen H., Lankinen, M. (2000) Rauhaa ja Karnevaaleja. Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet Helsingin seudulla. Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 78. Saastamoinen Ky, Helsinki.
- Jensen, R. (1999) The Dream Society: How the coming shift from information to imagination will transform your business. McCraw-Hill Books, New York.
- Julkunen, R. (2008) Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista. Vastapaino, Tampere.

- Kautto-Koivula, K. & Huhtaniemi, M. (2006) Rengistä isännäksi. Vapaaksi kvartaalitalouden talutusnuorasta. Edita Oy, Helsinki.
- Koistinen, K. & Tuorila, H. (2008) Millainen olisi hyvä elinympäristö? Asukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä, asumisesta ja palveluista eri elämäntilanteissa. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisu 9. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki. http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5258/2008_09_julkaisu_elinymparisto.indd.pdf. Luettu 19.10.2009.
- Komulainen, V. (2007) Etätyö kakkosasunnolla maaseudulla. Töissä lomalla luonnon helmassa. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen selvityksiä 136. www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts136.pdf. Luettu 29.9.2009.
- Konttajärvi, T. (2000) Pitkän matkan työssäkävijöiden muutto- ja etätyöpotentiaali Suomessa. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu B:20. Seinäjoki.
- Kopomaa, T. (2008) Leppoistamisen tekniikat. Like Kustannus, Helsinki.
- Korte, B. W. & Gareis, K. (2002) eWork in Europe 2002. Spread and Measurement – the SIBIS survey. Empirica. http://www.sibis-eu.org/files/eWork_Paris.pdf. Luettu 19.10.2009.
- Kyttä, M. (2004) Ihmisystävällinen elinympäristö. Tutkimustietoa ja käytännön ideoita rakennetun ympäristön suunnittelua varten. Rakennuspaino Oy, Helsinki.
- Kyttä, M. & Pahkasalo K., Vaattovaara, M. (2008) Asuminen, eletty unelma. Asumispreferenssit, asumisvalinnat ja asumisen arki Lohjan Muijalassa ja Helsingin Arabianrannassa. Julkaiseaton käsikirjoitus. TKK/YTK, HY/Maantieteen laitos.
- Kytö, H. & Tuorila, H., Leskinen, J. (2006) Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilöllistyvät elämäntavat. Tutkimuskokonaisuuden loppuraportti. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisu 5. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki. http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4901/2006_05_julkaisu_maaseutu_loppuraportti.pdf. Luettu 19.10.2009
- Leinamo, K. (2009) Paljon puhetta, vähän tuloksia. Kokemuksia etätyöstä ja alueellistamisesta eri vuosikymmeniltä. Vaasan yliopiston Levón Instituutin julkaisu 128. Levón instituutti, Vaasa.
- Lemetyinen, T. & Kahila, P. (2002). Tietoyritysten hajauttaminen maaseudulle. Helsingin yliopiston Seinäjoen Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu B:27.
- Leppänen, A. (2004) Osaaminen tietotyössä – käsityksiä, tuloksia, tutkimustarpeita. Työ ja ihminen 18:3, 150–158. http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/7F5F6BCB-7F39-461F-88AF-8BEED2919D1B/0/katsaukset_anneli_leppanen.pdf. Luettu 28.9. 2009.

- Lievonen, J. & Lemola, T. (2004) Alueellisen innovaatiopolitiikan haasteista – tutkimustulosten tulkintaa. Sisäasiainministeriön julkaisuja 24, Helsinki.
- Malo, A. (2006) Etätyö työnantajien näkökulmasta. Teoksessa Mamia, T. & Melin, H. (toim.) Kenen ehdoilla työ joustaa? Johtajien ja työnantajien näkökulma. Työministeriön työpoliittinen tutkimus 314. Työministeriö, Helsinki. 37–66.
- Mannermaa, M. (2008) Jokuveli. Elämä ja vaikuttaminen ubiikkiyhteiskunnassa. WSOYpro, Helsinki.
- Manninen, R. & Hirvonen, J. (2004) Rivitalo asumismuotona – toiveiden täyttymys vai mahdollisuuksien kompromissi? Ympäristöministeriön Suomen ympäristö julkaisuja 694. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Mustikkamäki, N. (2003) Työn hajauttaminen verkostoyhteiskunnassa. Jäsennys etätyöhön ja yritysten sisäisiin verkostoihin 9 case yrityksen kautta. Sisäasiainministeriön julkaisuja 29, Helsinki. [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/7257148B552C7A84C2256DFD0027EE80/\\$file/tyon_hajautuminen.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/7257148B552C7A84C2256DFD0027EE80/$file/tyon_hajautuminen.pdf). Luettu 16.10.2009.
- Nieminen, M. (2004) Kesämökkibarometri 2003. Tilastokeskus 31.3.2004. [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/5d0d5cd4a9a81e43c2257005002fc699/\\$file/lopullinen%20raportti.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/5d0d5cd4a9a81e43c2257005002fc699/$file/lopullinen%20raportti.pdf). Luettu 30.9.2009.
- Nieminen, M. (2009). Kesämökkibarometri 2009. Tilastokeskus 19.3.2009. http://www.tem.fi/files/22175/Mokkibaro08_raportti.pdf. Luettu 30.9.2009.
- Norros, L. & Savioja, P. (2004) Ihmisen ja tekniikan välisen vuorovaikutuksen toimivuuden arviointi monimutkaisissa tietointensiivisissä töissä. Työ ja Ihminen 18:3, 100–112.
- Nätti, J. & Anttila, T. (2002) Tietotyön työajat, perhe ja työkuulttuurit. Teoksessa Härmä, M. & Nupponen, T. (toim.) Työn muutos ja hyvinvointi tietoyhteiskunnassa. Sitran raportteja 22. Edita Prima Oy, Helsinki. <http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti22.pdf>. Luettu 9.12.2009. 68–80.
- Paltila, Y. (2002) Asenteet maaseutua kohtaan ja maaseudulle muutto Suomessa. Kirjallisuuskatsaus uusimpiin tutkimustuloksiin. Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti 1/2002. <http://www.mua.fi>. Luettu 9.12.2009.
- Pekkola, J. (2002) Etätyö Suomessa. Fyysiset, virtuaaliset ja henkiset työtilat etätyöympäristönä. Publications of the Swedish School of Economics and Business Administration 104. Helsinki.
- Piispa, R. & Hänninen, A. (2006) Etelä-Savo ja näkökulmia e-työn kehittämiseen. Tutkimus e-työn tilasta ja etätyöprojektioiden toteutusmahdollisuuksista Etelä-Savossa. Helsinki School of Economics Mikkeli Business Campus Publications N-47. Helsingin Kauppakorkeakoulu, Mikkeli.

- Pohjois-Karjalan liitto (2000) Etätöiden kehittämisen mahdollisuudet Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjala tietoyhteiskuntaan raportti II. <http://www.pohjois-karjala.fi/dman/Document.phx/-maakuntaliitto/Julkiset/Maakuntaohjelma/Et%20ty%20F6n+kehitt%20misen+mahdollisuudet+Pohjois-Karjalassa.pdf?folderId=-maakuntaliitto%20Julkiset%20Maakuntaohjelma&cmd=download>. Luettu 16.10.2009.
- Pyöriä, P. (2002) Tietotyö, työelämän muutos ja hyvinvointi. Teoksessa Härmä, M. & Nupponen, T. (toim.) Työn muutos ja hyvinvointi tietoyhteiskunnassa. Sitran raportteja 27. Edita Prima Oy, Helsinki. 57–67.
- Pyöriä, P. (2009) Keitä ovat tietotyöntekijät? Osaaminen ja innovaatiot kurssi: tietotyön tuottavuus, TKK 2.2.2009. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tampere. <https://noppa.tkk.fi/noppa/kurssi/tu-53.1340/luennot/luentokalvot.pdf>. Luettu 30.9.2009.
- Rahtola, R. & Pirinen, A., Jacobson, S., Niemi, R., Hyvärinen, J. (2006) Käytännöllinen asumisen kehittäminen. Nykytilannekatsaus Future Home Institutessa toteutettujen hankkeiden pohjalta. Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki.
- Raunio, M. & Linnamaa, R. (2001) Seinäjoen seudun markkinointi osaajia houkuttelevana paikkana asua ja elää. Tampereen yliopiston alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö Senten työraportti 1.
- Roos, J.P. (1985) Elämäntapaa etsimässä. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Helsinki.
- Ruonavaara, H. (toim.) (1997) Mikä määrää asumista? kolme esitelmää Asuntotutkimuspäivillä. Keskusteluja ja raportteja 1. Turun yliopiston sosiologian laitos, Turku.
- Sitra/Työterveyslaitos (2000) Tietointensiivinen työ – kärkihanke. Suunnittelu- vaiheen loppuraportti.
- Sjöblom-Immala, H. (2007) Uutta verta maaseudulle. Kainuun ja Varsinais-Suomen maalle muuttajat ja yrittäjät. Siirtolaisuusinstituutin Siirtolaisuus-tutkimuksia A29. Turku.
- Staffans, A. & Kyttä, M., Merikoski, T. (toim.) (2008) Kestävä yhdyskuntarakenne. Helsingin Teknillisen korkeakoulun Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen (YTK) julkaisu C69.
- Strandell, A. (2005) Asukabarometri 2004. Asukaskysely suomalaisista asuin-ympäristöistä. Ympäristöministeriön alueidenkäytön osaston julkaisu Suomen ympäristö 746. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=120388&lan=fi>. Luettu 30.9.2009.
- Takala, A. & Karppi, I. (2003) Ajankohtaista alueellisessa kehittämisessä. Katsaus alueellisesta kehittämisestä käytävään keskusteluun. Tampereen yliopiston aluetieteen ja Ympäristöpolitiikan laitos, aluetieteen verkkojulkai-

- sut 3. <http://tampub.uta.fi/aluetiede/Aluetiede-NS-3-2003.pdf>. Luettu 30.9.2009
- Tervo, H. (2000) Uuden aluetalousteorian avaamia näkökulmia aluekehitykseen. *Kansantaloustieteellinen aikakauskirja* 96:1, 6–10.
- Tuorila, H. (2006) Täällä maalla on mukavaa. Kokemukset maaseudusta asuinympäristönä. *Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja* 4. Savion Kirjapaino Oy. Kerava. http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/4900/2006_04_julkaisu_maallaonhyvaasua.pdf. Luettu 19.10.
- Vartiainen, M. & Löönblad J., Balk, A., Jalonen, K. (2005) Mobiilin työn haasteet. *Työministeriön työpoliittisia tutkimuksia* 269. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Virtanen, V. (2003) Valta- ja vastavirtaan. Selvitys maassamuuttajien elinehdoista, uuteen kiinnittymisestä ja arvotaustasta Suomessa. *Sisäasiainministeriön julkaisuja* 14. Sisäasiainministeriö, Helsinki.

4.2 Tietotyö maaseudun toimintaympäristössä

Timo Suutari

Tietotyö luovan talouden periferiassa?

Viime vuosikymmenten nopea teknologinen kehitys ja tiedon kasvava merkitys tärkeimpänä pääoman lajina ovat aikaansaaneet tilanteen, jossa maantieteellisten reunaehtojen merkitys on pienentynyt. Alueiden taloudellinen menestys riippuu entistä enemmän sellaisista ”pehmeistä” tekijöistä kuten inhimillisestä ja sosiaalisesta pääomasta, alueen toimijoiden keskinäisistä vuorovaikutussuhteista ja niiden toimivuudesta sekä alueen luovasta ilmapiiristä (esim. Copus 2001 ja 2004, Virkkala 2003, Kainulainen 2005). Vaikka maantieteellisen sijainnin merkitys on vähentynyt, ei maantiede ole kuitenkaan tyystin menettänyt merkitystään. Paljon on puhuttu esimerkiksi niin sanotun hiljaisen (tacit) tiedon välittymisestä, mikä on korostanut taloudellisten toimijoiden välisen fyysisen läheisyyden merkitystä. Toimijoiden välinen kiinteä vuorovaikutus ja sen avulla tapahtuva tiedonvaihto sekä oppiminen on nähty edellytyksenä alueiden menestymiselle.

Vuorovaikutuksen katsotaan toimivan parhaiten nimenomaan kaupungeissa sijaitsevissa erilaisissa korkean osaamisen tiivistymissä kuten teknologia- ja innovaatiokeskuksissa. Myös maaseutualueilla on pyritty vahvistamaan tieto- ja osaamisintensiivisen talouden rakenteita sekä houkuttelemaan tietointensiivisiä yrityksiä sekä uutta tietoa luovia ja soveltavia työntekijöitä. Lyhyesti sanottuna tavoitteena on ollut houkutella myös maaseudulle Floridan (2002) viime aikoina peräänkuuluttamaa ”luovaa luokkaa”. Maaseudulta kuitenkin puuttuu monia luovien ja innovatiivisten ympäristöjen vaatimia piirteitä. Koska inhimillinen pääoma ja vuorovaikutuksesta sekä verkostoitumisesta käyttövoimansa saavat innovaatioprosessit keskittyvät yhä selkeämmin suuriin keskuksiin ja yliopistokaupunkeihin (esim. Schienstock & Hämäläinen 2001, Kostianen 2002, Siuruainen 2004), herättää tämä kysymyksen, millaisia tiedon tuotannon ja välittämisen toimintoja maaseudulle oikeastaan voi sijoittaa? Voiko maaseudulla esimerkiksi sijaita tutkimuksen huippuyksiköitä vai ovatko ne muutamat harvaan asutuilla alueilla sijaitsevat eri alojen

korkean osaamisen keskittymät vain poikkeustapauksia, jotka vahvistavat keskittymisen ja kriittisen massan säännön? Tämä edellä kuvattu tiivistykkin kysymykseen: ovatko maaseutualueet jäämässä luovan talouden periferiaksi (vrt. Gibson & Klocker 2005), jonne voi sijoittua lähinnä vain yksittäisiä uskaliaita etätyöntekijöitä?

Vaikka yksiselitteisiä vastauksia kysymyksiin tuskin on löydettävissä, voi vastauksia pyrkiä hahmottelemaan tietotyön tilasuhteen näkökulmasta. Tässä kirjoituksessa tarkastelen aihetta ensin tietotyön luonteesta käsin ja tämän jälkeen tietoyhteisöjen roolia korostavasta näkökulmasta. Lopuksi palaan kysymykseen etätyön ja hajautetun työn mahdollisuuksista maaseudulla.

Tietotyö uutena työnä

Tietotyöllä tai tietointensiivisellä työllä tarkoitetaan lyhyesti sanottuna työtä, jossa korostuu informaation käsittely, ongelmanratkaisu ja tiedon tuotanto. Tällaisessa työssä tieto on sekä pääasiallinen työväline että myös työn lopputulos. Tietointensiivisyys ilmenee siten, että työ sisältää suuressa määrin ideointia ja suunnittelua. Tietotyön ydin ei olekaan tietty koulutus, ammattinimike tai organisatorinen asema, vaan luova ongelmanratkaisukyky. (Pyöriä 2001, 27–29.)

Kuvatunkaltaista työtä luonnehtivat myös sellaiset käsitteet kuin symbolianalyttinen työ, vuorovaikutustyö sekä viime aikoina työn muuttuvia piirteitä kuvaamaan noussut käsite uusi työ tai postfordistinen työ (mm. Reich 1995, Pyöriä 2001, Vähämäki 2003, Holvas & Vähämäki 2005). Uuden työn käsite ei viittaa yksittäisiin toimialoihin, vaan se kattaa kaikki toimialat. Lähinnä kyse on siitä, että työjärjestelmä kokonaisuudessaan intensivoituu, kaikki työ muuttuu entistä kommunikatiivisemmaksi sekä työn suhde tilaan ja aikaan muuttuu. Tosin ne piirteet, joita uuden työn käsitteen alla kuvataan, liittyvät erityisesti tietotyöhön ja symbolianalyttiseen työhön.

Uutta työtä luonnehtii kaksi pääsuuntaa. Ensimmäkin kommunikatio saa työssä yhä tärkeemmän roolin ja työ muuttuu kielellisiksi suorituksiksi ruumiillisen puurtamisen sijaan. Toiseksi, työn suhde tilaan ja aikaan muuttuu siten, että ajasta, paikasta ja työvälineistä riippumattomia kognitiivisia prosesseja voidaan pitää kaikkein ratkaisevimpina osina

työtä. Tilan ja paikan näkökulmista onkin vaikea sanoa, missä varsinainen työ tapahtuu. Myös ajallisesti työ pyrkii sekoittumaan ”koko elämän aikaan”, jolloin on hankalaa rajata, mikä on varsinaista työaikaa ja mikä puolestaan vapaata tai työn ulkopuolista aikaa. Koska työ on ideointia ja innovointia vaativaa ajatustyötä, se ”läikkyi” työpaikan ja työajan ulkopuolelle. (Esim. Bowring 2002, Vähämäki 2003 ja 2006, Holvas & Vähämäki 2005, Antila 2005.)

Tällainen työ on leimallisesti ei-rutiininomaista sekä autonomista ja se edellyttää tekijältään luovuutta sekä ongelmanratkaisukykyä. Työntekijän henkilökohtaiset yleiset ominaisuudet ovat ratkaisevassa asemassa erityisten taitojen tai kompetenssien rinnalla tai jopa niiden sijaan. Tällöin myös työntekijän vapaus ja omavastuu kasvavat, jolloin yksilöt joutuvat itse pohtimaan ja säätelemään suhdettaan ympäröivään sosiaaliseen todellisuuteen ja sitä kautta myös itseensä. (Vrt. Beck, Giddens & Lash 1995.) Tällaisessa tilanteessa yksilölle on tullut lisää vaihtoehtoja, vaikka toisaalta lisääntyneen vapauden vastapuolena on jatkuva pakko tehdä valintoja. Julkunen (2008) kuvaakin työn subjektivoitumista ja yksilöllistymiskehitystä osuvasti toteamalla, että: ”työ tärähtää työntekijään”.

Tietoyhteisöt arvonmuodostuksen ytimenä

Kuten useissa yhteyksissä on todettu, tieto ja ne vuorovaikutusverkostot, joissa uutta tietoa syntyy ja joiden avulla tietoa välittyy, ovat tietotalouden pääasiallinen tuotantovoima. Arvonmuodostuksen ydin ei silti ole tiedon tuotannossa sinänsä vaan kyvyssä omaksua tietoa eli oppimisessa (esim. Lundvall 2007). Vaikka vuorovaikutuksella, tiedon välittymisellä ja oppimisella on vahvasti maantieteellinen ulottuvuutensa, on tietoa ja oppimista tuotannontekijöinä hankala sijoittaa mihinkään tiettyyn paikkaan. Kulttuurisiin käytäntöihin ja instituutioihin uppoutuneena, sekä luonteeltaan hiljaisena tietoa tuotetaan ja välitetään kommunikaatiossa ja vuorovaikutuksessa. Voidaan jopa sanoa, että postfordistisessa työssä kulttuuriin ja kieleen sidotut yleiset kyvyt kommunikoida, tulkita, ymmärtää ja omaksua muodostavat arvonmuodostuksen ytimen (vrt. Bowring 2002, 167; Vähämäki 2003).

Oppiminen pohjautuu vuorovaikutukseen, ja tämän vuorovaikutuksen kannalta oleellista on toimijoiden välinen läheisyys. Aiemmin on

korostettu maantieteellistä läheisyyttä ja siitä seuraavia tiedon ylivuotoja. Muun muassa Asheimin (2002, 111) väite on, että suurin osa merkityksellisestä tiedosta on ”tahmeaa” ja oppimisprosessit pysyvät paikallisina, mikä korostaa toimijoiden maantieteellistä läheisyyttä. Viime aikoina on kuitenkin havaittu, että toimijoiden välisen maantieteellisen läheisyyden merkitys on saattanut ylikorostua (Boschma 2004). Tieto ei läheisyydestä johtuen virtaakaan automaattisesti eri tahojen välillä, vaan ratkaisevaa on osallistuminen erilaisiin tietoyhteisöihin (Breschi & Lissoni 2001 ja 2003). Käytäntöyhteisöjen (communities of practice) ja episteemisten yhteisöjen (epistemic communities) roolia korostavan ajattelun mukaan uuden tiedon luomisen ja innovaatioiden synnyn kannalta keskeisessä asemassa ovat tietoyhteisöt, joiden jäsenet voivat maantieteellisesti olla etäällä toisistaan eivätkä vaadi jatkuvaa maantieteellistä läheisyyttä toistensa kanssa. Jaetut arvot sekä yhteinen kieli näihin tietoyhteisöihin kuuluvien kesken on riittävää hiljaisen tiedon vaihdon kannalta. Fyysisen läheisyyden rinnalle ovatkin kohonneet kognitiivisen ja sosiaalisen läheisyyden käsitteet. Näillä viitataan siihen, miten maantieteellisestä läheisyydestä riippumatta toimijoiden erilaiset tietopohjat tai sosiaalisten suhteiden juurtuneisuus selittävät tiedonvaihtoa ja oppimista. Etenkin periferisten alueiden näkökulmasta on oleellista, missä määrin läheisyyden muut muodot voivat kompensoida maantieteellisiä etäisyyksiä toimijoiden välillä. (Rallet & Torre 2000, Kaufmann ym. 2003, Boschma 2004 ja 2005, Wuyts ym. 2005, Torre & Rallet 2005, Virkkala 2008.)

Nämä tietoyhteisöt voidaan jakaa tietopohjansa suhteen kahteen ryhmään. Episteemisiä yhteisöjä luonnehtii analyyttinen (tieteellinen) ja käytäntöyhteisöjä synteettinen (soveltava) tietopohja. (Esim. Høgni Kalsø ym. 2005, Asheim ym. 2007.) Erilaisilla tietopohjilla voidaan katsoa olevan tilallisia yhteyksiä. Tiedeperustaisia eli analyyttiseen tietoon perustuvia innovaatiota tuotetaan suurissa keskuksissa, mutta synteettisten eli käytännönläheisen tietopohjan alat voivat sijaita alueellisissa klustereissa yhtä hyvin maaseudulla kuin kaupungeissakin. Synteettisten tietopohjien aloilla kasvokkainen kohtaaminen on tärkeää, mutta tämä ei periaatteessa aseta mitään selkeitä preferenssejä tietyn tyyppiselle sijaintipaikalle. Tärkeää sitä vastoin on maantieteellinen läheisyys asiakkaiden ja tiedon loppukäyttäjien kanssa. Analyyttiseen tietoon pohjautuvat toimialat puolestaan perustuvat usein ei-paikallisiin episteemisiin yhteisöihin ja

ne sijoittuvat usein yliopistojen läheisyyteen. (Asheim ym. 2007, 666–667; Virkkala 2008, 99.)

Maaseudulla tietotyötä tekevien työn kohde on usein kehittää ympäröivää aluetta luoden sekä välittäen uutta tietoa alueelle. Kuten Virkkala (2008, 99) on todennut, maaseutualueiden vahvuutena ovat käytäntöön perustuvat innovaatiot. Soveltavuus ja käytäntölähtöisyys näin ollen korostuvat maaseutualueilla, jolloin on järkevää sijaita lähellä tiedon loppukäyttäjää. Toisaalta oleellinen kysymys tässä yhteydessä on, miten tietotyön tekijät ovat osa tiedonhankinnan verkostoja.

Kokoavia ajatuksia tietotyön tilasuhteesta

Tietotyö ei ole selkeästi rajattavissa työntekijän muista elämämpiireistä, koska työtä tehdään myös useissa sellaisissa (sijainti)paikoissa, jotka eivät ole ensisijaisesti tarkoitettu työtehtäviä varten (mm. Brown & O'Hara 2003; Herod ym. 2007, 251). Työn ”läikkyessä” ajallisesti työntekijän vapaa-aikaan ja työn levittäytyessä tilallisesti työntekijän verkostoihin voi ajatella, että maaseudulla sijaitsevat tietoyhteisöt ovat asiantuntijatyötä tekeville vain yksi työntekijän näytännöistä. Voi myös ajatella, että (maaseutu)tilan merkitys ei ole suoraviivaisesti rajoittava, sillä kun työhön liittyvät verkostot on kyetty rakentamaan, on niiden ylläpitäminen fyysisestä sijainnista riippumatta mahdollista. Toisekseen, maaseudulla asiantuntijatyötä tekevien työn kohde usein on kehittää ympäröivää aluetta toimien tietovirtojen tulkkeina ja luoden sekä välittäen uutta tietoa alueelle.

Jotta maaseudulta käsin voidaan menestyksekkäästi toimia tietovirtojen tulkkeina, edellyttää tämä tietotyön tekijöiltä kykyä sekä mahdollisuuksia olla yhteydessä ylipaikallisiin verkostoihin. Kyky ylittää etäisyyksiä ja toimia verkostoissa on kuitenkin paikallisesti rajoitettu, koska yli paikallisten rakenteiden vaikutus on suuri (vrt. Young 2006). Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, saadaanko kaikkialle toimivia laajakaistayhteyksiä.

Kyse on kokoavasti sanottuna työstä, jota voidaan tehdä kaikkialla, muttei silti missä tahansa. Tietotyö edellyttää ympäristöjä, jotka tarjoavat mahdollisuuden vuorovaikutukseen sekä kasvokkain että virtuaalisesti. Vaikka työ itsessään ei olisikaan sidonnaista paikkaan ja vaikka sitä voi-

taisiin tehdä hyvin monenlaisissa paikoissa, voidaan silti perustellusti kysyä, miksi työn yhdeksi sijaintipaikaksi tulisi valita maaseutupaikkakunta? Miksi yritys tai työntekijä, joka voi työn luonteesta johtuen sijoittua periaatteessa mihin tahansa, sijoittuisi esimerkiksi juuri Nurmeksen Asemapuistoon?

Lunastaako etätö tai hajautettu työ lupaustaan maaseudun elinvoimaisuuden turvaajana?

Etätöitä on pidetty pitkään maaseudun elinvoimaisuuden mahdollisuutena. Ideat maaseudun tietotuvista levisivät jo 1980-luvulla. 1990-luvulla ajatukset tietotuvista laajenivat etätökeskuksiksi, joissa vapaiden ammattien harjoittajat ja etätötekijät työskentelisivät. Varsin aikaisessa vaiheessa havaittiin tietotekniikan tarjoamat mahdollisuudet ylittää maantieteellisiä etäisyyksiä, mutta hiljaisen tiedon ja kasvokkaisten kohtaamisen merkityksen korostuessa todettiin teknologian suomat mahdollisuudet kuitenkin rajoittuneiksi ja riittämättömiksi. Keskeisimpänä etätöön ongelmana onkin pidetty työntekijöiden näkökulmasta fyysistä erillisyyttä työyhteisöstä ja epämuodollisen vuorovaikutuksen vähäisyyttä. Suhde tiimityön sujuvuuteen on sitä vastoin jäänyt epäselvemmäksi, eikä yksiselitteistä vastausta ole saatu, vaatiiko tiimityö maantieteellistä läheisyyttä tiimin jäsenten välillä vai pystyvätkö saman teeman parissa työskentelevät toimimaan fyysisten välimatkojen päästä. (Leinamo 2009; Pyöriä 2009.)

2000-luvulla näkemykset etätöön toimivuudesta ja yleisyydestä sekä työn hajauttamisesta maaseudulle ovat olleet kaiken kaikkiaan ristiriitaisia. Esimerkiksi tietoyritysten halukkuus hajauttaa toimintaansa maaseudulle on osoittautunut vähäiseksi (Lemetyinen & Kahila 2002). Leinamo (2009, 93) päätyy jopa toteamaan, että: ”etätöissä ei ole kuitenkaan saavutettu asetettuja tavoitteita ja tämä tie on kuljettu loppuun. Erilaisia kokeiluja ei enää tarvita, koska valmiutta siirtyä kokoaikaiseen etätööhön tai etätökeskuksiin ei ole.” Vaikka tekniset edellytykset etätöön soveltamiseksi olisivat pitkälti olemassa, itse työn organisointiin tai työntekijöiden asenteisiin liittyvät tekijät ovat hidastaneet etätöön yleistymistä. Näin ollen esimerkiksi laajakaistayhteyksiä voidaan pitää välttämättömänä, muttei riittävänä ehtona työn hajauttamiselle maaseutualueille. (Vrt. Leinamo 2009, 74–75; Pyöriä 2009, 36.)

Tiukimman määritelmän mukaan etätyössä on kyse työstä, jota tehdään varsinaisen työpaikan ulkopuolella siten, että siitä on sovittu työnantajan kanssa. Tilastokeskuksen työolotutkimuksen mukaan vuonna 2008 kahdeksan prosenttia palkansaajista kertoi tekevänsä etätyötä kun vuonna 1997 vastaava luku oli neljä prosenttia. Vaikka edellä sanottuun peilaten voidaan todeta, että etätyö ei ole lunastanut lupaustaan, ovat erilaisista hajautetun ja liikkuvan työn muodoista saadut kokemukset olleet kuitenkin jonkin verran rohkaisevampia. Hajautetun työn käsite kuvaakin nykyisen työelämän vaatimuksia paremmin kuin etätyö, sillä se viittaa hajautetuissa työorganisaatioissa tietoteknisesti ja muulla tavoin verkottuneisiin yhteisöihin, jotka voivat olla maantieteellisesti etäällä toisistaan, mutta työskentelevät yhteisten päämäärien eteen. (Pyöriä 2009, 35–37.)

Työprosessien hajauttaminen on edistynyt maaseutualueilla kuitenkin odotuksia hitaammin käytännössä juuri siksi, että valtaosa elinvoimaisimmasta yritystoiminnasta on sijoittunut kasvukeskuksiin. Suurin osa suomalaisista etätyöntekijöistä onkin urbaaneja tietotyöntekijöitä. Työvoiman tuottavimmalla ytimellä on taipumus keskittyä talouden solmukohtiin, vaikka työtä sinänsä voitaisiin tehdä näiden solmujen ulkopuolella. Vaikka esimerkiksi tietoyrityksen toimisto voisi sijaita teknologian avulla missä tahansa, näyttää siltä, että tietotyöntekijät arvostavat enemmän kaupunkikeskusten tarjoamia palveluja kuin maaseudun rauhaa. (Vrt. Mustikkamäki 2003; Pyöriä 2009, 38–42.)

Etätyön idea on ollut vahvasti sidoksissa pysyvän ja kiinteän työpaikan ajatukseen. Itse työn käsite on kuitenkin muuttunut siten, että etätyökokeilujen sijaan on syytä puhua hajautuneesta työstä. Asian voisi kärjistää siten, että tietointensiivinen työ hajautuu tilassa ja ajassa kattamaan tekijänsä koko elämän ajan (vrt. Vähämäki 2003) ja voisi jopa sanoa, että kaikki elämän paikat. Mahdollisuus työajan ja -paikan valitsemiseen ei välttämättä toteudu, vaan pahimmillaan työ on potentiaalisesti läsnä aina ja kaikkialla (vrt. Himanen 1997). Kuten Pyöriä (2009, 39) kuvaa, toimivat etätyöratkaisut vaativat ennen kaikkea kykyä itsenäiseen ajankäytön hallintaan. Parhaimmassa tapauksessa etätyö antaa tekijälleen vapauden sanella itselleen sopivan rytmin, kun taas pahimmassa tapauksessa siitä tulee kahle, josta ei pääse irti milloinkaan tai missään

Tähän liittyy myös Pyöriän (2009, 36) huomio, että työkuultuurimme ja tapamme ajatella on monilla tavoin sidoksissa teollisen ajan perin-

töön, jolloin työn ja kodin piirit eriytyivät toisistaan. Tähän nähden ajatus työn palauttamisesta esimoderniin aikaan eli aikaan ennen tehdassaleja ja konttoreita ja kotiympäristössä tehtäväksi edellyttää totutusta poikkeavaa tapaa organisoida työprosessit, työnjohto ja työyhteisöjen sosiaalinen koostumus. Etätyössä ja hajautuneessa työssä on piirteitä modernin ajan työjärjestyksen murtumisesta, mutta Pyöriän (2009) mukaan jälkiteollinen kehitysvaihe on vasta aluillaan ja ”uuden työn kulttuuri” tuloillaan.

Työn kulttuuriseen muutokseen liittyy keskeisenä tekijänä alussa kuvattu yksilöllistyminen. Tällöin työ siirtyy entistä enemmän tekijän henkilökohtaiselle vastuulle. Tarve säätelyyn eri elämänpiirien välillä tulee myös korostumaan. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että mökillä olisi rauhallista tehdä keskittymistä vaativia työtehtäviä, mutta siellä pitäisi pystyä myös rentoutumaan ja uusintamaan työvoimaa.

Työn ja muun elämän piirien sekoituessa entistä enemmän keskenään muiden elämänpiirien merkitys korostuu. Tällöin maaseudulle sijoittuvat tietotyön tekijät valitsevatkin ensi sijassa asuin- tai harrastuspaikkaa. Perusviesti hajautetun työn rakenteita kehittäville siis on, että on lähdettävä liikkeelle laadukkaana asuin- ja kulttuuriympäristön kehittämistä. Hyvä asuin- ja elinympäristö toimii myös paikallisen innovaatioympäristön perustana. Luonnollisesti perusasiat, kuten tietoliikenneyhetydet, tulee olla kunnossa. Myös Pyöriä (2009, 42) päätyy toteamaan, että etätyön tai hajautetun työn tulevaisuutta ei tulekaan ymmärtää teknologisenä vaan ennen kaikkea kulttuurisena ja aluepoliittisena kysymyksenä.

Lähteet

- Antila, J. (2005) Veteen piirretty viiva? Työn ja yksityiselämän välisen rajapinnan tarkastelua. Työpoliittinen tutkimus Nro 272. Työministeriö, Helsinki.
- Asheim, B. (2002) Temporary Organisations and Spatial Embeddedness of Learning and Knowledge Creation. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 84:2. Special Issue: Beyond "Happy Communities" in Economic Geography, 111–124.
- Asheim, B. & Coenen, L., Vang, J. (2007) Face-to-face, buzz, and knowledge bases: sociospatial implications for learning, innovation, and innovation

- policy. *Environment and Planning C: Government and Policy* 2007, 25:5, 655–670.
- Boschma, R. (2004) Does geographical proximity favour innovation? 4th congress on Proximity Economics, Marseilles, June 17–18, 2004.
- Boschma, R. (2005) Proximity and Innovation: A Critical Assessment. *Regional Studies*, 39:1, 61–74
- Bowring, F. (2002) Post-Fordism and the end of work. *Futures* 34, 159–172.
- Breschi, S. & Lissoni, F. (2001). Localised knowledge spillovers vs. innovative milieux: Knowledge “tacitness” reconsidered. *Papers in Regional Science* 80, 255–273.
- Breschi, S. & Lissoni, F. (2003) Mobility and Social Networks: Localised Knowledge Spillovers Revisited. CESPRI Working Papers. WP n. 142. March 2003. <http://www.nber.org/CRIW/papers/breschi.pdf> . Luettu 8.12.2009.
- Brown, B. & O'Hara, K. (2003) Place as a practical concern of mobile workers. *Environment & Planning A* 35: 9, 1565–1587.
- Copus, A.K. (2001) From Core-periphery to Polycentric Development: Concepts of Spatial and Aspatial Peripherality. European Briefing. *European Planning Studies* 9:4, 539–552.
- Copus, A.K. (2004) Chapter 1: Introduction. In A.K. Copus (ed.) *Aspatial Peripherality, Innovation & The Rural Economy (AsPIRE)*, Final Report. Deliverable 32.
- Gibson, C. & Klocker, N. (2005) The ‘Cultural Turn’ in Australian Regional Economic Development Discourse: Neoliberalising Creativity? *Geographical Research* 43:1, 93–102.
- Herod, A. & Rainnie, A., McGrath-Champ, S. (2007) Working space: why incorporating the geographical is central to theorizing work and employment practices. *Work, employment and society* 21:2, 247–264.
- Himanen, P. (1997) *Hautomo. Verkkojen filosofia*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.
- Holvas, J. & Vähämäki, J. (2005) *Odotustila. Pamfletti uudesta työstä*. Teos, Helsinki.
- Høgni Kalsø, H. & Vang, J., Asheim, B. (2005) The Creative Class and Regional Growth: Towards a Knowledge Based Approach. CIRCLE Electronic Working Paper Series. Paper no. 15. http://circle-lund.net/UploadedPublications/200515_Hansen&Vang&Asheim.pdf. Luettu 8.12.2009.
- Julkunen, R. (2008). *Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosessista*. Vastapaino. Tampere 2008.

- Kainulainen, K. (2005) Kunta ja kulttuurin talous. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print, Tampere.
- Kaufmann, A. & Lehner, P., Tödtling, F. (2003) Effects of the Internet on the spatial structure of innovation networks. *Information Economics and Policy* 15, 402–424.
- Kostiainen, J. (2002) Urban Economic Policy in the Network Society. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 197, Tampereen yliopisto.
- Leinamo, K. (2009) Paljon puhetta, vähän tuloksia. Kokemuksia etätyöstä ja alueellistamisesta eri vuosikymmeninä. Vaasan yliopisto. *Levón-instituutin julkaisuja* 128.
- Lemetyinen, T. & Kahila, P. (2002) Tietoyritysten hajauttaminen maaseudulle. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 27. Seinäjoki.
- Lundvall, B. (2007) National Innovation System: Analytical Focusing Device and Policy Learning Tool. Working paper, R2007:004. ITPS. Swedish Institute for Growth Policy Studies. [http://www.itps.se/Archive/Documents/Swedish/Publikationer/Rapporter/Arbetsrapporter%20\(R\)/R2007/R2007_004%20eng.pdf](http://www.itps.se/Archive/Documents/Swedish/Publikationer/Rapporter/Arbetsrapporter%20(R)/R2007/R2007_004%20eng.pdf). Luettu 8.12.2009.
- Mustikkamäki, N. (2003) Työn hajautuminen verkostoyhteiskunnassa. Jäsenyys etätyöhön ja yritysten sisäisiin verkostoihin 9 case-yrityksen kautta. Sisäasiainministeriön julkaisuja 29. Helsinki.
- Pyöriä, P. (2001) Tietotyön idea. Teoksessa Blom, R., Melin, H. & Pyöriä, P. (toim.) *Tietotyö ja työelämän muutos. Palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa*, 24–41. Gaudeamus, Helsinki 2001.
- Pyöriä, P. (2009) Riskit, pelot ja pelisäännöt etätyössä. *Työpoliittinen aikakausikirja* 2, 34–45. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Rallet, A. & Torre, A. (2000) Is geographical proximity necessary in the innovation networks in the era of global economy? *GeoJournal* 49, 373–380.
- Reich, R. (1995) *Rajaton maailma. Yritysten ja kansallisvaltioiden uudet pelisäännöt*. Helsinki: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto. Trantex-kustannus, Espoo.
- Schienstock, G. & Härmäläinen, T. (2001) Transformation of the Finnish Innovation System – A Network Approach. *Sitra Reports* 7, Helsinki.
- Teräväinen, H. (2006). *Lapuan Vanha Paukku – uudeksi rakennettu ja puhuttu. Kulttuuriympäristön diskursiivinen muodostuminen tapaustutkimuksessa*. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkimuksia 24. Oy Fram Ab, Vaasa.

- Torre, A. & Rallet, A. (2005) Proximity and Localization. *Regional Studies*, 39:1, 47–59.
- Virkkala, S. (2003) ”Oppiva alue” käsitteen tausta ja sovelluksia alue- ja maaseudun kehittämisessä. Chydenius-Instituutin julkaisu ChyNetti 31. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18001/chynetti31.pdf?sequence=1>. Luettu 8.12.2009.
- Virkkala, S. (2008) Maaseutualueet ja pienet keskukset innovaatioympäristöinä. Teoksessa: Nina Mustikkamäki & Markku Sotarauta (toim.). *Innovaatioympäristön monet kasvot*, 80–107. Tampere University Press, Tampere.
- Vähämäki, J. (2003) *Kuhnurien kerho. Vanhan työn paheista uuden hyveiksi*. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Wuyts, S. & Colombo, M. G., Dutta, S., Nooteboom, B. (2005) Empirical tests of cognitive distance. *Journal of Economic Behavior & Organization* 58, 277–302.
- Young, N. (2006) Distance as a hybrid actor in rural economies. *Journal of Rural Studies* 22, 253–266.

4.3 Tietotyöntekijän kirje tulevaisuudesta

Hannu Ryhänen

Arvoisa workshopin luova väki, Nurmeksen kunnan päättäjät ja seutukunnan kehittäjät⁷,

Joudun nykyään usein vastaamaan sukulaisten ja entisten kavereideni kysymykseen: Miksi ihmeessä muutit perheesi, vaimosi ja kolmen pienen lapsen kanssa sinne ”susirajalle” Nurmekseen, Suomen ”perspaikkaan” Asemapuistoon asumaan ja harjoittamaan yritystoimintaa? Miksi jätitte taaksenne tutut kotikonnut Espoon Leppävaarassa?

Täytyy myöntää, että en aina itsekään ymmärrä sitä kun herättelen itseäni Asemapuistossa perheeni tarpeisiin räätälöidyssä, puisen matala-energiatalon keittiössä ja katselen ikkunasta Pielisen takana aamuauringon kajossa siintävää vaaraketjua. On vaikea eritellä kaikkia syitä, koska osa niistä oli tunne- ei niinkään järkipäisiä. Se vain napsahti päälle eräänä aamuna liikennevaloissa ”Manskun” aamuruuhkassa. Täältä on päästävä pois! Elämällä on oltava muutakin tarjottavaa kuin pysyvä kiire, stressi, hermoja kiristävät ruuhkat, turvattomat asfalttikadut ja leikkipaidat, työkavereiden samat naamat ja jutut viikonloppubileistä toimistokolossin ankeassa kahvinurkassa. Tuli tunne, nyt minulle riitti!

Vaimoni ihmetteli, että olenko täysin sekaisin, mutta kiinnostui kun näytin hänelle internetistä keräämiäni tietoja potentiaalisista asuinpaikoista. Työpaikan sijainnilla ei ole ollut minulle niin väliä, sillä teen tietolouhintaa alihankintana tietoverkoissa kansainväliselle konsulttiyhtiölle Englantiin. Ja työkavereiden kanssa voin mesetää, skypeuttaa, facebookata tai vierailla omassa pikku työyhteisössämme Second Lifessa milloin ja mistä vain haluan. Vaimoni design-yrityksellekään muutto ei ollut suuri ongelma.

Totuus kaiken takana on kuitenkin se, että olen aina sielultani ollut luonto- ja maaseutuihminen. Isäni ja äitini muuttivat Rautavaaralta 50-luvulla Helsinkiin paremman leivän perässä. Pikkutila jäi taakse. Vaikka

⁷ Luku perustuu dramatisoituun ”tulevaisuuskirjemonologiin”, joka täydensi workshopissa pitämäni asiapitoista esitystä. Fiktio tarkoitus oli luoda myönteinen tulevaisuusnäkökulma Asemapuiston suunnitteluun ja kehitykseen.

olen espoolainen syntyjään, maaseutujuuret eivät ole jättäneet minua taakseen. Ne ikimuistoiset pienen pojan kesät Rautavaaran maatilalla, äidin siscon perheen luona.

Vaimon kanssa innostuttiin ”Maalle pois Espoosta” -teemasta. Hän katsoi sen lasten kasvun kannalta paremmaksi ja elämässä on otettava joskus riskejä, seikkailtava. Miksemme muuttaisi vaikka itärajalta, Rautavaaran seudulle, vanhempien kotikonnuille? Vertailimme, että saisimme Espoon asunnon myyntihinnalla itärajalta varmasti silloista paremman kodin. Ylijäämärahoilla kenties saisimme vielä ostettua vanhan Rautavaaran tilan kotitarveviljelyyn ja remppapuuhaasteluun.

Itä-Suomen kuntien nettisivut olivat tosi surkeita. Ei niistä saanut mitään kunnan tietoa asumisvaihtoehdoista kuin pikkupalasina, jos sittenkään. Kiinteistövälittäjät myivät sitä samaa ”tuubaa”, tiedättehän te: ”toimiva pohjaratkaisu, hyväkuntoinen, huolella hoidettu, hyvällä paikalla, multasormelle, arkkitehdin suunnittelema ja tyylikäs”... Tarjolla oli tasaisen avoimia pellonvierustontteja taajaman ulkopuolella tai vanhoja homeisia talonraatoja.

Www.pielinen.net sivustolta löytyi yllättäen kovasti markkinahenkisen tarjous Asemapuiston alueesta: ”Anna luovuudellesi tilaa Asemapuiston kulttuurimiljöössä. Muuta perheesi kanssa sinulle räätälöityyn laatuotiin järven rannalle, maaseudun rauhaan, aseman kainaloon. Kaikki palvelut kävelymatkan päässä – sujuva arki aina ilonasi”. Kuulosti liian hyvältä ollakseen totta, mutta tulin uteliaaksi. Meilasien tarkemman tiedustelun sähköpostiosoitteeseen. Sain vastauksen parissa tunnissa. Lupavaa.

Kaikki perustiedot pdf:nä, vieläpä tunnus rakennushankkeen ekstranettiin ja Second Life ympäristön osoite, josta asuinalueen perussuunnitelma löytyi virtuaalisena. Ja kaikki kerrottiin rehellisesti kunnan peruspalveluista, lastenhoidosta saattohoitoon saakka. Asiafaktaa oli yllin kyllin myös Pielisen Karjalasta asuin-, työ- ja vapaa-ajan paikkana. Tässä oli otetta, vaikka Nurmeksen palveluvarustus ei meitä kaikilta osin tyydyttänyt.

Muuttopäätös ja -prosessi oli kivuton. Saimme apua Asemapuiston hankkeen henkilökohtaiselta yhdyshenkilöltä ja muuttotiimin muilta asiantuntijoilta, joka oli perustettu Asemapuistoon muuttajia varten. Kaikesta huolehdittiin hyvässä yhteistyössä, asuntonne toiveiden mukai-

sesta räätälöinnistä ja muutosta alusta loppuun saakka. Jos oli ongelmia, ne ratkaistiin. ”Avaimet käteen”, niin sanotusti.

Välillä tuntuu, että tämä kaikki ei ole totta. Siitä on nyt aikaa kuusi vuotta ja olemme kotiutuneet hyvin. Lapset ovat kasvaneet yläasteikään. Vanhin pohtii jo vaihtoehtona Nurmeksen luovien alojen lukiota. Hän on kovasti kiinnostunut käsillä tekemisen ja taiteen yhdistämisestä. Meillä on ympärillä Asemapuiston pieni asuinyhteisö, 15 perhekuntaa ja muutama vanhempi, eläkeikää vähitellen odottava, pariskunta.

Asemapuiston alue on laajentunut myöhemmin Kirkkokadun vanhaan asuinrakennusryhmään. Sinne tuli tulomuuttoa varten matalan kynnyksen vuokra- ja asumisoikeusasuntoja, pääasiassa nuorille alueelle muuttaville pariskunnille ilman lapsia. Melkein kaikki Asemapuiston asukkaat ovat itsenäisiä, itsensä työllistäviä, eri alojen tietoyrittäjiä. Vain pieni osa tekee työntekijöinä etätyötä etätyösopimuksella Helsingin seudun tietoyrityksiin, joko täysin virtuaalisesti tai perinteisesti PC:llä ja sähköpostin välityksellä. Kutsumme yhteisömmä asukkaita leikkisästi ”Pielisen lättähatuiksi”, mutta emme ole sulkeutuneet muusta Nurmeksestä. Toimimme aktiivisesti Vanhan Kauppalan asukasyhdistyksessä, paikallisessa yrittäjäyhdistyksessä ja eri harrasteyhdistyksissä.

Saimme valita rakennusvaiheessa; työtilat joko kotitoimistoon, vanhaan VR:n varastomakasiiniin heti kodin viereen tai lasten koulun lähelle etätyö- ja pienyrityskeskukseen. Valitsin makasiinin, se on lähellä, mutta riittävän kaukana kodin arjesta. Kuituverkossa yhteydet pelittävät ja langaton verkko kattaa koko Vanhan Kauppalan. Teknistä tukea saamme melkein mihin aikaan tahansa paikalliselta PC-tukihenkilöltä.

Vaimoni on tyytyväinen, sillä design-yrityksellä pyyhkii hyvin. Hän työstää vanhoja karjalaismalleja uusiksi vaatekuoseiksi. Suunnittelu tapahtuu Asemapuiston kotitoimistossa ja mallit esitellään maailman muotifoorumeilla. Mutta periaate on, että ensi-ilta pidetään aina entisen Veturitallin kulttuuritiloissa, ”Pielisen Karjalan muotiviikolla”.

Arki on välillä yhtä juhlaa. Asuinyhteisömmä ydin on alueen vanha yhteissauna. Siellä vaihdetaan kuulumiset ja ideoidaan uusia konnankoukkuja yritystoimintaan. Välillä vietämme aikaa espresson äärellä Aseman kahvilassa. Joskus innostumme vertailemaan naapuruston kanssa vuosikertoja vanhan pommisuojan yhteisessä viinikellarissa. Kotikeittiö on ravintolataso varusteilla perheen yhteistä ruokaharrastusta varten. Maukasta lähiruokaa saa Vanhan Kauppalan lähitorilta. Kaikkiaan per-

heen yhdessäoloaika on lisääntynyt, kiire ja stressi eivät näy meissä, eikä lapsissa.

Jokaisella asemapuistolaisella on oma vene Nurmeksen satamassa. Itse pidän ihan rauhallisesta soutilusta. Metsästys- ja marjamaat sekä kalastusvedet ovat äärellä. Kotilanvaarassa ja Hyvärilässä on talvisin loistoladut, puhumattakaan Pielisen uudesta luisteluradasta tai alueen monipuolisista retkeilykohteista. Mujejärvi, Peurajärvi, Tiilikka, Ruunaa... lähellä riittää luontokohteita ja kaiken kruununa on Kolin kansallispuisto. Vapaa-ajan laatu on ihan toista kuin Helsingin seudulla, ja melkein kaikki kotiovelta. Harrastusvaihtoehtoja ja -yhdistyksiä on enemmän kuin ehtii osallistumaan.

Liikenneyhteudet, bussi ja juna, lähtevät melkein kotiovelta. Olemme siirtyneet biokaasuautoon, kiitos paikallisen biokaasutuottajan. Kesän anti säilötään Asemapuiston asukkaiden yhteiseen maakellariin. Elämme ekonomisen ekologisesti.

Olemmeko tyytyväisiä ja onnellisia? Kyllä, Asemapuisto oli hyvä valinta, mutta välillä kaipaamme lisää eläviä kulttuuripalveluja, laajempaa ruokavalikoimaa vähittäiskauppaan tai siistimpää Vanhan Kauppalan asuinympäristöä. Itseään voi osin syyttää, täytyisi osallistua useammin Vanhan Kauppalan asukasyhdistyksen talkoisiin.

Ei voi muuta sanoa kuin, että tekivät aikoinaan Nurmeksen päättäjät viisaita päätöksiä. Startti saatiin Yhdyskuntasuunnittelun workshopista ja VALUE-projektista. Hyvä kun uskoivat itseensä ja asiantuntijoihin. Olivat silloin selvästi aikaansa edellä. Nyt Nurmeksen Vanha Kauppala ja Asemapuisto ovat Euroopan pikkukaupunkien katto-organisaation malliesimerkki pohjoisen periferian uudistuneesta kunta- ja maaseututaajamasta, ns. luovan talouden uusista mikrokokoisista kyläyhteisöistä. Yhteisöinä ne pyrkivät ekotehokkuuteen ja omavaraisuuteen, se sopii hyvin meidän nykyiseen arvomaailmaan. Olemme kuin arkielämän luovan tietoympäristön ”living lab”, ”slow-life”, ”slow-design” ja ”slow-housing” liikkeen keulakuvia täällä EU:n pohjoisella ulkorajalla. Taidamme olla jo omanlaisemme paikallisbrändi.

Ihan saivat päättäjät hyvien ratkaisujen kunniaksi pronssilaatan Veturitallin seinään. Nurmeksen kunnan imago on kohonnut merkittävästi ja selkään taputtelijoita riittää. Lieksa, Valtimo ja Juuka ovat monistaneet mallin sopivaksi heidän paikallisiin olosuhteisiinsa. Pielisen Karjalan alueen kuntataajamiin alkaa olla jo tunkua. Supistuminen ei ole enää paha

peikko. Pienemmälläkin väkimäärällä selviää, kun on vain elämänhalua ja -laatua. Kunnanjohtajia jo hymyilyttää, vaikka alussa epäilytti. PIKESissä ollaan tyytyväisiä elinkeinorakenteen uusiutumiseen. Maatalous-, metalli- ja puujalan rinnalle on tullut neljäs jalka, palvelusektorin tietojalka yhdessä ekoelämisen kanssa.

Ei muuta sitten kuin, että hei vaan kaikki workshoppilaiset; tavataan Pielisen aalloilla siimat kireinä, mutta hermot löysällä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA EVÄSTYKSIÄ ETEENPÄIN

Hannu Ryhänen

Nurmeksen Asemapuiston suunnittelu ja kehittäminen tiivistyy kahteen peruskysymykseen 1) Kuinka ja missä määrin kunnallisen maankäytön entistä paremmalla suunnittelulla ja strategisesti perustelluilla sekä eheyttävillä yhdyskuntaratkaisuilla edistetään Pielisen Karjalan tapaisen syrjäisen maaseutualueen elinkeinojen uusiutumista? ja 2) Kuinka Nurmeksen Asemapuiston historiallinen asema-alue muuntuu konkreettisesti yhdyskuntasuunnittelun keinoin asumista, työtä ja vapaa-aikaa yhdistäväksi uuden tyyppiseksi pikkukaupungin yritys- ja etätyöyhteisöksi?

Tässä työpaja-raportissa julkaistut artikkelit antavat hyviä osavastauksia esitettyihin kysymyksiin. Seuraavat johtopäätökset täydentävät julkaisun artikkeleista syntynyttä kokonaiskuvaa ja osoittavat eräitä tärkeitä havaittuja askelmerkkejä Asemapuiston suunnittelu- ja kehittämisprosessin jatkotoimenpiteiksi. Prosessina Asemapuiston suunnittelu on edennyt loppupisteeseen työpajaa seuranneen kolmen yleisölle avoimen yhteissuunnittelutilaisuuden jälkeen. Suunnittelutyön jälkeen alkaa alueen markkinointiin ja rakentamiseen tähtäävä kehittämistyö.

Työpajassa heräsi kysymys, että kuinka supistumisuhkien kanssa kamppailevat kunnat kykenevät tunnistamaan paikalliset ainutkertaiset kehittämismahdollisuudet, joita sisältyy maankäytön uudelleenjärjestelyihin? Miten avata keskustelu jonkin, erityisesti historiallisesti merkittävän, alueen tulevaisuudesta ja käynnistää onnistunut suunnitteluprosessi? Käynnistyykö prosessi paikallisista tarpeista vai ulkopäin ohjattuna? Ja mikä on kuntaorganisaation rooli keskustelun käynnistäjänä sekä ylläpitäjänä?

Nurmeksen kaupungissa aloite Asemapuiston alueen ostosta kunnalle ja sen suunnittelusta tuli alun perin kunnan yksittäisten henkilöiden ja erillisen VALUE-projektin toimesta. Jos Senaattikiinteistöt olisi myynyt alueen palan kerrallaan, niin todennäköisesti nykyinen suunnitteluprosessi olisi jäänyt käynnistymättä ja Asemapuistoa ei olisi suunniteltu yhtenäisenä alueena. Tältä osin Asemapuiston suunnittelun käynnistyminen oli osin sattumanvarainen ja uusi sekä yllättävä aloite kunnan hallintojärjestelmälle, mistä syystä ei ollut yllätys, että se aiheutti myös vastustusta

poliittisten päättäjien ja joidenkin viranhaltijoiden keskuudessa. Suunnittelun kannalta hyvä asia oli, että Nurmeksen kaupunki toimi maa-alueen oston ja käytön suhteen aktiivisena osapuolena.

Prosessin käynnistyminen opetti, että yhdyskuntasuunnittelun ja kuntakehittämisen mekanismien väliseen avoimeen vuoropuheluun tulisi kiinnittää jatkossa entistä enemmän huomiota niin, että asiasta kiinnostuneet kuntalaisryhmät voivat osallistua suunnittelua ja kehittämistä koskeviin keskusteluihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällaisen kansalaisosallistumisen ja hyvän tiedottamisen mahdollistaisi esimerkiksi Nurmeksen kaupungintalolla pari kertaa vuodessa järjestettävä julkinen kunnan yhdyskuntasuunnittelun ja kuntakehittämisen tulevaisuutta luotaava keskustelutilaisuus. Se helpottaisi myös kaavoituksesta vastaavien virkamiesten, kaavajaoston ja kunnanvaltuuston työtä.

Asemapuiston kaltainen avoin yhteissuunnitteluprosessi on todettu jo nyt hyväksi tavaksi toimia kaikkien kunnan yhdyskuntarakenteeseen vaikuttavien suurempien hankkeiden kohdalla. Muita täydentäviä työvälineitä ovat esimerkiksi tutustumismatkat vastaavantyyppisiin yhdyskuntasuunnittelukohteisiin ja niiden ratkaisumalleihin muualla Suomessa ja ulkomailla tai erilaiset yhteisölliset työpajamenetelmät.

Yhdyskuntasuunnitteluprosessina Nurmeksen Asemapuisto on monisäikeinen ja ristiriitainen prosessi. Sen puitteissa on hienovaraisesti kyettävä istuttamaan asema-alueen vanhan maailman perintö osaksi työtä, asumista ja vapaa-aikaa yhdistävää tietotyön maailmaa sekä toisaalta osaksi Nurmeksen Vanhan Kauppalan yhdyskunta- palvelurakennetta. Miten löytää tasapaino näiden toisistaan poikkeavien maailmojen ja eri tahojen suunnittelunäkemyksen sekä -odotusten välillä?

Asemapuiston tai muiden vastaavien kohteiden suunnitteluprosessin onnistuminen tiivistyy ”paikan hengen” tai ”paikan tunnun” oivaltavaan tunnistamiseen. Se ohjaa suunnittelukäytäntöjä ja tuottaa persoonallista asuin-, työ- ja vapaa-ajan miljöötä. Nurmeksen Asemapuiston tapauksessa suunnittelun tavoitteena tulisi olla mittakaavaltaan, miljöön muodostuksen hengeltään ja tunnelmaltaan sellainen nurmekselainen yhdyskuntakohde, joka on uskottava osa Vanhan Kauppalan kokonaisuutta, mutta myös uskottavan myyvä kokonaisuus ulospäin markkinoitaessa.

Asemapuiston kysyntä- ja kilpailuetu syntyvät viime kädessä siitä, että tarjolla on asumisen, työn ja vapaa-ajan suhteen ainutkertaista ympäristöä. Asemapuiston ja Vanhan Kauppalan historia näyttäisi antavan

aineksia myönteiseen erottumiseen ja sellaisten asumisen, työn ja vapaa-ajan yhdistävien uusien merkitysten esiin nostamiseen, jotka kiinnostavat sinne haviteltuja tulomuuttajia.

Yleensä Asemapuiston toimintojen kytkentä osaksi Vanhan Kauppalan palvelurakennetta on oleellista kohteen kilpailuedun takaamiseksi. Tätä täydentävät alueella mahdollisimman kokonaisvaltaiset etätyön ratkaisumallit, joiden sisällä on jätetty tilaa yksilöllisemmille ratkaisumalleille. Pielisen Karjalan seutukunnan alueella jo käynnistyneet laajakaistahankkeet tukevat osaltaan Asemapuiston etätyön mallia.

Koska Asemapuiston suunnittelu- ja kehittämisprosessi on jännitteinen kokonaisuus, sen onnistumisen edellyttää ennakkoluulotonta ja ideointiin kannustavaa vuoropuhelua. Suunnittelussa on hyvä säilyttää tilaa yllätyksille ja joustoille.

Suunnitteluprosessi etenee jouheasti, jos se ylläpitää keskinäisen luottamuksen ilmapiiriä. Periaatteessa prosessissa syntyvien kohtaamisten (tiedon ja keskustelujen) laatu ratkaisee sen, miten hyvässä yhteistyön hengessä Asemapuiston suunnittelu- ja kehittämisprosessi jatkossa etenevät. Asemapuiston suunnittelu on syklinen ja avoin kehä, jossa on säilytettävä avoin ote myös varsinaisen suunnittelutyön päättymisen jälkeen.

Nurmeksen Asemapuisto on erinomainen esimerkki suunnittelukohteesta, joka sijaitsee kaukana kysynnän keskittymistä, paikallinen kysyntä on niukkaa ja aluekehityksen ennusteet sekä mielikuvat alueesta monin osin kielteisiä. Ongelmallinen kysymys on, että miten uudistaa alueen elinkeinorakennetta yhdyskuntasuunnittelun keinoin, jos aluerakenteelliset perusehdot ovat ankaria ja alue soveltuu huonosti vallalla oleviin innovaatioiden sekä luovan talouden nykymalleihin?

Järjestetty työpajakeskustelu ja sitä seurannut Asemapuiston suunnittelu välittivät positiivista viestiä. Se sisältää paikallisen oivalluksen, että kenties asioita voidaan tehdä toisin kuin ennen. Joitakin mahdollisuuksia, aluerakenteiden ”madonreikiä”, on sittenkin olemassa, joihin tarrautua yhdyskuntasuunnittelun keinoin. Tärkeää on kunnan aktiivisuus maanhankinnassa ja kehittämisessä, sillä kunnan maanomistus on lähtökohta Asemapuiston kokonaisvaltaiselle yhteissuunnittelulle. Vastaavasti on hyvä jatkossa menetellä myös muiden merkittävien, elinkeinojen uudistamista edistävien, yhdyskuntasuunnittelu- ja kehittämiskohteiden kanssa.

Asemapuisto edustaa Pielisen Karjalan seutukunnan alueella uuden tyyppistä yhteissuunnitteluprosessia, josta on toistaiseksi vähän kokemuksia. Asemapuiston onnistunut suunnittelu voi luoda koko seutukunnalle pitkäjänteistä, tulevaisuuteen kurkottavaa ja eheyttävää, maankäytön suunnittelumallia sekä -kulttuuria. Se on erityisen käyttökelpoinen väline supistuvien maaseutukuntien kehittämiseksi. Muutenkin yhdyskuntasuunnittelu on suhteellisen neutraali kenttä kuntayhteistyölle ja yksi potentiaalinen tapa tiivistää Pielisen Karjalan seutukunnan kuntayhteistyötä. Tähän suuntaan on jo edetty, koska Lieksan ja Nurmeksen kaupungit yhdistävät tekniset toimensa vuoden 2010 alusta.

Asemapuiston suunnitteluun ja kehittämiseen sisältyy ilmeisiä riskejä, jotka on hyvä tunnistaa ennalta. Yksi niistä on sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollisten ongelmien ohella projektiluonteinen toiminta. Määräaikainen projekti päättää luovasti edenneen ja eheyttämiseen tähdänneen suunnittelu- sekä kehittämisprosessin. Projekti on myös tuonut alueelle runsaasti ulkopuolista, täysin uutta, tieto- ja asiantuntijapääomaa suunnittelun tueksi, jota ilman projektia ei olisi todennäköisesti käytettävissä. Mutta miten tieto siirtyy ilman aktiivisia projektityöntekijöitä?

Kuinka siis jatkaa elinkeinojen uudistumiseen pyrkivää suunnittelutyötä ajallisesti lyhyen projektin jälkeen? Supistuvien kuntien resurssit tiedetään niukoiksi; pulaa on rahasta, henkilöstöstä, työajasta ja sitä myöten tarvittavasta suunnitteluosaamisesta. Hyvä suunnittelu tarvitsee näitä kaikkia, että se etenee menestyksellisesti. Ja riittääkö maankäytöstä päätävillä poliittisilla luottamushenkilöillä ja virkamiehillä pitkäjänteisyyttä, näkemystä, rohkeutta ja tahtoa suunnitelmien toteuttamiseen niiden valmistuttua? Huolestuttava merkki suunnittelun aikana on ollut johtavien luottamushenkilöiden hiljaiselo asian suhteen.

Asemapuiston kehittämissuunnitelma valmistuu saumakohtaan, jossa testataan Nurmeksen kaupungin kyky integroida se omiin kaavoitus- ja kehittämissuunnitelmiin. Ja ennen kaikkea; miten tiukasti Asemapuiston kehittämissuunnitelmassa ehdotetuista rakentamisen, maankäytön, kiinteistöjen jne. perusratkaisuista pidetään kiinni. Onko kaupungilla riittävästi malttia pitää maa-alue itsellään ja halua investoida alueelle niin, että odotetut vaikutukset toteutuvat? Näitä kysymyksiä koskevat ratkaisut ovat oleellisia, että Asemapuiston kehittämissuunnitelma etenee käytäntöön.

Supistuvan kunnan suunnitteluongelmana näyttää olevan niukkojen resurssien lisäksi juuri kuntasuunnitteluorganisaation puuttuminen, joka kokoaisi laaja-alaisesti suunnitteluun vaikuttavat osapuolet saman pöydän ääreen. Asemapuiston tapaiset kiinnostavat asuin-, työ- ja vapaa-ajan ympäristöt syntyvät vasta laajan osallistumisen ja hyvän suunnittelutyön tuloksena, josta nykyinen suunnitteluprosessi on hyvä esimerkki.

Maan mekaaninen kaavoittaminen asuntotarpeisiin ei ole laadukasta suunnittelua, vaan sen tulisi ottaa perusteellisesti kantaa yhdyskunnan kehittämisideaan, infrastruktuuriin, palveluihin, työpaikkojen sijoittumiseen, tavoiteltuihin asukkaisiin, luonnon- ja kulttuurimiljööseen ja rakennustapaan. Yksi ratkaisu on perustaa kuntaan poikkihallinnollinen suunnitteluryhmä, joka pohtii avoimesti sekä kunnan kehittämiseen että yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä kysymyksenasetteluja. Tämä edellyttää kunnalta avoimen yhteissuunnittelukulttuurin omaksumista ja kunnan kehittämiseen laajempaa, pelkän maankäytön, ylittävää katsantokantaa.

Asemapuiston yksi kriittinen jatkokysymys on löytää alueen miljöötä ja tavoiteltuja asukkaita ymmärtävä rakentaja. Laadukas asuin- ja työympäristö ei synny kustannuksia minimoimalla ja ”sutta” rakentamalla. Rakennuskohteena Asemapuisto on hyvä referenssikohde esimerkiksi paikalliselle rakentajalle, joka haluaa erikoistua puu- ja ekologisen rakentamisen perinneratkaisuihin.

Pontta ajatukselle antaa Asemapuiston sijainti Vanhassa Kauppalassa, jossa puurakentamista, etenkin Puu-Nurmeksessa, on toteutettu pieteetillä ja alueen miljööseen sopivalla tavalla. Nurmekseen voisi jatkossa hyvinkin sijoittua vaativiin uus-, korjaus- ja täydennysrakentamisen ratkaisuihin erikoistunut puuosaamisen mikroklusteri, joka hyödyntää Vanhan Kauppalan aluetta koekenttään.

Yhdyskuntasuunnittelu on perinteisesti toiminut pelkästään maankäytön ja rakentamisen ohjaajana. Asemapuiston suunnittelu kytkeytyy rohkeasti osaksi tulevaisuuden tietoyhteiskuntavisiota ja työn uusia muotoja. Suunnittelun tavoitteena on ohittaa aluerakenteiden ankarat ehdot ja löytää tilalle myönteinen, toteuttavissa oleva, supistuvan pikkukaupungin tulevaisuuskuva työn, asumisen ja vapaa-ajan yhteisratkaisuna, jossa etätyöllä on merkittävä asema. Asemapuisto on samalla yksi elävä koekenttä Pielisen Karjalan elinkeinojen uudistumiselle.

Tulevaisuusnäkökulmasta tarkasteltuna Asemapuisto vaikuttaa luontealta kohteelta leppoisaa elämäntapaa ja -tyyliä etsiville tieto- ja/tai etä-

työläisille. Sen suhteellinen etu perustuu sijaintiin keskellä idyllistä, historiallista ja maisemallisesti esteettistä pikkukaupungin palvelutaajamaa. Kohteena se on ympärivuotinen ja keskeisten kaupunkiseutujen hintatasoon nähden edullinen paikka. Todennäköisesti kakkosasuminen istuu myös osaksi Asemapuiston yhdyskuntarakennetta.

Tarkoitus ei ole, että Asemapuistosta tulee marginalisoituneiden tieto- ja etätyöläisten pakopaikka. Sen on oltava elävä etätyön ja yrittäjyyden yhteisö, osa Vanhan Kauppalan voimakkaasti uudistuvaa uuden ajan kyläyhteisöä. Sinne muutetaan yksinkertaisesti sen takia, että tieto- ja taitoalojen luovat ammatti-ihmiset haluavat asua siellä valitsemansa maaseudun pikkukaupungin elämäntavan ja -tyylin mukaisesti. Tulevaisuus on Asemapuiston, jos vain valittu linja säilytetään ja sitä vahvistetaan.

Artikkelien kirjoittajat

Joutsalmi Sinikka, FK, tutkija, Museoviraston rakennushistorian osasto.

Karjalainen Markku, TkT, arkkitehti, puurakentamisen ja puuarkkitehtuurin dosentti. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto, Puustudio. Valtakunnallisen Moderni puukaupunki -hankkeen (1997–2013) projekti-päällikkö.

Mäntysalo Raine, TkT, professori, Teknillinen korkeakoulu (Aalto-yliopisto), Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK).

Piironen Martti, kaavoituspäällikkö, Tekninen palvelukeskus, Ympäristön hallinta, Nurmeksens kaupunki.

Ryhänen Hannu, FM, tutkija ja jatko-opiskelija (oppivat yritys yhteisöt matkailukohteen menestystekijänä). Joensuun Yliopisto (Itä-Suomen yliopisto), Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia.

Suutari Timo, HTM, projektisuunnittelija ja jatko-opiskelija (maaseudulla tehtävä asiantuntijatyö). Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Seinäjoen yksikkö.